

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Universitas Libera Ucrainensis • Ukrainische Freie Universität
Ukrainian Free University • Université Libre Ukrainienne
Філософічний Факультет • Facultas Philosophica

МАТЕРІЯЛИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ
редагує Олекса Горбач

SPECIMINA DIALECTORUM UCRAINORUM
editore Olexa Horbatsch
выпуск 2 volumen

Олекса Горбач

ПІВДЕННОЛЕМКІВСЬКА ГОВІРКА Й ДІАЛЕКТНИЙ СЛОВНИК
СЕЛА КРАСНИЙ БРІД бл. МЕДЖИЛАБОРЕЦЬ
(ПРЯШІВЩИНА)

Olexa Horbatsch

DIE UKRAINISCHE SÜDLEMKISCHE MUNDART
DES DORFES KRASNYJ BRID BEI MEDŽYLABORČI
IM PREŠOV-GEBIET, OSTSLOVAKEI
mit einem Wörterverzeichnis



Мюнхен 1973 München
Monachii
diasporiana.org.ua

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Universitas Libera Ucrainensis • Ukrainische Freie Universität
Ukrainian Free University • Université Libre Ukrainienne
Філософічний Факультет • Facultas Philosophica

МАТЕРІЯЛИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ
редагує Олекса Горбач

SPECIMINA DIALECTORUM UCRAINORUM
editore Olexa Horbatsch
выпуск 2 volumen

Олекса Горбач

**ПІВДЕННОЛЕМКІВСЬКА ГОВІРКА Й ДІАЛЕКТНИЙ СЛОВНИК
СЕЛА КРАСНИЙ БРІД бл. МЕДЖИЛАБОРЕЦЬ
(ПРЯПІВЩИНА)**

Olexa Horbatsch

**DIE UKRAINISCHE SÜDLEMKISCHE MUNDART
DES DORFES KRASNYJ BRID BEI MEDŽYLABORČI
IM PREŠOV-GEBIET, OSTSLOVAKEI**
mit einem Wörterverzeichnis



Мюнхен 1973 München
Monachii

Село Красний Брід і його говірка

На необхідність подрібного досліду лемківських говірок нашої хнуло мене записування говірки бачванських українців у 1953 р., як і досліджування лексики північнолемківських поселенців у славонських Липовлянах. То ж як 1968 й 1969 рр. відкрилася для мене можливість поїхати на Пряшівщину, я поробив такі діалектологічні записи-сонди в сс. Дара, Красний Брід, Кечківці, Курів, Великий Липник, Остурня й Бежовці, послуговуючися при тому магнетофоном і власним лексикографічним запитником, складеним на лад польського варшавського²⁾.

Записи у Красному Броді були проведені в квітні 1969 р. в гостинному домі панства Шмайдів, що і самі жертвували своїм часом для мого усного опитування і запрошували в хату служити мені інформаторами сусідок і сусідів (їх прізвиська подані на стор. 101). Окремі додаткові інформації подала мені ще п. Наталка Зубенко-Шмайда з Мюнхену. Усім їм складаю на цьому місці щире спасибі за виrozumість, услужність і пожертвування своїм часом, а панству Шмайдам ще й за гостинність.

Місцева усна традиція твердить, що давно (за панщини) с. Красний Брід звалось Фіалка. До річі, сусідні Меджилабірці звалися давніше по-мадарськи *Láborsztrév*, себто 'Лаборецький Брід', причому *râu* це 'склад, пристань, пором, брід', а В. Халоупецький³⁾ тлумачить *râu* як 'межовий, кордонний брід'. Село славне своїм василіянським Святодухівським монастирем, у 16-20 вв. важливим релігійно-культурним осередком усеї Пряшівщини, зруйнованим у висліді німецького гарматнього обстрілу тутешніх російських становищ взимку 1914/15 р.; після того ченці перешли до маріяповчанського монастиря в пн.-сх. Угорщині, а рештки бібліотеки вивезено до Шарошпатаку⁴⁾. Бурхливу історію цього краснобрідського монастиря з його славними 'ярмарками на дівчат', охочих до замужу, подає К. Заклинський⁵⁾. Традиція пов'язувала його заснування з ім'ям кн. Федора Корятовича⁴⁾ (с. 249). З запису 'професора ігумена красноброскокого обителя ієромонаха Йосафата Хвоста з 1734 р. в Трійді краснобрідської церкви св. Івана Христителя Предтечі виникало б, що тутешній монастир вів школу⁶⁾. Околиця Красного Броду опинилася була в ході формування угорських вармедь-комітатів у складі Земплінського комітату-жупи. Десь у 1330-1450-их рр. у центральній і північній частині Земплінщини зформувалася тут, як і в суміжній Ужгородщині, гугеніанська латифундія магнатського зчасом роду Другетів. У списку сіл цієї домонії *Dругетів* із 1451 р. згадується м. ін. і Красний Брід, як і суміжні Меджилабірці, Нягів, Вирава тощо⁷⁾. Положення близько польського кордону причинилося в зв'язку з соціальними притисненнями селянства в 16 в. до розвитку розбійництва і в нашій околиці: перед погонею опришки рятувалися й нагробоване продавали за кордоном. Судові акти суміжних районів Польщі й Угорщини згадують отак про окремих опришків з Деренковець при Красному Броді 1523, 1560-их рр. і на початку 17 в.⁸⁾ (с. 277, 292, 315). В середньовіччі лежала наша околиця на західній межі українських поселень у Карпатах, себто на схід і від підпрішівського надториського Солівару, себто Сольногороду, і від наондавського шляху з Угорщини на Русь *porta Rusciae* на Коросно-Янів почерез Дуклянський просмик⁹⁾ (мапка ч. 2 й 3). Почерез Меджилабірці проходило відгалуження цього шляху на Команчу-Ясло на стрімкіший Лупківський просмик й далі до Сянока-Перемишля; в 1860-их рр. прокладено сюдою залізничну лінію. На початку XI

ст. теперішня Словаччина по Шарищину належала короткотривало до польської держави Болеслава Хороброго. Словацький обшир первісно охоплював у X-XII вв. простір теперішніх західних і середніх словацьких говірок. За словами угорсько-польської латинської хроніки з початку XII в., межі Польщі Болеслава Хороброго сягали від Остригому ad castrum salis (Sovar над р.Топлею Carla) ibique inter Ungaros, Ruthenos et Polonos finem dabant¹⁾ (с. 322-26; згадка про porta Rusciae, мабуть, Дуклянський просмик у 1241 р., с. 73, 275; про українців над Лабірцем у 13 в., с. 274-275). У студіях про інтеграцію Закарпаття до Угорщини В.Халоду-пецький⁸⁾ (с. 151-55) приймав, що Kean dux Bulgarorum et Sclavorum, Keanus magnus dux Bulgariae латинсько-угорської хроніки Анолушис-а з початку XIII в., переможений угорським королем Стефаном (997-1038), володів землями від Кришану й Семигородських гір по Тису, Матру й Спіша отже й Земпличиною, та що йшлося про князя болгарських і східнослов'янських племен (с. 172). Очевидно, інтенсивніше заселення тех нагих лісових карпатських околиць наступило аж згодом у XIII-XIV вв. та ще пізніше⁹⁾.

Загалом же питання протоукраїнського населення на південь від Карпат, в тому й на Пряшівщині, та час його приходу сюди належить ще й досі до спірних і ще невисвітлених остаточно. Забирали слово тут, крім уже згадуваних, історики, археологи, етнографи й мовознавці німецькі (Г.Бідерманн¹⁰⁾), чеські (Л.Нідерле¹¹⁾, Ф.Пастрнек, К.Кадлец¹²⁾), російські (О.Л.Петров¹³⁾, В.Пашутто¹⁴⁾), українські (М.Грушевський, В.Гнатюк¹⁵⁾, С.Томашівський¹⁶⁾, О.Бонкало¹⁷⁾, М.Кордуба¹⁸⁾ й ін.), словацькі (К.Андель¹⁹⁾, О.Гаялга²⁰⁾, Л.Гараксім²¹⁾, Б.Варсік²²⁾ й ін.). Останньо зрекапітулювала саму проблематику праця О.Ставровського⁷⁾. Певне лиш одне, що теперішня мовно-етнічна українсько-словацька межа втворилася пізніше, в висліді обосторонніх колонізаційних хвиль у цю первісно рідкозаселену лісову межуву смугу теперішньої Пряшівщини (confinium) між князівствами Перемиським чи Галицько-Волинським, Краківським і Угорським королівством; те останнє просунуло свої кордони на північ до Бескидів у 13-14 вв.

Більше світла кинули б тут відсутні й досі подрібні гідроніми²³⁾ й топонімічні досліді. Так напр. етимологічно взаємопов'язані тутешні гідроніми Ондава - Удава, для яких згодна первісна форма звучала *Qd-ava, виявляють перший (Ондава) форму з носовим голосним q, а другий (Удава) з переходом q > u, а який у протоукраїнському наступив у 1-ій половині 10 в. (пор. назву Дніпрового порога Ненасицець - Ненасицець, старослов'янськ. неица = силь 'пелікан', в Константина Порфірогенета з 950-их рр.²⁴⁾). А отже закарпатські протоукраїнці змінили первісне *Qdava на Удава, живши тут уже в тому часі. До Ондави, до протикає куди західніше, дійшли аж пізніше, коли процес переходу q > u уже був закінчився, і отже перейняли цей гідронім у формі Ондава. Тому що і в словацькій мові наступив перехід q > u, слід заключувати, що переймано цей гідронім з мови, яка праслов'янські носівки зберігала, отже з лехітської (польської), до того ж іше перед переходом у польщині двох носових голосних q, q в один u (пор. лемків. п'л'антатис'а з поль. platac się), себто перед 14 в. Сам же гідронім Ондава перейняли тутешні лехіти хіба від германів чи іллірійців²⁵⁾; етимологічно його слід пов'язувати з лат. unda < *udna 'хвиля', гр. ὕδωρ 'вода'²⁶⁾, пор. сх.-поділь. доплив Бога Удич та словожанський доплив Дінця Уди й Удай²⁷⁾.

Справу переходу кн. Федора Корятовича (dux rodoliae et dominus de Mukasch, помер 1414 в Мукачеві) на службу угорського ко-

роля (як князь 'Країни' від Шарішу по Бережчину, за традицією, з '40 000' подолян у 1390-их рр. на Закарпаття розглядає скептично Є.Перфецький²⁸). За традицією таку версію про 30-60 000 приселених подсяля Ф.Корятовича, що ними заселив 300 осад, а то по цілому краю, як по Мармарошні (м.ін. долину Тересії) так і в Земплінськiм, Абауйськiм та Шариськiм комiтатах' приймає по-наiвному О.Мицюк⁹) (т. I, с. 63). Й.Дзендзелівський²⁹ схильний убачати в низці середузокарпатських лексичних особливостей по говірках між рр.Латорицею й Рікою мовні сліди цих 'подолян і волинян' Ф.Корятовича. Напевно не одне висвітлює тут і в висліді подрiбного вивчення давніх мовних угорсько-українських (і угорсько-словацьких) взаємин. Без належно чіткого мовно-історичного й лiнгвогеографiчного зрiзничкування говорить про протоукраїнсько-староугорські контакти м.ін. і в Боршод-Абауйшні та в Земплiнщині, цитуючи мадярський лексичний матерiал, О.Рот³⁰).

Говiрка Красного Броду лемківська. Новiший огляд дiяектологiчних дослiдiв пiвденнолемківських говiрок враз iз накресленим завдань мiсцевих дiяектно-ономастичних дослiджень на Пряшiвщині подав Й.Дзендзелівський³¹). Дослiди лемківських говiрок обабiч Карпат провадили I.Верхратський³²), З.Штiбер³³), Й.Шемлей³⁴), I.Зiлинський³⁵) і iн. Пiвденнолемківські говiрки дослiджували I.Панькевич³⁶), Г.Геровський³⁷) та зокрема В.Латта³⁸), що виготовив дiяектологiчний атлас усiєї українсько-мовної Пряшiвщини, досi однак неопублiкований³⁹). Словацький дiяектологiчний атлас⁴⁰) вклучує з нашої ближчої околиці: Чукалiвці (318), Чабалiвці (296), Ладомирову (291), з сумiжних словацьких сiл: Грiбовець (297), Пакостiв (295), Хотчу (292) й Мiньовці (293); з-помiж iнших українських пунктiв цей атлас вклучує ще: Ковбасiв (319), Бехерiв (291), Лiвiв (278) та Орбину-Ярембину (238). Пiвденнолемківські говiрки дослiджував ще В.Курашкewич⁴¹), говiрку с.Остурні I.Полiвка⁴²), Й.Вiра⁴³) й О.Горбач⁴⁴). Говiрку лемківського островця з 17 в., с.Комльошки на пн.схiдi вiд Мiшкольця в Угорщині дослiджував Ем.Балецький, подавши iсторiю села⁴⁵) й мадярські позичення в цiй говiрцi⁴⁶). Лемківські островцi знані й з Банату, де матерiал записував В.Гнатiв⁴⁷), а в Гусарцi-Падуренах бiля Лугожу М.Павлик і I.Робчук⁴⁸), а етнографiчні записи подав I.Рештапка⁴⁹). Лемківсько-бiйківську межу дослiджував I.Зiлинський⁵⁰). Гiдронiмний і топонiмний матерiал з Закарпаття, в тому й з пд.Лемкiвщини, опублiкував О.Петров⁵¹), а з пiвнiчної Лемкiвщини, крiм мiкротопонiмних збiрок і аналіз З.Штiбера⁵³), слiд згадати ще працi Ян.Рiгера⁵²). Румунiзми в мiкротопонiмii й гiдронiмii розглядає наша стаття⁵³).

Чимало цiнного для дiяектолога матерiалу знайдеться і записань етнографiв. Фольклорні матерiали з терену пд.-лемківських говiрок вклучені в обширнiших збiрниках: Я.Головацького⁵⁴), Г.Де-Воллана⁵⁵), В.Гнатiка⁵⁶), I.Верхратського⁵²) (Знадоби), С.Цамбела⁵⁷), Г.Геровського⁵⁸), Ф.Колесси⁵⁹), Ю.Костюка й А.Бубака⁶⁰), С.Недзельського⁶¹), Ф.Лазорика⁶²), Ю.Млиничча⁶³), Ю.Цимсори⁶⁴), Ю.Костюка⁶⁵), Ю.Цигри й I.Легдана⁶⁶), М.Гиряка⁶⁷) та iнших. Хрестоматiю та iсторичний перегляд фольклористичних дослiдiв Пряшiвщини подав М.Мушинка⁶⁸). Пiвнiчнолемківські матерiали друкуються вiд 1955 р. в 'Лемківській сторiнцi' варшавського тижневика 'Наше слово'.

Елементи лемківських говiрок широко заступлені вiд 16 в. в мiсцевих пам'ятках лiтературної мови, що їх публiкували I.Франко⁶⁹), З.Гнатюк⁷⁰), О.Петров⁷¹), Ю.Яворський⁷²), I.Панькевич⁷³), Ф.Тiхий⁷⁴), Й.Вашiца⁷⁵), В.Соханев⁷⁶), I.Огієнко⁷⁷), А.Шлепецький⁷⁸), О.Гор-

Бач⁷⁹), І. Керницький⁸⁰). Аналізу мови О. Духновича (1803-65), пражівського 'будителя', подали Й. Дзендзелівський⁸¹), П. Бунганич⁸²) і М. Штець⁸³), а синтезуючі нариси з історії літературної мови Закарпаття й Пряшівщини в 19-20 вв. дали Ф. Тіхий⁸⁴) та М. Штець⁸⁵). Обширну хрестоматію з місцевих поетів видали В. Микитась та О. Рудловчак⁸⁶). Стилізовану родину краснобрідську говірку стосує в своїй прозі Михайло Шмайда (зокрема в романі 'Лемки', 1965)⁸⁷); це питання вимагає окремого дослідження.

Змутки фонетично-морфологічних і лексичних ізоглос ділять Лемківщину на говірки західні (надпопрадські), середні по рр. Яселку й Ондаву на сході й східні. Східною межею лемківських говірок уважають лінію рр. Ослави (чи Солинки) та Удрави-Лабірця - до Бойківських та середньо-закарпатських. Експансія південнолемківських говірок на терен середньо-закарпатських створила між рр. Ціркою й Лабірцем смугу перехідних. Говірка Красного Броду належить отже до східного гнізда південнолемківських, куди сягають деякі бойківські риси.

Фонетика. Фонем у нашій говірці 38, в тому 7 голосних (а, е/ѐ, и, і, џ, о/џ, у) і 31 приголосна (п, б, ф, в/ѳ, т, д, т', д', н/џ, џ', џ', џ', р, р', ѝ, с, с', з, з', ц, ц', дз, дз', ч', дж', ш, ж, к/к', г/г', х/х', г).

Як позиційний варіант до фонем е виступає перед р' (на місці *r') та зрідка перед іншими палятальними приголосними, зокрема ж у суфіксі -єць, напружене ѐ, дуже близьке до и (сѣр'сѣ', вѣр'ба, гни'ска, дѣн', дѣс'ат', хлџпѣц', зѣмл'а), але непослідовно в різних мовцях. Ще рідше й непослідовніше появляється перед ѳ (зокрема в закінченні -оу) позиційний варіант џ (до фонем о), а що в окремих місцях спливається з у (дорогоѳу 'дорогою', кафлувѣц'). Обидва варіанти широко відомі в бойківських і середньо-закарпатських говірках.

Фонема и виявляє тенденцію збігтися з і; так зокрема діється в інфінітивній морфемі -ті (бігнуті 'бігти', гайкаті 'колосати') та після виключно палятальних ч', дж' (дѣці, л'ачі, шчїстїско, - хоч чується тут і групи чи; палятальності ч' окремо не позначаємо). Дистрибутивною цією фонемною парі и:і є всього палятальність чи непалятальність зубних фонем перед ними, а не передньо-нижча чи передньо-вища їх артикуляція. Тому в окремих мовцях чується, може, і під впливом словацьчини, частіше вимова и як і (тр'омі, штырі, у-дїц'а); цю тенденцію підсилюють ще й численні словацькі позичення з групами лї, нї (жєглїчка, жєлѣзнїчар', зажынїчка) як і популярність словацьких пісенних текстів саме з такою вимовою.

До варіант џ був колісь у нашій говірці поширеніший і виступав теж замість фонемної групи џу/ов, описла ж був замінений значимим о (певно в висліді іншого стилістичного цінування вимови џ/џу), свідчать такі єдино можливі форми, як: кадоџ, кобаса, коби-ца, сѣсп, шчоџ, остонїті.

Фонема у звучить тут на лад надужансько-закарпатської її вимови дещо обнижено й ширше, наближено до о, в яке спорадично переходить (кожїлка, колка, запосний).

Сліди давнішої звужено-обниженої вимови џ, наближеного до о, збереглися в спорадичних випадках о < џ- (овїткы 'вивід', овїрка/џ-вїрка), жо < жџ- (жоуный/страсный четвѣр', пор. надністр. підлявів. жїуний четвѣр').

У висліді твердіння фонем ш, ж перейшли давні групи *šї, *žї на лемківський лад у шџ, жџ (шџо, жџо), але в позиченнях появляється група шї (комишїя), подібно й на місці *š/ž в нових закритих скелях (комїна, - хоч тут можлива вимова й ноуж' 'ножів', шыск' 'б').

Зрідка звучить група џей як џей (џейџ' г').

В низці випадків виступає - головно в назвці слів - група ча

замість че (чал, чапігы, часаті, вечар/ вечур).

У кореневих морфемах скрізь група жо- (жолубок, жолудок, жолуд, жоліб), крім жена (може, під словацьким чи церковним впливом).

Незаголошені е:и виразно різняться (на зеленій долинці, крайна на Н³); саме ж е тоді може вимовлятися дещо підвищено, а після р навіть зникати (дервіті 'дрогнавити'); форми ж типу пін'кы 'пш-ки' // пінпен'ка, плит'ак (себе 'плетак') слід тлумачити як вислід усунання є. Форму пел' 'перга' (мабуть, із *пыль) належить тлумачити як обнижену вимову ь перед д/л, знану і з шариських і з пд-польських говірок.

і < *с, *в пом'якує попередні передньоязичні приголосні (т'ій, т'і, т'і, т'і, т'і: текла); але в низці випадків виступають інші, ніж і рефлекси *о: 1) о (гон, дов, завой, йавор, кош, мозол, ношка, ночний вар-гол, ос, под геу! покос, порост, роглик, топор, тройн'акы, плод, роботный ден, угор, од-мыкати, пароўники, ужоўка, к'ілоўка), 2) у (бужна, вечуркы, вечурна, вечур, чулка, обрушніца: обрік, пачуска, печунка, печункы, причулок, лака, саджунка, шчутка), 3) ы (мырскы пацата, гирчіца).

Подібно є й при *е: і (дот'іл, кост'іл, кл'ій: кл'ойу), є (кремен, кудел'/ куд'іл', щетка/ щці', плечко).

Подекуди ікання тут послідовніше, ніж по східніших говірках (віцганка, с'ійка, п'ін'ка: буков, ц'он'(к)а 'свинка', гримніці, штах'іткы).

На місці *є появляються, крім звичного і (лівак), ще: е (н'ет, шрей, трепак), и (процидити).

Інші, ніж в літературній мові й більшості говірок, рефлекси секундарних ь, ь перед сонорними: вітор, оген' (форми ж локет, нохет', мабуть, позичені зі словацького).

Рефлексами сполук плавних зі слабими півголосними (с-г-р/л-ч-р-с) є: 1) ры-, лы- (сыкрывица, дрыва, дрывітна, блыха, блышка, блышніца), 2) ыр-, ы(ў)- (кырві:кроў, обырва, гырмоты, пыршчок, хырбет, тырстын, тырстовый, сыза 'слёза'). Форму йанко, може, слід уважати польонізмом.

На місці у появляється в низці випадків і (бріх, кл'іч, жоміт; к'і-йу, бес'ідіу '-ую'), що виникли не так 'під впливом чешини', як радше в процесі переходу *о > у > і / и (в дієслів типу бес'ідіу спершу в вольовому способі: бес'ідій, -ме, -те).

Назвучне *йь виступає то як і- (ігла, ікра, іней, іскра) то як и- (иматі, иншій). Сполука ж *ь-йь дає: -ы- (одышло), -ий- (розыйті-сн), -ой- (підойма).

Перед назвучним *гь-с- появляється приставний и- (ирджа, ирджок, звідки, може, й мадар. hőrgcsög 'хом'як'⁸⁸) або е- (єрааті).

Складовизвучне в після голосного виступає як варіант у (піў, читавіес); у назвці слова перед приголосним воно може зникати (штыкы/ уштыкы), в групі вм- переходить в гм- (гмытіс'а), а в слові вдова виступає на польській говірковий лад як гдова/ вдова.

Палятальність передньоязичних т', д' інколи в окремих мовців дорсального типу (шак' '6', цк'іна 'стіна'), в дієслівних же закінченнях палятальність -т' часто зникає (читаг'/ -ат, читавут'/ -ут).

Палятальність сичних с', з' й африкат ц', дз' коронального типу, інколи ледви чутна, зокрема при ц' в морфологічних закінченнях (тут збереглося в Н³ чоловічих іменників на -ак ще -аци: гудаці 'музиканти', певно підтримане й словацькою мовою).

Перед задньоязичними к, г виступає такий же задньопіднебінний варіант фонем ц, н' (сацкы, кыц'кати, гацку).

Двобоківий л вимовляється скрізь як середнє л (л); в групі лі він в окремих мовців може змішуватися з палятальним лі (пор. і в словацьких позиченнях: жеглічка).

Палятальний р зберігається і в визвучці слів (гусар', вєр'х); в групах р'а, р'у, р'о чується в того ж самого мовця інколи вимову

р'яа... (р'яабий, пір'яа).

Дзвінка африката дж завжди палятальна (як і ч) й виступає на місці прасл. *dj (меджа, ирджа, пр'я джа, саджа, риджік, говеджий), замість давнього ѣѣ (дожд/дождж/доч, ріджа, р'яа) та спорадично замість назвучного ж (джмуркаті).

Фонемна пара дз:дэ представлена порівняно рідко; і тут спорадично трапляється африкатизація назвучного дз (дит. дз'упкы 'зубки').

Фонемні сполуки кы, гы, хы, гы збережені (кып'як, кынагы, хыбиті, гынуті). Сполуки палятальних варіантів к', г', х' -і/е виникли в результаті перезуку *o > i (Г³ шедепн'ак'у; хоч у кореневій морфемі є й кыл'а 'козеля, кізля') та позичень (словаць. кед/кед').

Сполуки губних з йотованими голосними приймають звичайно вставне л' (нетерплячий, куплу'/-п'ю, купл'ат', жаб'яче, здрау'ла, ламлу); сполука м'я (вм'я, содом'яник, рум'яний) у кореневих морфемах вимовляється здебільша як мн'я (мн'есо, мн'ячати, мн'яхкый/мн'яхкый). Сполука св'я в корені свят- вимовляється як сат-/с'ят- (сатый, с'ато), а -зв'яа- в різдвяній спорадично як ріст'яний.

Сполука дн вимовляється у назвучі спорадично як гн (гн'еска), а в середозвучі як нн (н'енна); подібно -он- як -мн- (дрімний). Гіперестичною етимологізацією є форма днука < вну-ка (певно вимовляваного як *(м)нука/ннука).

Лемківсько-бойківську вимову сполуки шк як чк маємо в: дочка 'дошка', пущка 'пучка' (і гіперизм б'рачка 'п'рячка').

На місці праслов. сполуки *с-el-с появляється, крім загальноукр. селез'ін', ще й пелеу'н'я.

Низка характеристичних лемківських позичень із західнослов'янського появляється і в нашій говірці: 1) з с<*tj (п'ец, прип'ецок, пл'уча, м'лоцок, в'рацати), 2) збереженням сполуки *dj (зубад'я, б'рад'я), 3) з рефлексми сполук *с-ol/г-с, *с-el/г-с (б'ланар, б'ланка, ж'рад'я, зау'рат, здоров'я, златый, в'лак, клатик, м'лат'ячка, м'ладенць, неу'ладный, ог'лав'яц', пл'яний, с'ламенць, г'лаченка, б'рад'я, г'ратска драга, дражник; отстр'ед'яка, спр'евот'ця, пред-, обл'екати, п'рак, х'расты; х'лоп, м'лоцок), 4) з відповідниками сонантних *г, г (бар'я, гар'я, жар'ливый, за-гарту'лка, смар'кач, смар'к, нар'х, в'ярчати, г'ярн'яц', г'яртан', г'ер'лічка, в'ирчати, бар'ля, б'ыр'ко, -ворга 'губа'), 5) з рефлексми носових голосних *o, a (бамбу'ляк, б'омбу'ля, валан'тыр, гамба, кандратый, остр'амб'атис'я, панцакы, пл'антатис'я, гомб'ічка, цомпел'; в'еце, в'екный) та ѣ (б'ладый, д'яд; б'елавый, в'ено, р'епка) і ь (др'яно, д'окет, непеу'ный) чи стягнень голосних (п'ас, исс'яті 'пос'яти').

М о р ф о л о г і я нашої говірки виявляє архаїзми, зокрема в декл'інаціі. У відміні іменників чоловічого роду відмітно вплив твердого типу на м'який (у Д¹ й І¹), впровадження закінчення Д¹ в Л¹ та архаїчні закінчення Н³, Д³ й Л³.

Скремі закінчення тут звучать: Г¹ - родака, х'лопця, в'ітця, п'са, школаря, г'ной; Д¹ - родакові, в'ітц'у/-ц'ові, х'лопц'у/-ц'ові, п'сові, школар'в'і, г'нойові, ужові; І¹ - х'лопцом, в'ітцом, п'сом, родаком, ужом, з'г'нойом, з'модетком, школар'ом; Л¹ - на в'ітц'і/-ц'ові, на х'лопц'і/-ц'ові, на школар'в'і, на ужові, на г'нойі, на п'с'і/п'сові, на х'робакові; В¹ - х'лопче, п'се, м'ужу, г'нойу (ты г'нойу й'еден!), школар'у, паст'ру, па-стуху, родаку; Н³ - воуці, родаці, козаці, войаци, простаці, ж'ебраці, х'робакы/-аци, гудаци, п'тахи, пастухы, п'сы, в'і'усы, л'ісы, документи, дн'і, п'назі, дв'ері, гроби, в'нуки, д'іды/д'ідове, прад'іды, сват'я/-тове, у'йкове, стр'ыкове, в'ітцове, х'лопці, с'янове, кумове, б'рат'я/-тове, крайане, л'уде, м'уже, коні; Г³ - родакіу, с'н'іу, зубіу, х'лопціу, дв'ері, л'удий/-ді(й), м'ужу/-жох; Д³ - родакам, л'удам/-дім, х'лопцім, коніим; І³ - л'удмі, кінмі, х'лопц'амі, родакамі; Л³ - на родаках, на х'лопцах/-п'цях, у с'япан'ц'ох на л'уд'ох, у Часобал'ц'ох (лиш так у місцевих назвах).

Вплив твердого типу на м'який слідний і в відміні жіночих імен

ників: H^1 - вода, рука, тещча, улича, земля, кіст, мыш; G^1 воды, руки, тещчі, землі, уличі, кості, мышы; D^1 - воді, руці, тещчі, землі, уличі, кості, мышы; A^1 - воду, руку, тещчу, землю, уличу, кіст, мыш; I^1 - водоу, рукоу, тещчоу, меджоу, землоу, уличоу, кістоу, тїноу, мышоу, газдом; L^1 - на воді, руці, тещчі, меджі, землі, бурі, уличі, кості, мышы, газді; B^1 - газдо, душо, молодіці, напасто; H^3 - руки, санки, гуски, тещчі, уличі, двері, кости, оповіди, кури, діти, свині, мышы; G^3 - рук, тещч, улич, двер, санок, лоз, курок, гусок, свин, кості (й), діти (й), мышы (й); D^3 - рукам, тещчам, дверіам, уличам, куркам, гускам, свинам, дітам, кістам; A^3 - руки, тещчі, уличі; I^3 - руками, тещчами, уличами, дверіми, дітми, свинами, курками, гусками, мышами; L^3 - на руках, тещчах, уличах, дверіах, кістах, свиніах, дітїах, мыстах, газдах/-дох; дві драги, меджі, молодіці, свині, кості, мышы.

Вплив твердого типу на м'який як і залишки давніх консонантних основ стверджуємо в відміні іменників середнього роду: H^1 - склю, уxo, око, мено 'ім'я', поле, сєрце, бита, пірїа, сиджіна, кіса, мача, тєла, вьмїа; G^1 - скла, уха, пола, сєрцє, мєна, бита, пірїа, сиджіна, кісате, мачате, тєлатє, вьмїа/вьмєні; D^1 - склу, уху, полу, сєрцу, биту, пірїу, сиджіну, кісату, мачату, тєлату, вьмїу/вьмєну; I^1 - склм, ухом, полѳм, сєрцѳм, мєном, битѳм, пірїѳм, сиджіѳм, кісатѳм, мачатѳм, тєлатѳм, вьмїѳм; L^1 - на склі, оцї, уху, полу, сєрцу, мєну, биту, пірїу, кісату, мачату, тєлату/-ті, вьмїу; H^3 - мєна, пола, йаїцє, оцї, ушє, мачата, тєлата; G^3 - мєн, полїу, оцї (й), ушє (й), йаїцї, мачат, тєлат; D^3 - мєнам, полїм, очам, ушам, мачатїм, тєлатам/-тїм; I^3 полїамї, мєнамї, очамї, мачатамї, тєлатамї/-тїмї; L^3 - на полїах, мєнах, оцїах, мачатѳх, тєлатах; двї пола, вєдра, скла, йаїцє, двѳє тєлат, мєна.

У відміні прикметників в наяві оба типи: твердий і м'який з вирівнянням закінчень м'якого типу до закінчень твердого: H^1 - блискїй, зелєний, синїй; -скє, -нє, -нє; -ка, -на, -нє; G^1 блиского, зелєного, синєго; -кой, -ной, -ной; D^1 - блискому, зелєному, синєму; -кый/-кї (й), -нї (й), -нї (й); A^1 (чол. = G^1 , H^1 ; сер. = H^1), блиску, зелєну, синю; I^1 - блискым, зелєным, синїм; -коу, -ноу, -ноу; L^1 - на блискїм, жоутїм, зелєнїм, синїм; -кї (й), -нї (й), -нї (й); H^3 - блискї, зелєнї, златї, вєсєлї, рабї, синї; G^3 - блискїах, зелєнїах, синїах; D^3 - блискїым, зелєнїым, синїм; I^3 - блискїама, зелєнїама, синїама; L^3 - на блискїах, зелєнїах, синїах.

У відміні займенників особових відмічуємо форми: H - я, ть, він, оно, она; G^1 - плє мене, тєбє; його, до нѳго, йїєй оцї нїєй; D^1 - мєнї, тобї, йѳму, гу нѳму, і (й), гу нї (й), енклитичні: мї, ті/тї, му, сї 'собї'; A^1 - мєнє, тєбє, йѳгѳ, на нѳгѳ, йїєй, на ну; енклитичні: нє, тє, гѳ, сє 'сєбє'; I^1 - мноу, тобоу, з нїм, з нѳї, со оу; H^3 - мє (самї), вь, оцї; G^3 - нас, вас, іх, до нїх; D^3 - нам, вам, їм, гу нїм; I^3 - намї, вамї, нїмї; L^3 - на нас, вас, нїх.

У відміні вказівних лише один тип: H^1 - тот 'цєй', тамтѳ 'той', тѳтѳ, тѳтѳ, тамтѳ, тамтѳ; G^1 - тѳгѳ, тѳтѳ, тѳтѳ; D^1 - тѳму, тѳтї (й), тѳтєй; A^1 - тѳг, тѳгѳ, тѳгѳ, тѳту; I^1 - тѳм, тѳтѳу; L^1 - на тїм, (тѳ)тї (й); H^3 - тѳтѳ; G^3 - тѳх; D^3 - тѳм; I^3 - тѳма; L^3 - на тѳх.

У відміні присвійних: H^1 - мїй, моє, моїа; G^1 - моє, мѳїѳ; D^1 - мому, мѳї (й); A^1 - мїй/мого, моє, моїу; I^1 - мѳїм, мѳїѳу; L^1 - на мѳїм, мѳї (й); H^3 - мѳї; G^3 - мѳїах; D^3 - мѳїам; L^3 - на мѳїах.

З інших займенників згадаємо: хтѳ, штѳ, нїхтѳ, нїч, дахтѳ, даштѳ, дахтѳрїй, даїақїй.

У відміні числівників відмітимо: жєдєн, -днѳ, -днѳа, жєднѳгѳ, -ной/-нєй, -нѳму, -нї (й), -нѳм, -ноу, у -нїм, -нї (й); -днѳ; двѳ, двї, двєсї (при особах чолов. роду: двѳмї, трѳмї мужє; трї, трєй (трєй жєнї); утворєння типу: пїудругѳ 'пївтора', пїутрєтѳ; сѳмѳдругѳ 'вагїтна; вдѳїку'; штѳрї на пїятѳ двѳцѳтѳку '84'.

последовно вживається майбутній доконаний час (на сьмий вечур у несут' солому, а газдынь собі такой на тоту солому ляже, а кричит' к'юк!); у розповіді майбутній доконаний час вживається і в значенні минулого (мій старий зоз йенным хлопом так собі пішли, жебы худосі дашто принести зйісти, а прийде доміу, мы уш позераме); після хотіти вживається й перфективне дієслово (мы барз были мучены тай мы не хотіли піти до церквы); 7) морфемні частки минулого часу (-йем, -йес', -зме, -сте) й умовного способу (-бым, -быс', ...) стоять і відокремлено від свого дієслова, дочеплені до препозитивного наголошеного члена речення (бандуриско, де-м лони мау бандуркы); частка -ся може стояти й на початку речення як його перше слово (са там луде насходат, цілый валай); 8) орудийні знаряддя дії звичайно вживається з соціативним прийменником з/зо(з) (биті з молотком; 9) обставина часу: рано у пятій, о другой годині, уш пид годин, вечур 'увечері'; 10) порівняльні конструкції: він йе векшый од ней / йаг она; 11) при переміні прямої мови на непряму сполучник же, жебы (він гварид, же быу там; він мі казуу, жебы пішоу доміу) вживається і перед питальним реченням (та мі гварилі, же де йем была; хлопи нам повідадут, же откале мы - пор. мадяр. mondott hogy mi van 'казав, що що е'), як зрештою як увідний сполучник і перед прямою мовою (бесідовайа, же: знаш, рудь, оперет таг весело было).

Наголос у говірці баритональний. Сліди небаритонального, переважно накінцевого (хоч є й: радоватіса) слівного наголосу зустрічаються в випадках, де споріднені форми мають наголос на тому самому складі (напр. куповау: -вала, -вали; вантйр', -йра, оборіг, -рба, гарешт, -шту, деміжон, -бна; в європеїзмах: інекція, й словакізмах: манжели, намісник). Трапляється й хитання у тих самих мовцях (грабіна, зарізати, змештіса).

Односкладові слова звичайно дочіплюються енклітично до прийменника та частки не (дораз, неіе 'нема', од-ней), але не последовно.

У міжслівній фонетиці відмітимо: 1) глохнення дзвінких приголосних перед лавзою (в абсолютному визвучі: глїх.- глогу) й перед глухим назвучним приголосним наступного слова (в реченні: барс хмары залегли) чи складу в слові (ташко, ниский, йапко), 2) дзвінкнення глухих приголосних перед дзвінкними, сонорними, й-та голосними наступного слова (нізбым, буг росколотый, йаг ідут'), хоч і не скрізь последовно.

Назвучні голосні слова вимовляються з легким вступним зімкненням голосниць (черзати, іней, астрап; око, улиця); його окремо не позначаємо в текстах. Не позначаємо в словнику ні передлавзового глохнення дзвінких приголосних у H¹, дзвінкність яких повертається в дальших відмінках.

Лексика нашої говірки виявляє, крім низки особливостей лемківських і бойківсько-середузокарпатських, численні словакізми, польонізми, германізми, мадьяризми й деякі румунізми. Всі ті елементи цікаві зокрема ще й з уваги на лексику говірки бачвансько-срімських українців, що вимандрували з Карпат і Шарцини-Земплінщини над середуший Дунай у половині 18 в.⁸⁹) Високе число бачвансько-срімських виразів має свої відповідники саме серед красносбірських лексем; це з одної сторони доказ про наявність цих лексем ще перед 18 в. у говірках нашої околиці, а з другої - що дотичні бачвансько-срімські вирази були принесені з Карпат ще в 18 в. Їх порівнянню присвяtimo окрему статтю деінде.

Позичення з польської й словацької мов вирізняются своїм інакшим від лемківсько-української фонетики оформленням, про що вже згадувано попередньо. У випадку спільних польсько-словацьких рис

допоміжним критерієм при виділенні польонізмів може бути поширеність даної лексеми й по інших українських говірках⁹⁰) як і міркування культурно-історичного характеру (напр. адміністративні терміни, новіші європейські приходили почерез словацьке, а в 1918-38 рр. і почерез чеське); є й низка лексичних паралелів українськo-словацьких⁹¹) (Укр.-зах.-слов. ...) та українсько-польських⁹¹).

Число польонізмів сягає 80 лексем: бамбула/бандура 'нездара', бамбулак 'низькорослий' (п. babel 'бульбашка'), барз (п. bardzo) 'дуже', бладнь (п. blady) 'блідий, анемічний', бомбулка 'кулька-овоч на картоплинці' (пор. babel), бощан (п. bosian) 'чорногуз', валангър 'волоцюга' (пор. п. walcząc się 'волочитися'), виртати 'вифиркувати, брикати' (п. wierzgać 'to'), вирчати (п. warczać) 'гарчати', вштыкый (п. діял. wszystek, s. všetok) 'увесь', вшлийакый (п. wszelki, wszelaki) 'всякий', гарло (п. gardło) 'горло', герлічка (п. gardlica, s. hrdlička) 'горлиця', гъртан (п. krtań, s. hrtan) 'гортанка, горлянка', гамба (п. gaba) 'губа', гэдитіс/кідаритіс (п. gzić się) 'гедзатися' (сюди й: скіздирити 'гнати корову підтюпцем'), гнাপкы 'корова саней' (п. gnat(ek) 'кість', gnatki 'саночки')⁹²), дзэд 'бідняк' (п. dziad 'дід; to'), жарливый 'ревнивий' (п. zarliwy 'запалений'), загартулка 'довга дитяча сорочка' (до п. zagarnać 'захоплювати', с. zagrubić 'прикриги', укр. загортати 'обвивати'), кролик (п. królik) 'крілик', збуй 'забияка' (п. zboj 'розбійник'), жадловець (п. jadłowiec) 'ядловець', жеден (п. jeđen, s. jeđen) 'один', казаніс (п. kazanie, s. kázeň) 'проповідь', кандрач, кандраты 'кучерявий' (п. kaździerzawy, kaźdrawy, Sł II, 126, s. kandra(s) ty⁹³)), карк (п. kark) 'карк, потилиця', коцур (п. kosur, s. kocur) 'кіт', кошула (п.-лат. koszula) 'сорочка', маркїтно (п.-лат. markotnie) 'жалко', ментус (п. miatus, Br 332) 'минок', міцный (п. mosny, s. mosny) 'сильний', млонок (п. mlósek) 'молотик', налесник (п. naleśnik) 'налисник', нежгратный 'недолугий' (п. nieszgrawny 'незручний'), нелеуный 'прідуркуватий' (п. nierówny 'ненадійний'), непотрібный 'партач' (п. nierotrzebny 'непотрібний'), неуласный 'нерідний (син)' (п.-чесь. własny 'власний'), нецух 'померла без хресту дитина' (пор. п. старе nieć 'кузин', nieściora 'кузинка'), о-гартати 'плужувати' (пор. п. ogarnać, ogartywać, s. obhrtati 'обгортати'), ограбачіс 'торочитися' (п. wy-strzepać się, s. ostrapakat 'за виторочитися'), панцакы (п. paśak) 'логазя', паніатка 'зоулька' (п. pani latka 'мати'), парывый (п. parzywy) 'шолудивий', пасы (п. paśy) 'пасочки', пасоватіс (п. pasować się) 'дужатися', паствіско (п. pastwisko) 'пасовище', паціркы (п. paściorki) 'коралики', пец (п. piec, s. pec) 'піч', припецок, заленек (пор. с. pripesok, zápesok), підгарлє (п. podgardle) 'підборідок', плантаріс (п. platać się, s. plantat 'за') 'заваджати', плоткар (п. plotkarz, s. plętkar) 'сплетняр', плуца (п. pluca, s. plęca) 'легені', предок (п. przodek, s. predok) 'пращур', прусак 'грубий овес' (п. prusak 'тарган', с. Prusiak 'прусак, німець'), смаргль (п. smark(ul)) 'сопляки', смарчак (п. smarkacz) 'підліток', смарч (п. smarż, s. smż) 'зморшок', фасолє (п.-лат. fasola, s. fazula) 'квасоля', хлоп 'мужчина', хлодчиско 'син' (п. chłop 'селянин'), цвікля 'борщовий буряк' (п. swikła, s. svikla 'to'), цінтіоїя (п. centuria, s. centaria) 'золототисячник', швідер (п. świder, Br 535) 'свердел', штахїткы (п. sztachety) 'паркан'. Йдеться при тому про терміни суспільно-громадського, товарисько-цінувального, побутового, ремісничького й ботанічно-номенклатурного характеру. Почерез польщину проникло й чимало давніх германізмів.

Куди важче устійнити слова кізми нашої говірки, теж з уваги на брак порівняльних зведень лексичи південнолемківських говірок зі східнославацькими⁹⁴) Почерез словацьке приходили мадаризми й германізми. Дсвговікове співжиття, стики при сезонних роботах на Угорщині, а в 20 в. адміністрація, школа, військова служба, створили крім позичен ще й низку калькових утворень та се-

мантинних вирівнянь. З уваги на це при невизначеності лексики суміжних українських і словацьких говірок обережніше буде в багатьох випадках говорити покищо лиш про паралелі (іх маємо на увазі скрізь при позначці 'пор.' = порівняй). На загальне число бл. 530 прикладів знайдеться під десятком чехізмів, що могли були теж проникнути почерез словацьке (іх найнайвище не реєструють наш словацькі лексикографічні джерела), - тому й не виділюємо їх окремо.

англїзка 'хворота' 'рахітис' (с. anglicky 'англійський'), балтї 'підарки найближчий родини молоді; придане' (пор. с. balik 'пакет', нм. Ballen 'пакунок, звій'), бандурка (американка) 'картопля' (с. bandurka ч. brambor < Branibor = Magdeburg і Brandenburg; с. americký 'американський'), барла (с. barla) 'милиця', баткати (с. badkat 'колоти кого') 'шпигати', батерка (с. baterka) 'електрична батерійка', белавий 'голубий' (с. belavý 'ясносивий'), белавина 'синка', бетлегемці 'колядники з вертепом' (с. betlehemec 'вертепник'), бехрест 'підовинок' (до с. bachraty 'пузатий', bachor 'пузо?'), биті ланинку 'рід дит. забави' (до с. panelka 'далька?'), бырко 'свищик пилалки' (пор. с. brko 'грубе перо з крила чи хвоста'), бирмовати (с. birnovat) 'конфірмувати', бланка 'шкірка на яйці' (с. blan(k)a 'плівка', звідки й: бланар 'скляр', бо колись 'скляв' оболонками), блатник (с. blatník) 'болотник ровера', бодак (с. bodák) 'багнет, штик', бокс (с. box) 'паста до взуття', боксити (с. boxovat) 'намадувати мастю', боксовий (с. boxový) 'з боксу', босорка (с. bozorka, мад.-тюр. bozorkany, Mach 38) 'чарівниця', боснак (с. boznak 'мандрівний крамар') 'страганяр', бралло 'скирта' (с. bradlo 'висока скала'), братранец (с. bratranec) 'двоюрідний брат', броскына (с. brozkyna) 'велика дика ягода' (нерівсно 'бросквина, персик'), брошка (с. broška, л. brozka) 'брошка', буйак (пор. с. bujak) 'бугай', вагоник (с. vačonik) 'вагонетка', вайнак (с. vajčiak) 'огир', валал (пор. с. valal, мад. falal, старе valál) 'село', валу (с. válov, мад. vályu) 'жоліб', ватраїка (пор. с. vatrák) 'гачок до вогню', векшї (с. věcší, л. wikszu) 'більший', вельо (с. veľa, л. wiele) 'багато', вено (с. veňo) 'віно', верабоже 'бігме' (с. veřabože 'справді!'), вера-вера тайгай (с. veřa, veři! 'справді!'), взорка (с. vzorka) 'зірець', винїчки (с. viničky) 'порічки', выгышкар (с. vůňubkár) 'стрілочник', выгыкы (с. vůňubka) 'перекладниця рейок', выдай (пор. с. vůdaj) 'віддання, замїж', вытхнутї (пор. с. vůtknutí) 'ввихнути', вытагнутїса (с. vůtahnout za) 'вистроїтися', вытгаровач 'шевський потягач' (пор. с. vůčarovac 'коркотяг'), вышмаритї (пор. с. vůšmarit) 'викинути', вінкел (пор. с. vičkel) 'прямокутникомір муляря', вїлак (с. vlak) 'поїзд', внат (пор. с. vňat) 'натина, гичка', возгрї (с. vožer, ч. vožer, Mach 573) 'сопляки', воєнський (с. vojenšký) 'військовий, вояцький', вонка (с. vonka, Mach 561) 'надвірї', вразитї (с. vřazit) 'увїгнагися', вразати (с. vřasat) 'ригати', врубел 'зраз' (с. vřubel 'річний пагін, зраз', райник (с. rajník) 'польовий сторож', гамовати (пор. с. hamovat, нм. hemmen) 'гальмувати', ганбитїса (пор. с. hanbit za) 'соромитися', гандел (пор. с. handel, н. Handel) 'торгівля', гандлар (пор. с. handliar) 'купець', гарас 'стьожка' (пор. с. ч. hagar, свн. hagaz 'нитки вишивати; рід тканини', Mach 124), гарешт (пор. с. hářest, н.-лат. Arrest) 'тюрма', гарїнг (пор. с. haring, н. Hering) 'оселедець', гарманчик (с. harmanček) 'рум'янок', гача (пор. с. hača, осман. atca-điz) 'лоша', гачкоўка 'плетиво гачками' (пор. с. hačková 'гачкувальна сиця'), гелма (с. helma, н. Helm) 'шолом', гївер (с. ч. hever, н. Heber) 'лівар', гладати (пор. с. hladat) 'шукати', гноїво умеле (с. hnojivo) 'штучне добриво', гмїла (пор. с. hmla) 'імла, мряка', гоблик 'струг; шатківниця' (пор. с. hoblik, н. Hobel 'гембель'), говедий 'воловий' (с. hovádzí 'з рогатою скоту'), годинка (пор. с. hodinka) 'годинник', гон (пор. с. hon) 'нива', говар (с. hořar, Mach 138) 'гайовий', горичка (пор. с. hořička) 'гарячка', гратака дорога (с.

hradská) 'битий шлях', гримініці (с. Hromnice '2. II. ') 'Стрітення', гробар (пор.с. hrobár) 'гробар', гудак (пор.с. hudač) 'музикант', гудлякати 'цигакати тупою пилкою' (пор.с. hudykat' ремполити на сучкині'), гудлякати 'ворчати, сварити' (пор.с. hudykat' галюкаги'), гунцуг (пор.с. huncút, н. Hundspfotte) 'лайдак', гуна 'короткий су-конний плащ' (с. гуна 'тс', мад. gúnya почерез пд.-слов-з лат.-кельт.), гапер (с. garéľ, герел' н. Göpel) 'кєрат', гарбар (с. garbiar, п. gar-барз, н. Gerber) 'гарбар', гатєр (с. gáter, н. Gatter) 'рама-пила в пар-таку', гаштап (с. gaštan, п. kasztan, н. Kastanie) 'камтан', гладію-ди (с.-лат. gladiola) 'ірис', гланц (пор.с. glanc, п. glanc, н. Glanz) 'полиск', гомбіначка 'фабрична сорочка' (с. kombinačka 'комбінація'), гомбічка (пор.с. gombička, мад. gombocska, gomb) 'гудзик', граты 'по-суд' (пор.с. gráty 'старизна', п. graty 'старі меблі, н. Gerát), гри-лик (с. griflik, н. Griffel) 'рисік писальний', губана 'довгий кос-матий суконый плащ' (пор.с. guba, мад. guba 'тс'), гуна 'резинка; о-пона' (с. guma 'тс'), гумоваті (с. gumovat) 'вирадирувати', гум-пущка (пор.с. gumipuşka, мад. gumpuska) 'дит. катапульта', георгіна (пор.с. georgina) 'жоржина', герш(т)лі (пор.с. geršla, н. Gerstel 'яч-мінні крупи') 'логазя', дека 'ліжник; войлок' (пор.с. deka 'товсте накривало з вовни чи бавовни, н. Deska 'накривало'), деміжон (с. demizhon, мад.-іт. demizson) 'бутия опдетена коєм', драга (с. drá-на) 'шлях', драшка 'стежка' (с.ч. drážka 'доріжка; fuga'), дрічний 'стрункий' (пор.с. driečny 'поставний'), жебрак (пор.с. žobrák, п. ževrak, свн. seffr) 'прошак', жєглічка (с. žehlička) 'праска', жєлє-нічар (с. železničiar) 'залізничник', жыван 'вуличник; злодій' (пор.с. živán, мад. zivánu 'тс, розбійник'), жылетка (с.ч. žiletka за прі-звизем америк. винахідника К.С. Gilllette, Mach 595) 'голильне віс-тря', жрадло 'джерело' (пор.с. žradlo, п. žródło 'тс' - неначебо поль. -го- було секундарно замінєне словацьким -га- за аналогією до droga: drána), жупан (пор.с. župan) 'повітовий староста', зави-нач (с. zavinač) 'скручений маринований оселедець', завой (с. zavoj) 'вельон', закынїчка 'кульчик' (пор.с. žinčica, žinčiska 'шнурочок'), закырґавиты 'що не ростє', закырґауєнний/кырґак 'знїтєня' (пор.с. žakrpatič) 'занидіти в рості', закрґатєну/закрґєлї 'заниділі рост-ом', западовач (с. zavalovač) 'запальничка', зауточиті (с. zaúčotiť) 'заатакувати', зауґрат 'памороки' (с. mat/dostat zavrat 'тс'), збуї 'забияка' (пор.с. zbójnik, п. zbójca/zbój 'розбихака'), згєбод-даті/згєбоздаті 'спартолити' (пор.с. zebuzina 'харамашця, балан-да' й мад. gűbi 'рибальський бовт'), здравый (с. zdravý) 'здоровий', здрауґа (с. zdravie) 'здоров'я', златый (с. zlatý) 'золотий', злата брана 'брамка, ворота' (с. brána 'брама'), знамка (с. znamka roto-va) 'пештовий значок', зразитєса (пор.с. zrazit' za) 'вскочитися', зубадля (с. zubadlo) 'вудила', зєлєр (пор.с. zeleť) 'селєрі', яанко-ватий 'дурний' (с. jankovitý kòň 'що втратив притомність'), яанко (с. jabloko, п. jabko) 'яблуко', яан (с. Jan, п. Jan) 'Купало', яарабина (пор.с. jarašina) 'горобина', яармарк (пор.с. jarmok, п. jarmark, свн. jarmarket) 'торг, ярмарок', яарок 'потік' (пор.с. jajok 'тс', мад. ark осм. ar(i)k 'наводнявальний рїв', звідки й: яарушка 'фуга, рївець', яунатанка (с. jonatánka, н. Jonathanapfel) 'сорт яблук', кабат 'спї-дниця' (пор.с. kabát, п. kabat, осм.-ар. kaba 'плащ'), калошні 'галю-ші' (із с. galosa 'тс' й холбошня 'штанка'), карафіята (с. karafi-át, іт.-гр. gariofilata) 'гвоздики', карічка 'перстєнь кухонної плити' (пор.с. karička, karika, мад. karika 'перстєнь'), карфіюлі (с. karfiol, н. Karfiol, іт. cavolfiore, Mach 193) 'каляфіори', касарнє (пор.с. kasáren, п. kasarnia, н. Kaserne) 'казарма', кафлї (пор.с. Kachle; до н. Kachle) 'надлічна частина', квітєнч (с. kvetináč) 'вазонок', кырґак 'жердка' (пор.с. kрnáč 'кривуля з дерева', Mach 235), сюди й кырґак 'знїтєня', кыхаті (пор.с. kúchat) 'чхати', кла-

веса (с. *kláves*) 'клявімі', клатик 'клин' (с. *klátik* 'колодочка'), клубукар (ч. *kluboukář*, с. *klubošník*) 'капельюшник', кльч 'кльчка до засувки' (ч. *klíč* 'ключ'), кльціті (с. *klíčiti*) 'кільчитися', кльчок (с. *klíčok*) 'кілець', кльчар (с. *klíčiar*) 'кльочник', книдлик (пор. ч. *kneđlík*, л. *knydel*, н. *Knödel*) 'галужки', кожухар (пор. с. *kožuchár*) 'кушнір', колесар (пор. с. *kolovár*) 'стельмах', коменційаш 'сезоно-вий жнивар' (пор. с. *komencia* 'плата слуги натураліями'), коминюк (пор. с. *komín*) 'продушка кагата', коввалінка (с. *konvalínka*) 'кон-вадія', ковар (пор. с. *koniar*) 'пастух коней', коварне (пор. с. *konia-řen*) 'конюшня', кораб (пор. с. *koráb* 'ковчег'), середня нава церкви, коруна (ч. *koruna*) 'корона (гроші)', корчугі (пор. с. *korčule*, мад. *Korcsolya*) 'ковзани', костіл (пор. с. *kovtol*) 'костел', кохына 'ра-са курей *sosnínčinová* (позчерез нім.-чеське?)', кох 'зовзи' (пор. с. *kach* 'кашель коней, хвороба'), коцурки (пор. с. *kočurík*) 'котик', коц (пор. с. *koč*, мад. *kočsi*) 'бричка', коціш (пор. с. *kočis*, мад. *kočsis*) 'візник', крайчір (с. *krajčír*) 'кравець', криж '18 снопів' (с. *kríž* '15 снопів'), крижоватка (с. *krížovátka*) 'перехрестя', крохмал (с. *krachmál*, -*ma*, л. *Krochmal*) 'крохмаль', кузелник (с. *kúzelník*) 'ча-ривник', куломет (ч. *Kulomet*) 'кулемет', курват (пор. с. *kurvác*) 'лай-дак', куршмід (пор. с. *kuršmíd*, н. *Kurschmied*) 'ветеринар', курпратка (ч. *kovart(a)*) 'конверта', кутас (с. *kuťáč*) 'ожіг', кед (с. *ked*) 'коли', кермес (пор. с. *kermes*, л. *Kiermasz*, н. *Kirchmesse*) 'храмове свято', ке-фа (пор. с. *kefa*, мад.-осм. *kefe*) 'шійка', кешена (пор. с. *kešena*, л. *kie-szen*, з осм. *keze* 'мошонка') 'кишеня', компа (пор. с. *kompa*, мад. *komp*, з н. *Kump* 'корито') 'пором', лабул (с. *labuť* 'лебідь') 'раса гусей', лада (пор. с. *láda*, н. *Lade*) 'скриня; домовина', ладічка (с. *ládicka*) 'ко-робочка', лайбик (пор. с. *lajblik*, н. *Leibchen*) 'камізелька', лампа (пор. с. *lampra*, н. *Lampe*) 'лямпа', лапанка (пор. с. *lapaška*) 'насилляна рекрутация в армію', лата (пор. с. *lata*, л. *kata*, н. *Latte*) 'лата даху', леквар (пор. с. *lekvár*, мад. *lekvár*, лат. *electuarius*) 'мармоляда', лем (с. *lep*) 'лип', ленгорка (с. *leghornka*, н. *Leghorn*, за іт. містом *Livo-rno*) 'раса несучих курей', лепенка (с. *lepenka*) 'накривальна папа', летак 'вічко вулика' (с. *leták*, -*áč* 'привічкова дощечка голубника'), лишка (пор. с. *liška*) 'лисиця', лыжы (с. ч. *lyža* з рос., *Mach* 280) 'ле-ста', лод (с. *lod*) 'човен; нава', середня нава церкви, ложыско (пор. с. *ložisko*, л. *ložysko*) 'панівка', локшы 'дроблене тісто' (пор. с. *lok-ša*, мад.-осм. *laksa* 'локшина'), лопта (пор. с. *lopta*, мад. *lapta*, *labda*) 'м'яч', лотер (пор. с. *lotor*, л. *lotr*, н. *Lotter*, *bube* й лат. *lotro*) 'лай-дак', лупл (пор. с. *lupr*, н. *Lupr*, первісно 'обідранець') 'лайдак', лупиц 'лупій' (пор. с. *lupic* 'розбійник'), лупка (пор. с. *lupka*) 'лузи-во', лускы (пор. с. *lusk*) 'стручок', лустер (пор. с. *luster*, н.-фр. *luster*, *lustre*, *lustre*) 'жирандоль', ладвина (пор. с. *ladvina*) 'нірка', ладник (с. *ladník* '*Vicia sativa*') 'вика', лівик (с. *lievik*) 'лійка', маза-ный (пор. с. *mažaný*) 'хитрий', майер (пор. с. *majer*, н. *Meier*, *hof*, *Mach* 283) 'фільварок', майстер (пор. с. *maister*, л. *maister*, н. *Meister*) 'май-стер', малатный (с. *malatný*, н.-фр. *malade*) 'хворий', мандел '18 сно-пів' (пор. с. *mandel*, н. *Mandel* '15 снопів'), манжели (с. ч. *manželia*) 'подружжя', маргуді 'рід персиків' (с. *marhula* '*Prunus armenica*'), маринувати (пор. с. *marinovati*, н.-лат. *marinieren*) 'заварувати', мас-тална (пор. с. ч. *mastal(ka)*, л. *masztalnia*, свн. *marstallaere*, *Mach* 288) 'стайня', маті мухы (пор. с. *mať muchy* 'мас забганки') 'норовитися', мача (пор. с. *masa*, *Mach* 281) 'котеня', машына (пор. с. *mašina*) 'поїзд', машыніста (с. *mašinista*) 'машиніст', машля, машлічка 'петля (зі стьо-жки)' (пор. с. ч. *mašľa*, -*liška* 'стьожка, петля з неї', н. *Maschel*, *Ma-sche*), медник 'млинок до меду' (пор. с. *medník* 'частина вулика, де мед'), медловати (пор. с. *medlovati*, н. *medden*) 'зголосувати', мено (с. *meno*) 'ім'я', мештерніць (пор. с. *mes ternica*, мад. *mester-gerenda*) 'сволот', міла 'вуглярка' (с. *miľa*, ч. *milir*, свн. *miler*, лат. *miliarium*

'1000 штук (дерева в вуглярській купі)'), мішкар (с. miškar до miška 'кастрована свиня', Masch 298), младенки 'Ю.ХІ' (пор.с. mládenec, -něc 'хлопчик?'), млатачка (с. mlátaška) 'молотарка', млинец 'млинок' (пор.с. mlýnec, -něc 'ручний млинок'), молодина (пор.с. mladina) 'молодий ліс', молодник (пор.с. mládník) 'пагін', мурованиця (пор.с. murovanica) 'мурованка', мухотраўка (с. mušotrávka) 'мухомор', мучка (пор.с. muška, ušelě hnojivo) 'штучне добриво', наволоки (пор.с. návláka, návlak) 'торочки постолів', надлесний (с. nadlesný) 'лісничий', найдух 'байстрок' (пор.с. najduch 'підкинена дитина'), накладати (пор.с. nakladat) 'маринувати', накладний в'язок (с. nákladný v'azok) 'тагарівка, товаровий поїзд', намісник 'вікарій' (пор.с. náměstník 'заступник'), намісачник (пор.с. náměsačník) 'лінятик', нараз 'разом' (пор.с. nařaz 'несподіванс; водночас'), нароковати (пор.с. narokovat; до н. narúcken 'примарувати') 'пити в армію', натха (пор.с. nácha) 'нежить', натштити (пор.с. nadštit) 'надточити', натгалний (пор.с. natáhel) 'довгал', начальний 'повітовий староста' (пор.с. náčelník 'керівник'), недобра хворота (пор.с. neobrá) 'епілепсія', непорядний (пор.с. nerogladný) 'неохайний', неуласний (пор.с. nevlastný) 'нерідний', нотар 'волосний віяч' (с. notar 'представник держ. влади в громаді чи волості'), нулка (пор.с. nuška) 'рід міленької муки', ніт (пор.с. nít) 'ніт', обец (с. obec) 'громада', обв'яз (с. obváz) 'бандаж', обвычайний 'простий, юхтовий' (пор.с. obvyčajný 'звичайний; грубий'), обіднаўка (с. obědnávka) 'замовлення', облук 'обчайка; каблук' (пор.с. oblúk 'лук'), облекаті (с. oblékat) 'надягати', обмотки 'камаші' (ч. obmotka 'тс'), обрушниця (пор.с. obručnica) 'баламут', оглавец 'портяний недоуздок' (с. ohlávek, жа, ohlavník 'вузда'), оглашки (с. onláška) 'оповіді', окламати (пор.с. oklamat) 'ошукати', окр'ятити (пор.с. okřítat, okřievat) 'видужати', олоурант (пор.с. olouvanť, н. Halber Abend) 'підвечірок', опіоткове господарство 'огорожений паствінок' (с. opíotkové hospodárstvo 'спосіб пасти на обгороджених загонах'), оплічка 'рід сорочки' (пор.с. opleško 'допоясна жіноча сорочка з широкими рукавами'), опход (с. obchod) 'торгівля, крамниця', општити 'обкинути' (пор.с. obštit), опішец 'тримбулька' (пор.с. opšec 'Allium scorodoraum'), осмагдний (пор.с. osmahlý) 'опалений сонцем', откал'е (с. odkál', odkádial) 'звідки', отрошника (пор.с. otrusinka) 'крихта', отстредіўка (с. odstředivka) 'центрифуга', охабити 'залишити' (пор.с. ochábit 'ослабнути'), ошілка (пор.с. ošielka) 'сталь у кресалі', ошічок 'паланичка' (пор.с. oštierok 'овечий сир стіжуватої форми'), пайтам (пор.с. rajtáš, мад. rajtás, Bárczi 232) 'товариш', пампух (пор.с. pampúch, н. pampúch, н. Pfannkuchen) 'пампушка', пан превелебний (с. pán převelébny) 'тигулування священика', панак '9 снопів усторч' (с. panák 'гогусь; лялька; кужілкувата купа снопів усторч'), паноторний 'фабричний' (може до с. panamový 'з панамового полотна?'), панучі (пор.с. pariška, мад. -осм. parics) 'пантофлі', парадити (пор.с. parádit) 'вибоируватися', парадний (пор.с. parádný, до н. -фр. Parade) 'причепурений', пасіка (пор.с. paséka) 'зруб', патент (пор.с. patent (ка), - до н. -фр. Patent) 'затраска, друкерок', патрона (пор.с. patrona, н. -фр. Patrone) 'набій', патронташка (пор.с. patrontaška, н. Patrontasche) 'набійниця', педала (пор.с. pedál, н. -лат. pedal) 'педал', переходити́са (пор.с. preschladit sa) 'простудитися', перлічка (с. perlicka, н. Perlstein) 'цесарка, пантарка', персонка (с. persönka) 'особовий поїзд', пещух (с. pešich) 'дінтяй', пипка (пор.с. pípka, мад. pípa, Masch 367), підник (пор.с. pešník) 'стежка', плавак (пор.с. plavák) 'поплавець', планний (с. planý) 'нікудишній; дикий', планка (с. plánka) 'дичка', плафон (пор.с. -фр. plafón) 'суфіт', плутва (с. plutva) 'поплавець риби', плац (пор.с. plac, н. Platz) 'торговиця', поваля (пор.с. rováľa, н. rowale) 'стеля', погар (пор.с. rohár, мад.

поп'я́г 'склянка', покрове́н (пор.с. pokrovec) 'вереня', полазник (пор.с. polazník 'колядник'), подарка 'вечірна зірка' (пор.с. Polárka 'Північна зірка'), подедови́ца (пор.с. podkovica) 'ожеледа', поліца́йт (с.ч. policeit, н. Polizei) 'поліціант', подува́чка (пор.с. podovacka) 'полювання', понагліа́тса (пор.с. ponáhlat sa) 'увихатися', пора́чка (с. porážka) 'параліч', порост (пор.с. porast) 'parin', поса́чка (пор.с. posacka) 'льоха', поцетна стрела (с. popolná strela) 'попелець', поткова́ч (с. podkovač) 'підковувач у війську', потко́лінки (с. podkolenka) 'доколінні панчохи', поптар (пор.с. postár) 'листоноша', правотити́са (пор.с. pravotit sa) 'процесуватися', прак (с. prák) 'катапульта', предво́ланка (пор.с. sudné predvolanie) 'виклик до суду', предок (пор.с. predok) 'пращур', претседа (с. predseďa) 'предсідник', приста́т (пор.с. pristať, -ac) 'приженений', при́сажник (пор.с. prisažník) 'радний', прокурато́р (с. prokurátor) 'прокурор', пру́х (пор.с. pruh, н. Leistenbruch, Bruch) 'грижа', пу́лка (пор.с. puška, мад. puška) 'інди́чка', пу́нч 'стусан' (пор.с.-нім. puhc 'ціха, вибитий знак'), пу́шка (пор.с.ч. puška, мад. puska, Маш 408) 'рушниця', ра́йбати (пор.с. raibat, н. reiben 'терти') 'прати', раковина (с. rakovina) 'рак (недуга)', рам (пор.с. ráč, n. Rahmen) 'рамка', ра́мик (с. rámik) 'рамка в вулиці', рапа́вий (пор.с. rapavý) 'віспувати'; рашп'я́ (пор.с.ч. rašpja, n. Raspel) 'терпуг', реба́рбара (пор.с. rebarbara, мад. rebarbara, н. Rheum barbarum) 'ревень, рабарбар', регр'у́т (пор.с. regrut, мад. regruta, н.-фр. Rékrite) 'новобранець', регу́ля́чка 'врегулювання' (пор.с. regulačný 'регуляційний'), рекле́мовати (пор.с. reklamovať, n.-фр. réclamer) 'рекламувати від військової служби', реме́нар (с. reménár) 'римар', рема́ч 'розвалка' (пор.с. rašár, мад. ramaš 'толок'), реу́ма (пор.с., мад. reuma) 'ревматизм', ри́барі́чка (пор.с. rybár 'Sterna maxima') 'білошпа ластівка', ри́занки (пор.с. rezance) 'макарони', ри́зня (пор.с. řízná, n. Riese(n)) 'жоліб спустати дерево, ризи', ри́хлік (с.ч. rychlik) 'поспішний поїзд', ро́глик (ч. rohlik) 'рогалик', ро́шта (пор.с. rošt, n. Rost) 'руштя', ру́бан (пор.с. řuban) 'зруб у лісі', ру́жа (пор.с.ч. říza, n.-лат. Rose) 'рожа', руменчик (пор.с. řumáček) 'ромашка', руса́ла (пор.с. řusálá) 'Зелені свята', ру́ф 'обруч' (пор.с.ч. мад. řáf, n. Reif), са́лутова́ті (пор.с.ч. salutovať, з н.-фр.) 'подоровляти по-військовому', седри́я (с. sedria) 'крайовий суд колиць', се́кірова́ті (пор.с. sekčovati, n.-іт. seckieren) 'переслідувати', се́сі́я 'новозасадження жерець' (пор.с. sevia 'засідання; масток'), скама́ратити́са (пор.с. skamaratit sa) 'подружити', сла́менки 'безсмерток' (с. slamina 'тс' - slamený 'солом'яний'), сла́мачки 'мушликовий взір' (пор.с. slimáček 'слимачок'), сома́рська ла́вка 'осляча лавка' (пор.с. šomár, мад. szamar 'осел'), спрево́тца (с. sprievodca) 'кондуктор, білетер', сто́к-ра́ста 'стокротка' (пор.с. stokraska 'Bellidialstrum Michellii'), сто́лі́чки (с. stolička) 'черинні зуби', стра́кач 'раса голубів' (пор.с. strakáč 'стократа птаха, тварина'), стра́ми 'копила саней' (пор.с. stram 'вертлюг саней', Маш 475), стри́берний (с. strieborný) 'срібний', стру́жля́к (пор.с. stružliak, n. Strohsack), студе́нка (пор.с. studenka 'джерело') 'криничка', су́тца (с. sudea) 'суддя', таб'ла (пор.с. tabla, мад. tabla), та́лі́янка 'раса курей' (пор.с. talianka 'італійка'), та́н'р (пор.с. taner, мад. tánpér, Bárczi 300) 'гарілка', тарка́стий 'білочервоний' (пор.с. tarhavý, мад. tarka 'строкастий'), та́чка 'сковорідка' (пор.с. tasca, n.-іт. Tazza, Untertasse 'таставка'), та́чка 'шлюпка' (пор.с. taska 'сумка; мотюнка', н. Tasche), те́йка 'зошит' (пор.с. táka 'тс', мад. téka 'папка'), те́нна жы́ла (с. tenna) 'б'ючка', те́сар (с. tesár) 'тегля', тінта (пор.с. мад. tinta) 'чорнило', тіп-то́п 'чистесенький' (пор.с. tip-top, мад. tipr-topr 'досконалий'), тла́ченка (с. tláčenka) 'сальцесон', то́пич (ч. topič) 'кочегар', то́ромба 'усна гармонійка (пор.с. tromba 'труба'), тра́мик

'надодвірок' (пор.с. trámik, trám 'балка', н. Tram), траўніца (пор.с. trávníca) 'ряднина на траву', тrepати (с. trapat) 'базикати', тrepотати (пор.с. trapatat за) 'мерехтити', тpойгoлник (с. trojuholnik) 'трикутник', тpox кpагoу (с. Trosch Krárou) '6.1.', тpуп (пор.с. trup) 'тулуб', тyкoтa (пор.с. tyk) 'товщ', тaгaтiсa 'перевалюватися (хмари)' (пор.с. tahat за 'повільно йти'), убoс (пор.с. ubos) 'узбіччя', угiр (пор.с. uhor) 'переліг', ужoўкa 'від вужа' (пор.с. uzovka 'Matrix, водянй вуж!'), указ (пор.с. ukaz) '(по)ява', ука-зoвaч (пор.с. ukazovací prst) 'вказівний палець', уpбapcькiй 'державний' (пор.с. urbárský 'панський; громадський', до мад. urbér 'панщина, панцизняні повинності'), уcтpижoк 'рецепіс' (с. ústrižok 'відрізок'), улoк (пор.с. útok) 'піткання', утyпнo 'неміло' (пор.с. otupno 'нудно'), уцiнa (пор.с. účína) 'вуйна, дядина', фaйний (с. fajn, н. fein) 'гарний', фaйpaнт (пор.с. fajront, Feierabend) 'кінець робочого дня', фaйтa (пор.с. fajta, мад. fajta) 'раса', фaйтa (пор.с. fajfa, н. Pfeife) 'чівя', фaктop 'наравчач' (пор.с. faktor 'керівник' з н.-лат.), фaлaтoк (пор.с. falatok, мад. falat) 'кусень', фaлдiкa (пор.с. faldik, н. Falte) 'збирка, закладка', фaмeлiйa (пор.с. familia, н.-лат. Familie) 'своєки', фapa (пор.с. fara, н.-лат. Pfarr) 'приходство', фapтy-нe! (пор.с. farto! п. fartowac 'дресувати', Mach 107) 'переступися!', фaшынг (пор.с. fášiangy, н. Fasching) 'масниці', фaшyркa (пор.с. fáširka, н.-фр. farcierer) 'змелене м'ясо', фигiтi 'жарти' (пор.с. ч. figel, п. figiel, Mach 109), фyркнyтi (пор.с. frknút) 'пурхнути, фуркнути', фiйaкep (пор.с. fiaker, н.-фр. Fia-ker) 'дорожкар', фiлiйaлкa (пор.с.-лат. filiálka) 'дочерна церква', флaшкa (пор.с. flaska, п. flaszka, н. Flasche) 'пляшка', фopдпaн (пор.п. fordypaп, с. foršpонт, мад. foršpонт, н. Vorspann) 'підвода службовця', фopштa 'брус' (пор.с. foršta, п. foroszt, до н. Forst 'загосподарований ліс'), фpaйepкa (пор.с. frajerka, до н. Freier 'жених') 'коханя дівчина', фpac 'чорт' (пор.с. fras, мад. frász, н. Frais(en) 'епілепсія', Mach 112), фpиштyк (пор.с. fríštík, н. Frühstück) 'сніданок', фyгa 'ривець у гонті' (пор.с. fuga, н. Fuge), фyдaмeнт (пор.с.-нім.-лат. fundament) 'підвалини', фyндyм 'парцеля' (пор.с.-мад.-лат. fundus), фypa 'віз' (пор.с. fura, п. fura, н. Fuhre, Fuhrwerk), фyрик (с. fúrik) 'тачка', фyрмa 'формочка' (пор.с.-лат. furma), фyрмaн (пор.с. furman, н. Fuhrmann) 'візник', фyрт (пор.с. furt, н. fortwährend, Im-derfort) 'постійно', фyтpа (пор.с. futro, н. Futter) 'дошане обжиття одвірків', фyчкa 'рід калачика' (пор.с. fúčka 'густа каша з картоплі й муки', fúcať 'істи; товкти'), фyмнiр 'мисливий' (до с. feršter н. Förster 'лісничий?'), хaбзa (пор.с. chabzda) 'бузина', хвiтa (с. chvíta) 'погода', хopлaвий (пор.с. chorlavý) 'слабовитий', xoсeн (пор.с. chosen, мад. haszon) 'користь', xoтap (пор.с. chotar, мад. határ) 'обшир громади, його межа', хpазaнтeмa (с.-н.-гр. chryzantéma) 'хризантеми', хpалyститi 'теріцити' (пор.с. chrapštat 'хрупати'), хpастa 'пархи' (с. chrasta 'сгрупп'), хpычкa (пор.с. chryčka) 'грипа', хyдoбнiй (пор.с. chudobný) 'бідний', хyдoкpоўнiй (с. chudokrvný) 'анемічний', цaйxoвaтi (пор.с. čajchovat, до н. Zeichnen 'значок') 'давати тягарці для перевірки', цвeкy 'зольники' (пор.ч. svек, п. świek, свн. zwee 'цвях'), цвepнa (с. sverna, н. Zwirn) 'шевська пряжа', цeстap (с. sestar) 'дорожник', цигaн (с. čigán) 'брехун', цигapетлa (с. čigaretla) 'цигарка', цypyзa (пор.с.-мад.-лат. cegyza) 'олівець', цiнтep (пор.с. čintor (in), мад. čintegedl) 'шкитар', цмap (с. smar, ч. smoцi; свн. zmeг 'товщ') 'маслянка', цoкeд 'надземний фундамент' (ч. soкл, sokl, н. Soockel 'постамент'), цoл (с. coll, мад. coll, н. Zoll) 'цаль; дюйм', цoфaт (пор.с. sofat, п. sofab, гд.-н. zaufen) 'відкочувати дозад', цyкpoўкa (с. čukrovka) 'цукриця', цyкepлiкy (ч. čuklke, čuklátko) 'цукерка', цyндpaвий 'подертий' (пор.с. čunderu 'лахмани', н. Zunder 'губка; чир'), цypyгoвaтi (пор.с. čigukať, до н. zurück! 'назад!') 'цофати всза', цaпкa (пор.с.

šiarpa, п. šarcka, н.-фр. Tschappe, Mach 66) 'шапка', čistěu (пор.с. čistec 'Stachys arvensis') 'рід зілля', čizny (пор.с. čizna, мад. csizma) 'чоботи', čipka (пор.с. čipka мад. csipke) 'коронка', čurčati (пор.с. čurčať) 'журчати', šajta (пор.с. šajta, н. Scheit) 'полно', šalka (пор.с. šalka, н. Schale) 'ідунка', šamučovny (пор.с. šamuč-to-ууn, -it. Schamott(e) 'мамогковий', šandar (пор.с. žandar, австр.-фр. Gendarm) 'жандарм', šantavyj 'хромий' (пор.с. šantavý, мад. svonka 'окаліцілий'), šanci 'фоса' (пор.с. šance, мад. vánc, н. Schanze 'окопи'), šarlak (пор.с. šarlach, мад. šarlach, н.-фр. Scharlach) 'шкарлятина', šaflik 'цебрик' (пор.с. šaflik, н. Scheffel), šwab (пор.с. šváb, поль. szwab, н. Schabe) 'тарган', švablik (пор.с. švábělka, н. Schwefelhölzchen) 'сірник', švajsovati (пор.с. švajsovat, н. schweiben) 'спакувати', švarnyj (с.ч. švarny, свн. šubar 'чистий', Mach 519), švergl 'драбинкова загула воза' (пор.с. šaragla, до н. Schrage 'козел' чи якогось 'Schrägel?'), šikovnyj 'жавий' (пор.с. šikovný 'зручний', л.-фр. szukowny), šiny 'рейки' (пор.с. šina, п. szyna, н. Schiene), šnygl 'гонта' (пор.с. šindel, п. szyncla, н. Schindel), škvара 'жужелиця' (пор.с. škvара 'недогарки'), školka (ч. školka) 'шкілка деревець', škráputika 'ратичка' (пор.с. škrapatý 'рапавий'), škuliti (пор.с. škulit) 'жмурити очі', šlajer (пор.с. šlajer, н. Schleier) 'вельон', šlajtar (пор.с. šlajfiar, н. Schleifer) 'шліфер', šlínar 'шпала' (з англ. slipper 'тс'; šl- може, почерез сх.-словаць. реемігрантів з Канади, ЗСА), šmariti (пор.с. šmarit) 'жбурити', šmačlavnyj (пор.с. šlatlavý) 'що йдучи волочить ногами', šmícel (пор.с. šnicel, п. szucel, н. Schnitzel) 'сіканець', šnur (пор.с. šněra, п. sznur, н. Schnur) 'тесельський шнур', šoda 'возівня' (пор.с. šora, п. szora, н. Schopper), šor 'разок, ряд' (пор.с. šor, мад. sor 'ряд'), šofer (с. šofér, н.-фр. Chauffeur), šparget (пор.с. šporák, мад. sparherd, н. Sparherd) 'кухонка', špenat (пор.с. špenát, мад. spenót, н. Spinat) 'шпінат', špendlík 'булавка' (с. špendlík 'тс', до н. Spindel), šporга 'весільна рогачка' (до с. špárga, мад. spárga 'шпагат, шнурочок', а чи поль. арг. szparga 'зачіпка?'), špulka 'цівка з нитками' (пор.с. špulka, н. Spule) 'цівка', špunt 'чип-затичка бочки' (пор.с. špunt 'заткало', н. Spund), šram (пор.с. šram, п. szram, н. Schramm) 'згій', šreгом 'скосом' (пор.с. šregom, до н. schrag 'скісний'), šrot 'крупки', šrotovati 'змолоти грубо' (пор.с. šrot, šrotovat, н. Schrot, schroten 'тс'), štinčati 'храмати' (пор.с.ч. štinkati 'скрипіти'), štrancer '40' (с. štyrláčat), štof (пор.с. štof, н. Stoff) 'матерія', štranг 'посторонок' (пор.с. štranok, н. Strang), štrikovati 'плести з вовни' (пор.с. štrikovat, н. stricken), štrímčl 'шкарпетки, панчохи' (пор.с. štrímčla, н. Strümpf, мн. Strümpfe 'панчоха'), štrуба 'гайка' (пор.с. šrób, п. šruba, н. Schraube, свн. schrübe), štrumpadla 'підв'язки' (пор.с. štrumpadla, з якогось н.-австр. Strümpffbandel), šтурити (пор.с. šturit) 'стусонуги', šуроу 'сисунець' (може, почерез мад.-словац. до сербохорв. šuga 'лархи', за Скоком⁹⁵), з балкан.-турецького?), šulkati (пор.с. šulkať) 'качати білизну', šумный 'гарний' (пор.с. šumný), šунка 'шнічка' (пор.с. šunka, н. Schinken), šурн 'ковальський хвартух' (пор.с. šurg, п. szurg, н. Schürze), šутер 'шкробства' (пор.с. šuter, п. szuter, н. Schotter), šуплатка 'мухляда' (пор.с. šupláďna, п. szupláďa, мад. szublót 'комода', н. Schublade), šчава 'підлива' (пор.с. ščava 'сироп; соус'), šчетка 'щітка білити' (с. šetka), šчит 'причілок хати' (пор.с. štit 'тс').

Недвозначні словакізми стосуються тут зокрема термінів суспільно-політичного й товариського життя новішого часу, предметів торгівлі тощо.

М а д я р и з м и проникали в південнолемківські говірки віками аж до ІІІ р. безпосередньо (почерез адміністрацію, судівництво, військо, сезонних робітників-'надільнян') і за словацьким посередництвом. Їх понад 90⁹⁶).

аґац (м. akác) 'акація', баґоу 'осад в льодці' (м. bagó 'жувальний тютюн, недокурок'), баданґоваті 'волочитися' (пор. м. ballag 'тс'), барнастий 'чорнявий' (пор. м. barna 'гнідий'), бановаті 'сумувати' (пор. м. ban 'жалувати'), барашкы 'персики' (м. barack 'тс'), бероу 'війт', підбероу 'Його заступник' (м. biró 'війт'), бетґинний 'замотилучений' (м. béteg 'хворий'), битар 'лайдак' (м. betvár 'тс; злодій'), бізґуно 'напевно' (пор. м. bizton, bizony 'тс'), біреш (м. béres) 'наймит', блайвас (м. bláibász, н. Blaiweiß) 'оливець', боканчі (м. ba-kacs) 'черевик', божкоры (м. boszkor) 'постоли', брічка (м. bricska) 'двокілка', варметчина 'шарварок' (до м. vármegye 'комітат, жупа'), выторговаті 'викорчувати' (м. irt 'викоринювати, нищити, корчувати'), гайташ 'наґинка; наґинник' (м. hajtás 'наґинка'), гентеш (м. gentes) 'м'ясар', гордоу (м. gordó) 'бочка', гуры 'стьожки в косі' (пор. м. hur 'струна?'), газда (м. gazda) 'господар', галір 'ковнір', гаред 'ревер', галерчик 'чохла' (м. gallér 'ковнір'), ганч 'хиба в коня' (м. gáncs 'гак; хиба'), ґепіш 'машиніст при молотарці' (м. gépez 'механік, машиніст'), дуган (м. dohány) 'тютюн', дуґоу (м. dugó) 'пропка', дудлар (м.-свн. zsellér) 'комірник', зачкїу 'капшук' (м. zacsó 'горбинка'), ешпан (м. espan) 'двірський економ', їрка (м. irka) 'зошит', йугас (м. júhász) 'візчар', кавей (м. kávé) 'кава', калап (м. kalap) 'капелюх', каларап (пор. м. kalarábé) 'каляріпа', кадітаті 'капараті' (пор. м. kallódik 'звестися на ніщо?'), канура (м. kanura 'брама') 'ворота', капча 'галлик' (до м. karcsol 'зімігати', пер. скапчаті 'закувати руки', роскапчаті 'розстігнути'), карбач (м.-осм. karbács) 'наґайка', катуна 'військова служба' (м. katona 'воак'), кытатка 'китичка при блюзі' (пор. м. kötél 'шнурок?'), комашія/ашіа 'стига' (до м. komissió 'комісія' чи komaszág 'куміство?'), комишія 'виклик до суду' (м.-лат. komissió 'комісія'), контюу (м. konty) 'гудз з волосся як фризюра', корман 'керівниця, руль' (м. kormány 'кермо'), кормошка 'сорт яблук' (пор. м. kormos 'зі саєю, завуджений', якщо тут не назва за назвою місцевини), коруш (м. körös) 'церковні хори', куртий 'куций' (м.-лат. kurtá 'короткий'), лавор (м.-н.-фр. lavór) 'таз, мидниця', лампаш (м. lámpás) 'ліхтарня', лапішка 'сапа з гострокінчастим лезом' (пор. м. lapiska, -роска 'прач; плечева допатка', чи lap(ocska) 'листок; плитка?'), лапсары 'штиблети' (м. lábszár 'лидка', пор. szár 'халява'), левер (м. leves) 'юшка, суп', ліуча 'люшня' (пор. м. lőcs, с. ljevč, з н. Leuchsee), марадик 'полукіпок з 18 снопів' (пор. м. maradék 'решта, залишок'), натчадистий 'несповна розуму' (пор. м. szállóga áll a kalapja 'на 'вісьта!' стоїть йому капелюх?'), неґыба 'нехлюйниця' (пор. м. söbe 'льоха'), облак (м. ablak зі слов'ян.) 'вікно', одомах (м. áldomás) 'могорич', орґонина (м. orgona) 'бузок', пантлик(а) 'стьожка' (м. pántlika 'тс' з якогось н. Bandel, Band 'тс'), парадічки (м.-лат. paradicsom) 'помідори', паткан (м. patkány з іт.-лат. pategana, porticana, Mach 386, polkan) 'шур', полсар (м. piraszár) 'чубук', полка 'лялька' (до м. bara, bá (ц) й н. Puppe 'тс?'), попрга (м.-сербохорв. parika) 'паприка', прифастриговаті 'прифастригувати' (пор. м. fécs 'фастрига' з н. Fitze 'пасемник', fécsel 'фастригувати', н. fützel 'пасемникувати пряжу', MNyBTSz I, 891), ріскаша 'риж' (м. rizakása 'рижова каша'), роваш 'карбування на вічарській палиці; рахунок' (м. rovás 'карбовання'), рендешний 'порядколюбивий' (м. rendes 'порядний'), рестелґаный 'віз' 'тарайдуватий' (пор. м. taliga 'тачка'), саря (м. szár) 'халява', саш 'рогіз; айр' (до м. sás 'Carex, осока'), ранда (м. rongy) 'ганчірка', саренча хилїўска 'ярмарка' (до м.-словін. szerepsze 'шастя'), сигвар (м. szivar) 'цигар', савитіса на сырці 'заганяти м'яч в ворота' (пор. м. szúr 'колоти, штовхати?'), сокачка 'вариліха на весілі' (до м.-пл.-слов'ян. szakács 'кухар'), солґабіроу 'півітовий староста' (м. szolgabíró 'жупан, півітовий суддя'), змоссау 'заступник віята' (до м. számoló, számlvevő 'рахунковець' чи ábszedő 'зби-

рач податку?), тапа (м. *talp*) 'підшва', таповати 'золувати', те# чай (м. *tea* чи н. *tee* 'те'), теметіу 'жидівське кладовище' (м. *te-metó* 'цивтар'), тендерця 'кукурудза' (м. *tengeri* 'те' до *tengar* 'море', ніби 'за-морська'), тепа/тапа 'сковорідка' (м.-осм. *ter-pi* 'бритванка'), тереки 'отруби при млинкуванні' (до м. *törött* 'поламаний' чи *törek* 'мервця'), това 'став' (м. *tó* 'те, озеро'), то-цанки 'мешти' (пор.м.-схорв. *toranka* 'постілі'), феледовати 'прові-рювати перчитуванням прізвиз. приявність учнів' (до м. *felel* 'від-повідати' чи *feletet ad* 'давати відповідь'), фінжа (м.-осм. *fin-za*, MNYTESz I, 914) 'філіжанка', фіранга (м. *firhang*, н. *Vorhang*, M-NYTESz I, 918) 'фіранка', флота (м. *flöta*, н. *Flöte*, MNYTESz I, 932) 'сопілка', фодра (м. *fodor*) 'збирка', цибинкати 'базікущий' (пор. м. *ciyakodik* 'сваритися; галасувати?'), цифры 'прикрашувальні на-вивки на кожусі' (пор.м.лат. *cifra* 'прикрашений', MNYTESz I, 428) ци-цлик 'пипка' (м.-н. *cipli*, *Zuzel*, MNYTESz I, 459), чакла 'передня за-тула воза' (до м. *csaklya* 'багор, гак?'), куди, може, й чаплом 'хромий', чаламада (м. *csalamáda*, MNYTESz I, 472) 'заварена в огні городовиця', цига 'блбочкове коліца' (м. *csiga* 'слимак; блбочки'), цигар (м. *ci-lag*) 'зірка в військовій відзнаці', шарпінка 'ринка' (м.-слов.ян. *šerpunb* 'сковорідка'), шоўгор (м.-н. *šobor*) 'швагер, шурин', шоўдра 'шинка' (м. *šodar*, н. *Schulter*, *Barczy* 272), шутка 'надкопитова ми-чка; волоть кукурудзи' (до м. *csutak* 'кичка', MNYTESz I, 577).

Мадяризм стосується головню історично-адміністративної та по-бутово-сільськогосподарської термінології. Про їх часове роззари-вання свідчать хоча б форми суфіксу *-iу/-оу*. Ціла їх низка висту-пає в середушо-закарпатських говірках; там їх досліджували Л.Чо-пей⁹⁷, Е.Мазух⁹⁸, О.Бонкадо¹⁷, Е.Балецький⁹⁹, А.Мокань¹⁰⁰, Й.Дзен-зелівський¹⁰¹, Л.Деже¹⁰² й інші.

Г е р м а н і з м и проникали в нашу говірку здебільша за по-середництвом словацької (чи й польської) та мадярської мов; дещо прийшло почерез адміністрацію й військово-безпосередню. Якесь ча-тина германізмів попала з мови німецьких поселенців на Спішу та від німецького міщанства. Йдеться при тому й про відповідні діял-нки термінології.

апшлаг 'дерев'яна оправа осі воза' (до якогось н. *Abschlag* 'обме-льовання'; пор. наддністр. *апштук* 'те' з н. *Achsstück*), біглейз (н. *Bi-gelisen*) 'праска', бігльвати (н. *Bügeln*) 'прасувати', блатфус (н. *Plattfuß*) 'плоска, безпідбиття підшва стопи', брандзол (н. *Brand-sole*) 'надпідшва листва взуття', вансбра (н.-фр. *Manöver*) 'ма-неври', варштат 'столярський верстат' (н. *Werkstatt*, п. *warstat*), вер-бунок (н. *Anwerbung*, *Werbung*, п. *werbungek*) 'бранка в армію', віндер 'вага важити сіно' (мабуть, за назвою німецької фірми *Winder?*), він-чвати 'складати побажання на Свят-вечір' (н. *wünschen*, п. *winschowac*), сва 'міра масла на 1 літру' (пор. н. *Hafer*, *Haferl*, *Häferl* 'горшок'), гайцер (н. *Heizer*) 'палач', гактовати (н. *haken*) 'плати гачками', гамер 'великий молот' (н. *Hammer* 'молот, -ток'), гарнадла (н. *Harnad- del*, п. *harnadla*) 'шпилька до волосся', гартовати (н. *Härten*, п. *har- towac*) 'сталити', гюбловати (н. *hobeln*, п. *heblowac*) 'гемблювати', гіц (н. *Hitze* 'жара') 'сильний вогонь у цегольняній печі', гюбик (н. *Hobel*) 'струг', гніт (н. *Knoten*, свн. *knote* 'гудзи (на фітілі)', п. *gnof* 'фітіль') 'фітіль', гриф (н. *Griff* 'схват') 'виступ на переді підкови', гугел 'плетений калач' (пор. н. *Gugelhuup* 'рід калача'), гврок 'блбочка' (н. *Gärröck* 'довгопола чоловіча блоча'), дах (н. *Dach*, п. *dach*) 'дах', дьялі 'підлога з дощок' (н. *Diele* 'товста дошка', п. *dyl*), дьяцел (н. *Deichsel*, п. *dyszal*) 'димель', дорник 'цвях-майсель діркувати залізо' (до н. *Dorn* 'колючка'), драйфус (н. *Dreifuß*) 'три-ніжок', дреліх (н. *Drillich*, п. *drellich*) 'міховина', друшляк (н. *Durch- schlag*, п. *drušlak*) 'друшляк, варешка з дірками', клямбра (н. *Klam-*

per, п. klamra) 'клямра, скоба', клямка (н. Türklinke, п. klamka) 'клямка', кльоц (н. Klotz(en), п. kloc) 'ковбок', кредлак, кредлі 'пампушка' (н. Krapfen 'рід пампушок з мармолядою'), кулерай 'бордель' (н. Kurpler 'райфур' і Kurperei 'райфурство'), лапціцер (н. Raubschütz) 'клучівник, браконьєр', ласцук (н. Lastzug) 'товаровий поїзд', лоуник 'льоник' (за Р.С.-Стоцьким¹⁰³) з н. Lüning), майзел (н. Meißel, п. maizel) 'майзель', мундір (н. Montur, п. mandur) 'уніформа', опсінтірка (н. Assentierung, п. aventurane) 'бранка до армії', пштоварі (н. beutel, п. pytlowac) 'питловати', пінгаўка 'корова червоної масти з білим хребтом' (до н. Pinzgau, auer Rasse, на Буковині: тиррола), планкач 'тесельська сокира' (до н. Planke, ч. planka 'штахетина'), пластер (н. Pflaster, п. plaster) 'пластер, кришка з медом', плацок (пор. н. Plätzchen 'тісточко', л. plasek 'налисник', порьхтовати 'направити' (до н. zu-richten, п. na-rychtowac 'підготувити'), пукед (н. Buckel) 'горб на плечах', рам (н. Rahmen, л. rama) 'рамка вікна', рендлоти 'сорт великих сливок' (до н.-фр. Reinclaude), рынок (н. Ringplatz, п. rynek) 'ринок', русдик 'маринувана сардинка' (з якогось н.-жидів. *Russel, може, з уваги на імпорт з Росії; назва руслі znana з Буковини, а ту саму рибу звали піді Львовом москалі'), сакомарты 'бакенбарди' (перекручене н. Backenbart та, може, й сакомпак 'з усіма речами', що з н. Sack und Pack 'тс'), сонтрагы (н. Nosenträger) 'підляжки', фартух 'запасочка' (до н. Vortuch, п. fartuch), цапина (н.-іт. Sapi(e)ne, рум. capină) 'багор обертати дерево', цімерман (н. Zimmermann) 'тесля', цірка 'мережка' (до н. Zier 'прикрашення'), швал 'опілок, брус' (до н. Schwelle 'шпала'?), швармлейна (н. Schwarzlinie) 'розстріляна', шлайфа 'гальма воза' (н. Schleife 'тс'), шлуфлік 'шлюпка' (н. Schlauf, п. szlufka 'тс'), шмыкна (н. Schmiede) 'кузня', штрайхатіса 'штрихуватися' (до н. streifen 'обсувати', п. sztruchowac się), штрайхнуті 'черкнути сірника' (до н. streichen), шубер 'засушка до димаря' (до н. Schieber, п. szuber), шупас (н. Schubraß, п. szuras, siuras) 'відставлення бездомного під конвоем до рідинного села', шустар (н. Schuster) 'швець'.

Серед приведених несповна 70 позичень знайдеться понад третина виразів, незаних ні серед збірки Р.Смаль-Строцького¹⁰³ ні тим більше І.Шаровольського¹⁰⁴ чи Д.Шелудька¹⁰⁵).

Р у м у н і з м і в у нашій говірці понад 20; це в основному терміни пастушого й хатнього побуту та звичаїв. Їх носієм у бескидській частині Карпат були пастухи з суміжних від сходу карпатських говірок в процесі т.зв. волоської пастушо-лісообрібної колонізації, до почавши від кінця 14 в. верхами сягла аж по схід Морави¹²). Про їх давність у нашій говірці свідчить м.ін. ротацізм у слові яфьры (гуц. afini, рум. afine), заниклий у румунщині десь у 15-16 вв.

Баниця 'рогальок з маком' (до р. panicea 'хлібець' чи іт. paniscia, до 'тісто, мучна кама?'), боцманка 'печиво для ворожби (ламати на голові)' (до р. bulz 'грудка (сира, кулешу)'), вакелія 'гриб на дереві' (р. vacălie 'гриб трутовик'), гурма 'отара' (до р. ută 'слід, -ди?'), дететка 'мірка на 25 кг сира' (р. galăată 'відро; мірка для молока, збіжжя'), жентица 'сир з підігрітого овечого молока' (р. jințită 'тс'), застря 'віно' (р. zăstre 'тс'), яфьры (р. afine) 'чорниці', каштрафры 'брусниці' (у першій частині, може, мад. keső 'пізній?'), кайстрон 'миска' (підстригтися під миску) (може, до р. castron 'миска; каштруля?'), кыла 'гривка' (пор. р. chilă 'тс'), коліба 'шалаш у лісі' (р. colibă), копачик 'шпеник тацького човника' (до р. copac 'дерево'), копчак 'байстрик' (р. copăi 'дигина'), копчыка 'покритка', скопчытіса 'стати покриткою', кращун 'хліб на Свят-вечір, з часником і медом' (до р. crăciun 'Різдва'), курастра 'переварене молозиво' (р. corăală, colăstră 'молозиво'), млака 'боло-то' (до р. mlăcă, mlăstina 'тс'), пшута 'дом з вітром' (р. plouă 'дощ'),

гуца 'репіс' (р. рiтiтi 'тс'), рині 'пархи' (пор. р. rііe 'тс; короста'), румегати 'пережовувати' (р. rііeгiтi 'тс'), струнка 'широкий проміжок поміж 2 зубами' (до р. rііngiтi 'тс; просмик; загорожа дойти овець з вужчим проходом'), пап 'козел' (р. rіiр), царок 'відгородження для телят' (р. rіiгe 'обгородження'), жкрум 'отверділа сажа' (р. rіiгiтi 'сажа; осад у люльці; попiл'). ісб)

О н о м а с т и к а. В антропонімії відмічуємо й м е н н я: а) чоловічі: Андрій, Гриць, Едвард, Іван (здріб. Іванко; образливо Івантi, Іваниско), Ілко (образ. Іліско), Михай (здр. Михайко; обр. Михаліско), Мілан, Николай, Осиф (здр. Йоско), Петро (здр. Пiтко), Філю/Фіць, Фанік (обр. Феніско), Штефан (здр. Штефанко; обр. Штефаніско), Йурко; б) жіночі: Божена, Вієра, Ганя (обр. Ганта, Гантіско), Даря, Зузка /Зузанна/, Йеука, Іла, Маря (обр. Маріско), Меланка, Надя, Наташа, Уля.

Серед жидівських: чоловічі - Абрiм, Гыдал, Гершко, Дувид, жіночі - Істерка, Рифка.

Серед циганських: чоловіче - Халi, жіночі - Бонда, Дола /Юля/.

Серед п р і з в и щ назвемо: а) з села: Абрамоу, Байай, Байцура, Бак, Безек, Гірнак, Гал, Данко, Деметер, Іван, Кобла, Друга, Кандричак, Кіец, Ковач, Коман, Коробчак, Костітнік, Крайнак, Лайзо, Мучічка /вугляр з Закарпаття/, Нискач, Олчiнка, Палііак, Піахтей, Рабий, Сауцак, Собко, Сопыра, Сопырак, Старанка, Хайко, Черешка, Чоп, Шмайда; жиди: Олзе (Йойна), Шлесінтер (Гыдал); цигани: Деметер, Грумза; б) з монастиря: Адамшын, Бубак, Вархола, Гал, Гула /пристап/, Жук, Лібак, Липтак, Мастік, Над, Орішок, Пендек, Проходчак, Рогод, Рогоач, Хахалак.

Серед п р і з в ггадаємо: балi /дитиною говорив: балi, инай мене! = имай 'лови' /, белітi Йос, бубак, гавуцін, гадi /'газла /, гадик, дзейак /'дiак /, друганин, дiаболко, Еван, жотнішын, Кієчик, коцаник, крайначок, деквар, лібачок, маскалик, мікуліу, патык, палііачок, цетко /з Габури/, пінчiчка, полачок, рендел, русинко, русиніу, руський брат /від уживаного звертання/, слиўка, сопырик, стеркiучак, стерковiц, турок, турчик, урбан, Череншій, Чурик, Шелма, Штех, Штіфко, хахалачок; цигани: баділа, Банда.

З зоонімії відмітимо: а) назви к о н е й: алка, гейдра, гортва, пiгi, роўжа (червений), сивий, татар, фуксий, шарга; б) назви к о р і в: білета, бураня, віоля, зузка, ягода, красуля, лыса, малина, маргіта, пірочка, рішкана, савета, сива, тарчiуля; в) назви к і з: білета, бурана, зузка, рішкана, савета, сива, хпiтуля.

З т о п о н і м і в приведемо: а) назви частин села: волиця, кут, рiнi, манастир; б) горбів: копанiцi, камнана; в) дороги між лісом: копани пути, г) пiль: берег, пiд берегом, вiрiазу, вiрiазного, вiрiчiшiу, вирзаниуце, гора, гiрнiберег, драчiны, зiнковiцi, крайній бережок, пiт-кычуркоу, лаз, дукачiу лаз, за майчунiу, за мочiлы, мiджi драги, папортанкы, пасiкы, пiт-пасiкы, пiт-перечiны, ниже-села, гадерiу, фiгура, хотар, за цiркоуiноу, пiт-чiштiом, шандриу, за шандрiвом; г) лук: долина, загороди, зеленач-потiк (в зеленач-потiтi), йаселник, на калустанкох, ласiтi (на ласiтох), пiд лiпоу, луки, пiд лiсочкiм, мiджi-потiчки, радiу (пiд рiвоу), срач, старакiўскы (ласiтi), пiт шiцiом, д) пасовищ: на воротицiтох, гай, йапчiова йама, пiд йарослаўным, диндарскы лiзинны, пiт полчанкоу, рiнi, рубан; д) лiсiв: Бакунова, вiрх штиханi (понад вiрх штихану, штиханя), грабини, зачкiу, йамы, камiнний грунок, кычурка, лiсочок, руда долина, чiштi ('лiсок'), шепелiу, шчiб, шнiгларске.

З г і д р о н і м і в: ріка лаборiц, потiк, потiчок.

П р и м і т к и

- 1) Г о р б а ч, О.: Літературна мова бацвансько-срімських українців ('русинів'), ЗНТШ 169, с.265-82, Париж-Нью-Йорк 1962; Лексика говірки бацвансько-срімських українців, Науковий збірник Музею української культури в Свиднику (далі скорочуємо НЗБМУК), ч.ІV, кн.1, Пряшів 1969, с.309-49.
- 2) Kwestionariusz do badań słownictwa ludowego, Wrocław 1958; при зоологічно-ботанічній термінології ще й книжкою Garmm, H.: Pflanzen und Tiere Europas. Ein Bestimmungsbuch, Braunschweig 1962.
- 3) С h a l о у р е с к ý, V.: Staré Slovensko, Spisy Filozofické fakulty University Komenského v Bratislavě, č.3, Bratislava 1923. (с.301)
- 4) о.В а в р и к, М.: По василянських монастирях, Торонто 1968, с. 249-51.
- 5) З а к л и н с ь к и й, К.: Нарис історії Краснобрідського монастиря, НЗБМУК, т.І, Пряшів 1965, с.43-57.
- 6) П а н ь к е в и ч, І.: Покрайні записи на підкарпатських церковних книгах, ч.ІІ, Науковий збірник Товариства 'Просвіта' в Ужгороді (далі скорочуємо НЗБПросвУжг), р. 12, Ужгород 1937, с.38; записи на 5 краснобрідських церковних книгах з 1734, 1737 й 1760 рр. повторені в посмертному збірному виданні таких закарпатських записів - П а н ь к е в и ч, І.: Матеріали до історії мови південнокарпатських українців, НЗБМУК, ч.ІV, кн.2, Пряшів 1970, с.69-70.
- 7) С т а в р о в с ь к и й, Ом.: Словацько-польсько-українське прикордоння до 18 століття, Братислава-Пряшів 1967, с.73, 186, 277, 292, 315, 323.
- 8) С h a l о у р е с к ý, V.: Dvě studie k dějinám Podkarpatska, 1. Sál z Bulharska (892), 2. Kdy bylo horní Potisí připojeno k Uhrám. Sborník Filozofické fakulty University Komenského v Bratislavě, r.III, č.30(4), Bratislava 1925.
- 9) P e r f e s k í j, E.: Sociálně-hospodářské poměry Podkarpatské Rusi ve století XIII.-XV. (s mapou Podkarpatska), Bratislava-Praha 1924; М и ц ю к, О.: Нариси з соціально-господарської історії Підкарпатської Русі, т.І, Ужгород 1936, т.ІІ, Прага 1938.
- 10) В і д е р м а н н, Н.І.: Die ungarischen Ruthenen, ihr Wohngebiet, ihr Erwerb und ihre Geschichte, Bde.I-II, Innsbruck 1862-67.
- 11) N i e d e r l e, L.: Slovanské starožitnosti, I, 4: Původ a počátky Slovanů východních, Praha 1924.
- 12) K a d l e c, K.: Valaši a valašské právo v zemích slovanských a uherských, Praha 1916; Podkarpatská Ruš, Praha 1920.
- 13) P e t r o v, A.: Kdy vznikly ruské osady na uherské Dolní zemi a vůbec za Karpaty? K demografii zakarpatské Rusi, Český časopis historický, r.29, Praha 1923, s.411-42; Пределы угрорусской речи в 1773 г. по официальным данным, Материалы для истории Угорской Руси, VI. Записки Историко-Филологического факультета Имп.СПб-ого университета, СУ, СПб.1911; Древнейшие грамоты по истории Карпаторусской церкви и иерархии 1391-1498, Прага 1930.

- 14) П а ш у т о, В.Т.: Очерки по истории галицко-волынской Руси, Москва 1950.
- 15) Г н а т ю к, В.: Руські оселі в Бачці (в Полудневій Угорщині), ЗНТШ 22/1898, с.1-58; Русини Пражської єпархії і їх говори, ЗНТШ 35-36/1900, с.1-70; Словаки чи русини? (Причинок до вияснення спору про національність західних русинів), ЗНТШ 42/1901, с.1-81; пор. і гостру репліку на ці статті Р а з т р н е к, F.: Rusini jazyka slovenského, Odpověď panu Vlad.Hnatjukovi, Statyby po slavjanovedeniu, в.ІІ, СПб.1906, с. 60-78.
- 16) Т о м а ш і в с ь к и й, С.: Етнографічна карта Угорської Руси, Статыby по slavjanovedeniu, в.ІІІ, СПб.1910, с.178-269.
- 17) В о н к á л ó, А.: Die ungarländischen Ruthenen, Ungarische Jahrbücher, 1/1921, Berlin-Leipzig, S. 215-32, 313-41.
- 18) К о р д у б а, М.: Західне пограниччє Галицької держави між Карпатами та долининою Сяном, ЗНТШ 138-40/1925, с.159-245.
- 19) A n d e l, K.: Zemplín vo svetle nových archeologických nálezov, Nové obzory, ІІ, Košice 1960, s.120-37.
- 20) Н а л а г а, O.R.: Hospodársko-spoločenský vývoj Šariša a Spiša ako pohraničia v 12.-13.storočí, Nové obzory, ІІІ, 1961, s.200-20; Solné hrady v Potisi a ranofeudálne pohraničie, Nové obzory, ІV, 1962, s.77-107; Otázka 'solných hradov' a metód ich lokalizácie, Nové obzory, VІ, 1963, s.288-301.
- 21) Н а р а к с и м, L.: K otázke rusko-ukrajinského osídlenia na východnom Slovensku, Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity, r.X, řada historická, č.8, Brno 1961.
- 22) В а р с і к, В.: Osídlenie východného Slovenska do 14.storočia, Príspevky k dejinám východného Slovenska (Materiály zo IV.sjazdu slovenských historikov v Košiciach dňa 28.-30. VI.1962), Bratislava 1964, s.9-30; Osídlenie Košickej kotliny, I-II, Bratislava 1964-75; Kde ležal Castrum Salis (Solný hrad), Nové obzory, V, 1963, s.275-90.
- 23) Š m i l a u e r, V.: Vodopis starého Slovenska, Praha-Bratislava 1932.
- 24) Дотичний твір візантійського цисаря Константина Порфирогенета (905-959) De administrando imperio постав, імовірно, в 948-952 pp., див. Słownik starożytności słowiańskich, encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych do schyłku wieku XII, t.II (F-K), Wrocław-Warszawa-Kraków 1964, s. 464-65.
- 25) Приймається, що слов'янські словаки прийшли на Словаччину через Надважжя в 5-7 вв., засимільовавши тут рештки герман чи іллірійців; пор. В о н е с, F.: Dejiny Slovákov a Slovenska od najstarších čias až po prítomnosť, Slovenská vlastiveda, ІV: Dejiny, Bratislava 1946, s.29.
- 26) W a l d e, A., Н o f m a n n, J.B.: Lateinisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1954, Bd.II, S.816-18.
- 27) По етимології пор. R o z w a d o w s k i, J.: Studia nad nazwami wód słowiańskich, z mapą, dzieło poświęcone, Kraków 1948, s. 276-77.
- 28) P e r f e s k i j, B.: Dvě stati k dějinám Podkarpatské Ru-

si: 1. Nejdůležitější studie o dějinách Podkarpatské Rusi, 2. Kniže Fedor Koriatovič Mukačevský, Sborník Filozofickéj fakulty University Komenského v Bratislavě, r. I, č. 6, Bratislava-Turoč. sv. Martin 1922, s. 126-32; за традицією, що її переклав А. Краліцький (Листок, 1891, ч. 9), цей князь збудував і монастир у Красному Броді (с. 132).

- 29) Д з е н д з е л е в с к и й, И. А.: Лингвогеографические свидетельства о расселении подолян и волынян Ф. Корятовича в Закарпатье, Вопросы теории и истории языка, Сборник в честь Б. А. Ларина, Ленинград 1963, с. 96-104. - Ішлося б про тому про такі форми й слова: дѣн 'льон', вѣзур 'вікно', батут 'кнут', здрячка 'зіниця' і, може, сажа 'сажа', снітій 'головня на кукурудзі, матка-споршн у житньому колоску', коцібан 'залізна кошбска', матка/матіша 'свиноматка', а врешті - з інших ще районів Закарпаття - лазиво 'драбина', відро 'відро' й закінчення -а (жита), -т' в 3. ос. одн. і множ. тепер. часу дієслів. - Ця гіпотеза вимагає однак, гадаємо, глибокого розгляду й обґрунтування з притягненням обширнішого мовного як і історичного матеріалу. - Ця гіпотеза повторена і в праці Д з е н д з е л і в с ь к и й, Й. О.: Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі, Київ 1969, с. 20.
- 30) Р о т, А. М.: Венгерско-восточнославянские языковые контакты, Будапешт 1973, с. 265 (і далі), 567-68.
- 31) D z e n d z e l i v s k i j, J.: Niektóre úlohy výskumu ukrajinských nářečí území Východného Slovenska, Nové obzory, 11/1969, s. 419-25.
- 32) В е р х р а т с ь к и й, І.: Про говор галицьких лемків, Збірник Філологічної секції НТШ, ч. 5, Львів 1902; W e r c h r a t s k i j, I.: Über die Mundart der galizischen Lemken. Ein Beitrag zur slavischen Dialektologie, Archiv für slavische Philologie (далі скорочуємо JA), 14/1892, S. 587-612, 15/1893, S. 46-73, 16/1894, S. 1-41; Die Mundart der Gegend von Uherci bei Lisko, JA 25/1903, S. 407-24, 27/1905, S. 513-26; Задоби до пізнання угорськоруських говорів. Говори з наголою-ос сталим, ЗНТШ 40/1901, с. 1-113, 44/1901, с. 113-24 (Взорці бесіди угорських руснаків), 45/1902, с. 225-80 (Словарець). - Ішлося про дослід з 1897 й 1899 рр. з матеріалами з 36 місцевин, в тому й з нашої околиці: були це головню Меджилабірці (с. 218-21), звідки походять записи його народно-пісенного матеріалу, а про сусідні Чабини як місце збирання говіркового матеріалу згадано в переліку досліджуваних місцевин (с. 17). Серед прикладів з Меджилаборця названо: астряб 26, нрджок 32, скра 33, джаворонок 42, чкода 44, гластівка 50, кыляк 'окрій' 57, опасть 'соплі на дереві' 58, чорнут(к)а 'чорна вівця', любина 'любя дитина' 58, сиваня 'сива вівця', роганя 'рогата вівця', серньоха 'біла коза' 59, корала, -ята стройны, перко 60, пташачий, курячий 63, оивастий 64, зато боу 80, гварять, назувають, поімауть, блискаються 86, зве ся пьргач 'зветься' 91, усний, уснийме, уснийте, лати 'ляти' 93, уж ем приспау, пішоу ем през льяі калинковий, протшо-сте ся білі, бо-сме тя любілі, іши-м не любувау, заспівала-м бым си, лау дала дало 'лаав' 97, - а в словнику дальших 23 вирази: бандурята 'картоплі', вьречи 'вимовити', глогынькы по глогох 'овочі глогу', кваснишковатый, кобылянка 'великі сливки', коропатніця 'ропуха', кося 'павук-косар', лежайка 'Verbua flavatilis', лозиняк 'соловій', дотай 'метелик', мурманька 'мурашка', мурманьча громадка 'мурашник', орішец 'Troglocytes par-

valus', пиргач 'кажан', перепілка/підпалок 'перепелиця', поledoвця 'ожеледа', на розлук повідати жебы розумію 'помалу', скірні 'чоботи', смертка 'негля', стройний 'елегантний', сухий 'худий', тринкотливий 'що невиразно говорить', молоко кодолене 'маслянка', читати 'раховати, читати'. - Подібно з Чабинів: гусяниця 29, кыртця (горі земля пхать) 31, ирджок 32, кікс, тіко 34, чувуть пацірник, коли была на вижені, він знає по нашому бесідовати 36, меджі/межи них/між ногами, орныма землями, чужній 43, чера 'вчора' 52, лотай прасне соббу на свічку 53, дупа з бандурок 59, черногрудка 'Schwarzkehlnchen', ушциуватися 69, одкале, отгале 71, десять, двадцеть 83, пхать, суть, чувуть, думавуть, знавуть 86, длавати, -ам, -аш, -ат 89, - як і дальших бл. 20 виразів у словнику: вижен 'жнва', звірник 'зопарк', кадиль, кадъ де 'куди', конянка 'конячий гній', коропка 'ропуха', кукоўка/зозуля, легінь 'Pugamidenprappel', лопатка 'Abramis ballerus', лотай 'метелик', ментус 'Lota vulgaris', мєренька 'мала рибка Pflille', мышачок/царик/орішок 'Troglodytes parvulus', ішла на піци/пішки, пацірник дикий 'Malva silvestris', ралач/ралчак 'Crex pratensis', салак 'борозняк', терло 'рашпіль', ушциуватися 'чухатися', цмар 'маслянка', футок 'одуд'.

- 33) S t i e b e r, Z.: Wpływ polski i słowacki na gwary Lemków, Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (далі скорочуємо SprPAU), 41, 2/1936, s. 45-50; Dialekt Lemków, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie (далі скорочуємо SprTNLw), 18, 2/1938, s. 157-59; Gwary ruskie na zachód od Oporu, Komisja naukowych badań Ziemi Wschodnich, Warszawa 1938, s. 10; Małoruskie z < dj i czesko-słowackie z < dj, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (далі скорочуємо BiulPTJzn), 7/1938, s. 66-75; Sposoby powstawania słowiańskich gwar przejściowych, Prace Komisji językowej Polskiej Akademii Umiejętności (далі скорочуємо PrKJ PAU), nr. 27/1938; Z fonetyki historycznej dialektu Lemków (l. ps. r i l, 2. ps. rь, rь, lь, lь, 3. ps. tort, tolt, tert, tel), Studia z filologii polskiej i słowiańskiej (далі скорочуємо StFilPolSl), 3/1958, s. 363-81; Materiały akcentowe z dawnej Lemkowszczyzny, Slavia Orientalis (далі скорочуємо SlOr), 8/1959, s. 115-21; Systemy wokaliczne dawnej Lemkowszczyzny, Slavia 29/1960, s. 207-211; Das Zahlwort 'čotyrdešat' '40' in den lemischen Dialekten, Die Welt der Slaven (далі скорочуємо WdSl) 7/1962, s. 372-74; Lemkowskie systemy konsonantyczne, Studia linguistica in honorem Th. Lehr-Splawiński, Warszawa 1963, s. 313-19; (i H r a b e c, S.) Przyczynki do słownictwa gwar ukraińskich w Karpatach, Rozprawy KJ Bódzkiego Towarzystwa Naukowego, t. 4/1956, s. 43-53 (розглядає засяг виразів чыўжа/чаўлупа/чата, тик, царок, чуўжа/сірак, wysznyj konec, juhas/wiwczar, bacza, kurastra, jarec, komandycja, jafyny, perhacz, stryj, nyni, jar, hle-daty, hwaryty по говірках між pp. Ославюк й Опопору); Wschodnia granica Lemków, Spr PAU 40, 8/1935, s. 246-49; Toponomastyka Lemkowszczyzny, cz. I: Nazwy miejscowości, Bódzkie Towarzystwo Naukowe, Wydział I, nr. 3/1948, cz. II: Nazwy terenowe, ITN I, 6/1949; Uzupełnienia do pracy Toponomastyka Lemkowszczyzny, Spr ITN r. IV/1952, s. 27-29; Pierwotne osadnictwo Lemkowszczyzny w świetle nazw miejscowych, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, 5/1936, s. 53-61; Nazwy miejscowe Lemkowszczyzny, SprPAU 48, 8/1947, s. 308-11; Atlas językowy dawnej Lemkowszczyzny, z. 1-8, ITN I, 21, 32, 40, 44, 47, 49, 56, 58, Bódz 1956-64 (на підставі записів з 1934-35 pp. подано на 416 мапках засяг різних фонетичних, морфологічних і

лексичних лемківських особливостей, головню з північнокарпатської Лемківщини; найближчі тут до Красного Броду пункти це Меджилабірці (73), Гавай (74) й Лупків (85) на пн.схсді).

- 34) S z e m i e j, J.: Z badań nad gwara łemkowską: 1.Samogłoski nosowe, 2.Sonanty, 3.Połączenia spółgłosek z jarami, Lud Słowiański (далі скорочуємо LSi), III/1934, s.161-78.
- 35) З і л и н с ь к и й, І.: Лемківська говірка с.Явірок, LSi III/1934, s.178-212.
- 36) П а н ь к е в и ч, І.: Фонетика говору с.Завадки на південнім Спши на Словаччині, Sbornik Matice Slovenskej (далі скорочуємо SbMtSlov), 14/1936, s.77-86; 3 морфології говору с.Завадки на південнім Спши на Словаччині, SbMtSlov 15/1937, s.48-53; Тексти говору с.Завадки на південнім Спши на Словаччині, SbMtSlov 18/1940, s.95-97; Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей, ч.І: Звучня і морфологія, Прага 1938 (Крім запису короткої розповіді з Красного Броду, с.516-17, тут подані тексти з таких ближчих і дальших місцевин нашої околиці: Пихнів /с.510-12/, Звали /513/, Матковець /513/, Дідачева /513-14/, Сукова /514/, Сухой /514-15/, Чабаловець /515/ - всі з рухомих наголосом, - з Нягова /с.516/, Рокитовець /517-18/, Нижньої Ольки /518-19/, Кайні /519/, Руської Лоруби /519-20/, Рафаївець /521/, Валькова /521-25/ й Ладомирової /531/ - всі з баритонічним наголосом); Нарис історії закарпатських говорів, ч.І: Фонетика, Прага 1958, Acta Universitatis Carolinae, Philologica I; До питання генези українських лемківських говорів, Славянская филология, сборник статей, II, IV Международный съезд славистов, Москва 1958, с.164-97.
- 37) Г е р о в с к и й, Г.: Jazyk Podkarpatské Rusi, Československá vlastivěda, III: Jazyk, Praha 1934, s.460-517; Народная речь Пряшевщины, Пряшевщина, историко-литературный сборник, Прага 1948, с.94-144.
- 38) Л а т т а, В.: Словацько-українська мовна межа, Діалектологічний бюлетень (далі скорочуємо ДБ), в.9, Київ 1962, с.15-30 (за поданою там малпоку позначена мовна межа й на нашій мапці); Фонологические системы украинских говоров Восточной Словакии, Дукля, Пряшів 1961, ч.1, с.104-10; Полногласие в украинских говорах Восточной Словакии, Sbornik Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Philologica (далі скорочуємо - SbFFPhilBrat), X/1958, Bratislava, s.108-19; Рефлексы носовых в украинских говорах Восточной Словакии, SbFFPhilBrat XI-XII, 1959-60, s.57-65; Стражение восточнославянских рефлексов некоторых общеславянских фонетических групп в украинских говорах Восточной Словакии /*ort-, *olt-, *je-, *gv-, *kv-, *dl, *tl, *dm, *dj, *tj, *gt, *kt, *p-j/, SbFFPhilBrat XIII/1961, s.83-93; Рефлексы общеславянского *ѣ и изменение и > і в украинских говорах Восточной Словакии, Jazykovedný časopis 13/1962, Bratislava, s.63-67; К вопросу икавизма в украинских говорах Восточной Словакии: 1.Рефлексы этимологического о в новозакрытых слогах, 2.Рефлексы этимологического е в новозакрытых слогах, 3.Палатализация зубных д, т, н, л, с, а перед і из о, SbFFPhilBrat XV/1963, s.89-101; К вопросу диспалатализации согласных перед этимологическими е, і в украинских говорах Восточной Словакии, SbFFPhilBrat XVI/1964, s.141-46; Из вокализма украинских говоров Восточной Словакии (1.Варианты ê, â; 2.Огласовка начального *jъ-; 3.Лабиялизация е > о

- после шипящих и j; 4.Изменение е > а), НЗСМУК I/1965, с.280-87.
- 39) М у ш и н к а, М.: Василь Петрович Латта (1921-65), НЗСМУК I/1965, с.9-19, - де мова про бл.1500 діалектологічних мап із бл.300 українських сіл Пряшівщини; про дальші здані для друку праці В.Латти див. Б а л а ж, Г.: Список праць доц.В.П. Латти, канд.філ.наук, за 1958-65 рр., НЗСМУК I/1965, с.20.
- 40) A t l a s slovenského jazyka, I: Vokalizmus a konsonantizmus, с.1: mapy (spracovali: Stolo J., Buffa F., Habovštiak A., Ferencíková A., Lipták S., Ripka I.), Bratislava 1968. - Українські окремішності відображені тут на мапах: 5. zarablaty, 10. stavlam, 16. pryjateľ, 17. sijača, 32. dož, 41. loška / zica, 48. časnok, 65. do 'кь', 77. rižža, 82. liket, 84. mňaso, 97. paňhatka, 103. za-prihaty, 107. zac/zajc/zajac, 108. pača, 111. tebe/ta, 118. mid/med, 119. mňazga/mizga, 124. vecur, 129. ošín, 130. vilka, 132. lid/led, 133. čiva ruha, 134. blidyj, 136. bořist, 138. žolob, 167. mlišaty/mušaty, 169. moloko, 171. čornyj, 172. nvs, 174. vil/vyl, 175. pidu/ryjdu, 176. bib/byb/bub, 179. niž/nyž/nyž, 180. kistka/kvstka/kustka, 182. vin/vyn/vun, 183. hniј/hnyј/hnyј, 184. vyz/vuz, 186. mih/čyh/muh, 187. bratјy/bratvy/bratvy, 203. svja/kark, 204. vyrx/verx, 206. korč, 207. veřba/veřba, 208. krou:kryvi, 209. xyrbet/xrebet, 210. hrymi, 211. kyrt 'крит', 212. zentycsa/kvasny-na, 213. doyh, 214. stoup/stop, 217. čounok, 218. vouk, 220. slzva/svzva/svzva, 221. blvka, 223. kobasa/kobasa, 224. slzyň/selezvra, 230. piј/pul, 235. pořa/řtak/řtak, 248. idete, 257. tixo, 270. řest-ra (s- тут хіба помилка?), 285. řereda, 288. čerenovi, 291. řvja 'горло', 293. krasti, - на всі 303 мапи атласу.
- 41) К у г а с з к і е в і с з, W.: Uwagi o lemkowskięj gwarze Polanek i Komoszcy na Szaryszu, SbMtSlov 15/1937, s.54-62; Lemkowskie teksty gwarowe ze Szarysza (Wysznia Polanka), SbMtSlov 18/1940, s.92-94.
- 42) P o l i v k a, J.: Příspěvek k dialektologii spišské stolice, Listy filologické 30/1903, Praha, s.415-22.
- 43) V í r a, J.: Hláskosloví Osturnského hovoru, SbMtSlov 7/199, s.69-124.
- 44) Н о r b a t s c h, O.: Der Wortschatz der ukrainischen Sprachinsel Osturha in der Zips, Serta Slavica in memoriam Alois Schmaus, München 1971, S.277-91.
- 45) Б а л е ц к и й, Э.: О языковой принадлежности и заселении села Комложка в Венгрии, Studia Slavica (далі скорочуємо StuSlav), 2/1956, Будапешт, с.345-64. - Подані на с.360-61 зразки мови з Комложки промовляють за тим, що йдеться про лд.-сх.-лемківську говірку, а що підтверджувалося б і спостереженнями самих інформаторів, мовляв, подібно говорять біля Банського. Говірковий текст лемківського острова бл.Банського на Сх.Словащині в записі І.Ганькевича (Укр.говори..., с.545-45, див. наша примітка ч.36) справді схожий своєю фонологічною системою на комложанський.
- 46) В і н т а к и: Венгерские заимствования в лемковском говоре с.Комложка в Венгрии, StuSlav 4/1958, с.23-46.
- 47) Г н а т ю к, В.: Етнографічні матеріали з Угорської Русі, т. IV: Казки, легенди, новели, історичні спомини з Банату, Етнографічний збірник (далі скорочуємо ЕЗБ), 25/1909.
- 48) П а в л ю к, Н., Р о б ч у к, И.: Очерк фонологических систем украинских говоров в Румынии, Revue roumaine de linguistique

- в.Х,6/1965,Висунгаїтї,с.595-617; (П а в л ю к, М.,Р о б ч у к, І.) Фонологічні системи українських говірок Румунії, Праці ХІ Республіканської діалектологічної наради (далі скорочуємо - Пр 12 РДН), Київ 1971, с.114-26; в о н и т а к и: Регіональний атлас українських говірок Румунії, Пр 12 РДН, с.24-36.
- 49) Р е б о ш а п к а, І.: Народні співанки, Бухарест 1969, с.48.
- 50) З і л и н с ь к и й, І.: Питання про лемківсько-бойківську мовну границю, LSI 4/1938, с.75-101; згідно з мапкою І.Зилинського, говірка Красного Броду вже не належала б до лемківських, з чим однак погодитися годі.
- 51) Р е т р о в, А.: Karpatoruské pomístní názvy z pol.XIX. a z poč. XX.st. - Карпаторусские межевые названия из пол.XIX и из нач.XX в., Praha 1929; Neznámý rukopisný materiál pro historickou demografii Slovenska a Podkarpatské Rusi z r.1864-65, Fr.Pesty, Helység névtára - Seznam osad Uher. Popis a kritické ocenění, Věstník Kr.České společnosti nauk, tř.1/1926, 93 а. 3 Ф.Пештія № з відповідей народних учителів на анкету Стрипського з 1923 р. подані для Красного Броду в першій праці такі мікротопоніми: п о с л я: Paseky, Verchi, Strašne, Horhok, Za Turcovim, Dil, Kamjana, Ščob, Račjiv, Dolina, Lazci, Srač, Hora, Nižej sela, Hotár, Karustjanki, Na Bercki, Za cerkovju; л і с и: Začkiv, Mlaki, BakuNova, Sinjiv, Sereljov; Анк.Стр. о с а д и: Поднягивчик, Манастырь; о р а н.: Хотарь, За мочилы, Чегольня, Мидже драгы, Турцив, На Дьлѣ, Мидже потоки, Берег, Нирня (!) берег, На Каманѣ, Тополи, Дебря, Радѣв, Папортянки, Капустянки, Оборощки, Широка, Кычурка, Срач, Ниже села, Ласики, Гора, Шандрів, Занкивцѣ; п а с я к о с.: Камѣнь, Пчоб, Лѣсочок, Степанківскы ласци; л ъ с а: Бакунова, Шидь, Долина, Яма; п с т.: Ниж. Выш. Тадерів, Нядивчик, Занковчик, Глубокій, Оборожок, Радѣв, Галѣв, Тополяний, Галдове терня, Рябий пстѣчок (с.70).
- 52) R i e g e r, J.: Z toponomastyki bojrowskiej i lemrowskiej, SlOr 1966, nr.1, s.95-100, nr.2, s.233-43, nr.3, s.299-305; Nazwy wodne dorzecza Sanu, Wrocław 1969.
- 53) Н о р б а т с х, О.: Ukrainische Ortsnamen rumänischer Herkunft, Beiträge zur Namenforschung, Neue Folge, Bd.6 (1971), H.4, Heidelberg, S.357-77.
- 54) Г о л о в а ц к и й, Я.Ф.: Народные песни Галицкой и Угорской Руси, I-III, Москва 1863-78, - в тому ж зокрема опис весілля на Лабірщині вчителя в с.Чабини А.Кралицького, т.III, 2, с.412-33, передрукований в укр.перекладі М.Мушинкою (див., примітка 68, с.79-94).
- 55) Де-В о л л а н, Г.А.: Угоррусские народные песни, Записки Имп. Русского Географического Общества по Отделению этнографии, т.XIII, 1, СПб. 1885.
- 56) Г н а т ю к, В.: Етнографічні матеріали з Угорської Русі, т.І: Легенди і новелі, ЕЗб 3/1897, т.ІІ: Казки, байки, оповідання про історичні особи, анекдоти, ЕЗб 4/1898, т.ІІІ: І.Західні угорсько-руські комітати (с.Чертіж, Шамброн, Сулин, Вел.Липник, Орґбина, Виж.Свидник, Літманова, Якуб'яни, Кремпах - на Спіші, Кружльова, Мальцова - на Шаричині /с.1-116/), 2.Вач-Бодрог (с.Кочура, Р.Керестур), ЕЗб 9/1900.
- 57) С з а м б е л, S.: Slovenská reč a její miesto v rodine slovanských jazykov, I. Osnovy a iný material rečový, 1. Východno-slovenské nárečie, Turčanský Sv.Martin 1906.

- 58) Г е р о в с к и й, Г.: Народные песни из сел Габура, Чертеж и Суха, Научовий зборник Галицько-руської матици, т. I, Львів 1901, с. 85-87, 175-79.
- 59) К о л е с с а, Ф.: Народні пісні з південного Підкарпаття, Ужгород 1923 (55 пісень з сіл Шигелка і Тварожець); Народні пісні з Підкарпатської Русі, Ужгород 1938 (12 пісень з с. Радвань).
- 60) К о с т ю к, Ю. та Б у б а к, А.: Пісні для жіночого-дитячого хору, Пряшів 1952 (8 хорових обробок місцевих пісень).
- 61) Н е д з е л ь с ь к и й, С.: З уст народу (Из уст народа). Прислів'я, приказки, заклинання, примовки, загадки й приповідки Закарпаття, Пряшів 1955 (понад 2800 приказок з рукописних і друківаних джерел 18 в.-1944 р.).
- 62) Л а з о р и к, Ф.: Співаночки мої, Пряшів 1956 (510 пісень).
- 63) М л и н а р и ч, Ю.: Українські народні пісні, Пряшів 1956 (м.ін. 31 місцева пісня).
- 64) Ц и м б о р а, Ю.: Народні пісні для мішаного і жіночого хорів, Пряшів 1958 (м.ін. 16 місцевих пісень); Українські народні пісні Східної Словаччини, Пряшів 1963 (пісні з мелодіями; як 2. частина до видання Ю. Костюка, наша примітка ч. 65).
- 65) К о с т ю к, Ю.: Українські народні пісні Пряшівського краю, ч. I, Пряшів 1958 (разом з виданням Ю. Цимбори - бл. 750 пісень з мелодіями).
- 66) Ц и г р а, Ю., Л е г д а н, І.: Народ скаже - як зав'яже, Збірник прислів'їв, приказок та образних висловів українських трудящих Східної Словаччини, Пряшів 1964 (понад 4000 приказок).
- 67) Г и р я к, М.: Українські народні казки Східної Словаччини, т. I. (переклад на літературну мову вибраних записів В. Гнатюка з теперішньої Пряшівщини, ЕЗБ 4/1898), т. II (77 казок), Пряшів 1965.
- 68) М у ш и н к а, М.: З глибини віків. Антологія усної народної творчості українців Східної Словаччини, Пряшів 1967 (тут і 5 народнопісенних записів з Красного Броду, з того 4 записи М. Шмайди, при чому 1 колядка ідентична з нашим записом на с. 100); До історії зібрання українського фольклору Східної Словаччини (до Першої світової війни), НЗСМУК 1/1965, с. 181-221 (в тому й 15 пісень дяка Василя Сухого з Красного Броду, с. 193-94, надрукованих Я. Головацьким, див. наша примітка, ч. 54, Народные песни..., т. III, 1, с. 509-12). - З цих праць М. Мушинки взята й більшість наших заповідань про фольклористичні записи з Пряшівщини.
- 69) Ф р а н к о, І.: Карпатська література XVII-XVIII вв., ЗНТШ 37/1900, с. 1-91, 38/1900, с. 91-162.
- 70) Г н а т ю к, В.: Угороруські духовні вірші, ЗНТШ 46/1902, с. 1-68, 47/1902, с. 69-164, 49/1902, с. 165-272; Збірник Петра Колочавського, НЗСПровсвУжг 1/1922, с. 229-33.
- 71) П е т р о в, А. Л.: Первый печатный памятник угорорусского наречия. Урбар и иные связанные с крестьянской Марии Терезы реформой документы, Сборник Отделения русского языка и словесности РАН (далі скорочуємо Сб ОРЯС), 84, 2/1908, СПб.; Памятники церковно-религиозной жизни угороруссов XVI-XVII вв. : I. Лоучение на евангелие по Няговскому списку 1758 г., 2. Иерея

Михайла 'Оброна вѣрному члвку'. Тексты, Сб ОРЯС 97,2/1921; Отзвук реформации в русском Закарпатьи XVI в., Материалы для истории Закарпатской Руси (далі скорочуємо МИЗР), т. VIII., Прага 1923; Духовно-полемические сочинения иерея Михайла Оросвиговского Андреллы против католичества и унии, МИЗР IX/1932; Канонические визитации 1750-67 гг. в вармеях Земплинской, Шаршской, Спишской и Абауйской, НЗБПросвУжг 3/1924.

- 72) Я в о р с к и й, Ю.: Исторические, личные, вкладные и другие записи в карпаторусских рукописных и печатаных книгах 16-18 вв., НЗБПросвУжг 7-8/1930-31, с.189-219; Новые рукописные находки в области старинной карпаторусской письменности 16-18 вв., Прага 1931; Из карпаторусской книжной старины, Saratica IV/1936, 375-99
- 73) П а н ь к е в и ч, I.: Тишівська Александрія із початку 18 в. Текст і мовна аналіза, НЗБПросвУжг 1/1922, с.7-108; Ладомірське учительне євангеліє, НЗБПросвУжг 2/1923, с.93-107; Інвентарі (протоколи) канонічних візитатій вероновського округу 1750-их рр. під оглядом мовним, НЗБПросвУжг 3/1924, с.240-60; Пістрялівський рукопис Александрії із р.1774, НЗБПросвУжг 4/1925, с.177-87; У пути єрусалимскої... Даниїла архимандрита монастиря Корсунського в списку кінця 18 ст., НЗБПросвУжг 4/1925, с.188-94; Славеноруська граматика Арсенія Коцака 2-ої пол.18 в., НЗБПросвУжг 5/1927, с.232-59; Покрайні записи на підкарпатських церковних книгах, ч.1, НЗБПросвУжг 6/1929, с.129-96, ч.2 (Покр. зап. на південно-карпатських церк.кн.), 12/1937, с.1-36; Хто був Іван Бережанин - Михайло Лучкай чи Іван Фогарашій? НЗБПросвУжг 7-8/1930-31, с.168-88; Фолварська грамота Алексія Мироловича 1607 р. як пам'ятка українського лемківського говору на Спиші, Linguistica Slovaca 4-6/1946-48, Bratislava, с.368-80; Дві лемківські грамоти з початку 16 ст., Slavia 23/1954, с.23-46; Закарпатський діалектний варіант української літературної мови 17-18 вв., Slavia 27/1958, с.171-181; Пісня про Стефана воеводу як пам'ятка лемківського моварисського говору, Linguistica Slovaca 4-6/1946-48, с.354-67; Дваде наша примітка ч.6, а теж: Chrestomatie ukrajinských tekstů ze současné a staré ukrajinské literatury s přílohou ukázek z historické mluvnice a dialektologie, Praha 1954.
- 74) Tichý, F.: Podkarpatská postilla z r.1640, Berouno 1922.
- 75) V a š i c a, J.: Slavica Kovačovy diecézní knihovny v Prešově, Slovanský sborník...F.Pastrnkovi, Praha 1923, s.10-18.
- 76) С о х а н е в, В.: Новий карпаторусский епиграфический материал, НЗБПросвУжг 9/1932, с.68-100.
- 77) О г і є я к о, I.: Псавтир половини 18 ст. в лемківськім перекладі, ЗНТШ 99/1930, с.97-140; Словацько-українська спільнота в лемківськім говорі половини 18 ст., SbMtSlov 14,1,1936, с.64-73.
- 78) Ш л е п е ц ь к и й, А.: 'Слово иже есть разумно и світлосети дар' - перекладна рукописна пам'ятка 18 ст. із села Малий Липник на Пряшівщині, НЗБМУК IV,1/1969, с.350-67.
- 79) Г с р б а ч, О.: Дві сторінки з південно-лемківського рукописного учительного Євангелія з 1640 р., Восходівія, р.33/1969, Рим, с.192-95; Коляди з рукописного пісенника 19 в. зі Свидниччини, тижн. 'Українське слово', Париж, р.38, ч.1465-6 від 28. XII.1969-4.I.1970, с.5-6.
- 80) К е р н и ц ь к и й, I.М.: Фонетичні особливості мови 'Вій-

тівських книг' 16-17 ст. с.Одрехови в порівнянні з сучасними лемківськими говорами, Дослідження і матеріали з української мови (далі скорочуємо ДМУМ), 4/1961, Київ, с.83-106; Морфологічні особливості мови 'Вітківських книг' 16-17 ст. с.Одрехови, кол.Сяноцького повіту на Лемківщині, ДМУМ 5/1962, с. 90-100; Судово-адміністративна лексика 'Вітківських книг' 16-17 ст. с.Одрехови, кол.Сяноцького повіту на Лемківщині, ДМУМ 6/1964, с.91-108; (і: К у п ч и н с ь к и й, О.): Акти села Одрехови, Київ 1970, - це 213 документів громадського уряду с. Одрехови, 17 км. на захід від Сянока, з 1549-1691 рр.

- 81) Д з е н д з е л і в с ь к и й, Й.О.: Спостереження над складом лексики драми О.Духновича 'Добродітель превyšаєт богатство', С.Духнович, збірник матеріалів наукової конференції, присвяченої 100-річчю з дня смерті (1865-1965), Пряшів 1965, с.151-69.
- 82) Б у н г а н и ч, П.: Мовний різновид віршованої творчості О. В.Духновича та сучасні йому засоби мовного спілкування, там таки, с.170-83.
- 83) Ш т е ц ь, М.: Мова 'Букваря' та інших посібників О.В.Духновича, там таки, с.184-91.
- 84) Т і с н ь, Ф.: Vývoj současného spisovného jazyka na Podkarpatské Rusi, Praha 1938.
- 85) Ш т е ц ь, М.: Літературна мова українців Закарпаття і Східної Словаччини (після 1918), Педагогічний збірник нр.1, Серія мовознавча, Братіслава 1969.
- 86) М и к и т а с ь, В. та Р у д л о в ч а к, О.: Поети Закарпаття. Антологія закарпатоукраїнської поезії (XVI ст.- 1945 р.), Братіслава-Пряшів 1965 (тут і 'Піснь о чудї Богородици Красноброчкој', с.104-05).
- 87) Ш м а й д а, М.: Паразити, Пряшів 1953; Тридять криги, Пряшів 1957; Лемки, роман, книга 1: Корчмарський слуга, Пряшів 1964; Роз'їзди, Братіслава-Пряшів 1970, - романи; В'язка ключів, Пряшів 1953, - збірка оповідань.- Подібно знайдеться якраз красносбірський матеріал у його ж збірці народних приповісток Пряшівщини, друкованій як додаток до ж.'Дукля' 1969 р. ('З народної пам'яті').
- 88) В а г с з і, G.: Magyar szöfejtő szótár, Budapest 1941¹, 1970² с.127, виводить мад. hórcsög зі словацьк. chrček або словін. hrček 'хом'як'.
- 89) Про їх лексику див. наша примітка ч.1, а далі Д у л и ч е н к о, А.Д.: Становление и развитие русинского литературного языка в Югославии, Советское славяноведение, 1972, нр.3, Москва, с.38-50 (з бібліографією).
- 90) Н о r b a t s c h, O.: Polnische Lehnwörter in den ukrainischen Mundarten, Slavistische Studien zum VI. Internationalen Slavistenkongress in Prag 1968, München 1968, S.3-34; Р і с н а р д т, R.: Polnische Lehnwörter im Ukrainischen, Berlin 1957; С е р е с н - С h e v e l o v, Y.: The problem of Ukrainian-Polish linguistic relations from the 10th to the 14th century, Word, v.VIII, no.4, p. s25-s45.
- 91) Д з е н д з е л і в с ь к и й, Й.О.: Українсько-польські лексичні паралелі, Rozprawy Komisji Językowej, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, t.XV, s.119-66, Łódź 1970.
- 92) В р ў с к н е r, A.: Słownik etymologiczny języka polskiego.

- Kraków 1927¹, Warszawa 1957², s.146 (далі скорочуємо Br);
S ł a w s k i, F.: Słownik etymologiczny języka polskiego, t. I, s.299-300, Kraków 1952-74, a-таруша (далі скорочуємо Sl).
- 93) M a c h e k, V.: Etymologický slovník jazyka českého a sloven- ského, Praha 1957¹, s.245 (далі скорочуємо Machek).
- 94) Словацький матеріал беремо зі словника S l o v n í k sloven- ského jazyka, 1-6, Slovenská Akadémia Vied, Bratislava 1959-68.
- 95) S k o k, P.: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, I-IV, Zagreb 1971-74; III, s.421 (далі скорочуємо Skok).
- 96) Крім етимологічного словника Г.Барці (наша примітка 88; ско- рочуємо Barcsi), використано словники: H a l á sz, F.: Ma- gyar-német szótár, I-II, Budapest 1964, і: A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára, Budapest I/1967(a-gy), II/1970 (h-6), скорочуємо: MNYTESZ.
- 97) C s o r e y, L.: Magyar szók a rutén nyelvben, Nyelvtudomá- nyi Közlemények, 16/1881, s.270-94, Budapest. (сл.420 позичень).
- 98) M a z s o h, F.: Magyar szók a hazai rutén nyelvben, Nyelvőr, 25, s.298-99, Budapest.
- 99) Б е л е ц к и й, Э.: Из словарного состава карпатских укра- инских говоров, StSl 5/1959, с.181-92 (bokorvan, govla); О пу- тях заимствования украинским языком термина antal, StSl 8, с. 437-42; О некоторых венгерских заимствованиях в украинском языке (Венгерские заимствования в произведениях Н.Л.Устия- вича), StSl 9, с.337-86; див.і наша примітка ч.45 (де бл.370 позичень).
- 100) М о к а н ь, А.А.: Венгерские заимствования в украинском у- каюшем диалекте Закарпатской области, Всесоюзное совещание по вопросам финноугорской филологии 26-30.VI.1961 г., Тезисы докладов, Петрозаводск, с.121-22; Важнейшие фонетические и морфологические особенности венгерских заимствований в укра- инском укаюшем диалекте Тячевского района Закарпатской обла- сти, Ученые записки Ленинградского Государственного Универ- ситета, нр.314, с.60-74.
- 101) Д з е н д з е л і в с ь к и й, Й.С.: До питання про мадяри- зми у говорах Закарпатської області. На матеріалах Лінгвіс- тичного атласа ч.І., Доповіді та повідомлення Ужгородського Державного Університету, Серія філологічна, в.4/1959, с.61-64.
- 102) Д з ж е, Л.: К вопросу о венгерских заимствованиях в закар- патских памятниках 16-18 вв., StSl 4/1958, с.71-96, 7/1961, с. 139-76 (бл.500 позичень).
- 103) S m a l-S t o s k y, R.: Die germanisch-deutschen Kultur- einflüsse im Spiegel der ukrainischen Sprache, Leipzig 1942, с.232.
- 104) Ш а р о в о л ь с ь к и й, І.: Німецькі позичені слова в укра- їнській мові, Записки Київського ІНС, 1/1926, с.62-79, 2/1927, с.27-44.
- 105) Ш е л у д ь к о, Д.: Німецькі елементи в українській мові, Збірник Комісії для дослідження історії української мови, т. 1/1931, с.1-60, Київ.
- 106) Ми використали словники: Dictionarul limbii române, Academia Română, București 1913-72 (a-p); Dictionarul limbii române moderne, București 1958; А н д р я н о в а, Б.А., М и х а л ь ч и, Д.Е.: Румынско-русский словарь, Москва 1953.

С Л О В Н И К

діалектної лексики

південнолемківської говірки села Красний Брід бл.Меджилаборець

(Пряшівщина)

- аг'ш'! вигук проганяти курей
аг'ч'! вигук проганяти гусей, свиней
агаговий з акації, акацієвий
агац,-у акація
адвокат,-а адвокат
акафист,-у акафист
акурат якраз, саме так; акуратний точний, докладний
ак'єц'! вигук проганяти kota, козу
аңгл'іцка хворота рахітіс
андрія святоандріївський вечір
апшлаг,-у дерев'яна спідня й верхня оправа осі воза
астры,-іў айстри
астр'аб,-а шуліка; пташачий астр'аб кобець, половик
аўто,-а// мотор,-а автомашина
ача! (на быка) вигук: вперед!
баба,-ы баба, бабуся (бабо! бабусю! бабцю!); жінка (бабы с'а зберали до цєр'кви); бабине л'іто павутиння, що осінню летить у повітрі; бабинєц',-нц'а притвор у церкві, де христять; бапка,-ы ковало; ковальце клепати косу; подорожник *Plantago*; дит. лялька; бапц'а,-і дит. бабуся
бавітіс'а// гратіс'а гратися, (на пана) вдавати пана; бавітіс'а до вару рід гри: заганяти м'яча в ямку посередині між чотирьома грачами; бавітіс'а на сырц'і рід гри: заганяти м'яча в ворота (злату брану); д'іўкы с'а бавили при мєр'ц'і на ц'ілован'а
багн'ітка,-ы (з рокыты) лоза, шутка на Цвітну неділю; котики, багнітки на лозі весною
багро,-а дзвоно колеса (їх у колесі 5)
багоў,-ову бага, осад в люльці
бака,-ы дит. щось погане; баканий дит. поганий
балаңговаті волочитися, ходити світами
бал'ц'і,-іў подарки найближчій родині молодой; бал'ц'і// вєно//

застр'а віно

самбула,-ы// бандура,-ы нездара

бамбул'ак,-а// шелепн'ак,-а низькорослий чоловік

бандуриско,-а (де-м лони маў бандуркы) картоплянище

бандурка,-ы картопля (сорти: америцка ружова, йан'іўка - сла-
ба ружова, пукачка - потріскана червена, роглік); бан-
дуркы с фасол'оў// левеш картопляний суп, юшка

бандурчацка,-ы стебла картоплі

банича,-ате рогальок з максм

бановаті,-нійу сумувати

банты,-іў бантини, поперечки в кроквах

бан'ка,-ы (окляна) куля на нафту в лампі

баран,-а баран; рід стовпвої ступи забивати в землю стовпи;

баран// бараны тарани, дерев'яні молоти на бігунах в
олійні забивати притискальні клини; бараны// барацкы

кучеряві хмаринки в погоду; баран'а голоўка гриб ба-
ран *Sparassis crispa*; баран'і рошкы козоріжки *Clava-*
ria; бараниц'а,-і кучма

барацкы,-цок бросквині, персики

барвінок,-цку барвінок *Vinca pervinca*

барл'а,-і милиця, куля каліки

барнастий чорнявий, брунет

барс дуже (т'ацко мі барс; зййди господи з неба, бо нам т'а
ту барс греба)

баса,-ы бас(етля)

баткати, по- по-шпигати ножем, голкою

бат'іг,-тога батіг; бат'іжник,-а цикорій *Cichorium intybus*

багерка,-ы електрична кишенева лампочка

бачиті бачити; йаг бачу, на прийде мабуть, не прийде

бесс,-а дит. щось страшне, 'отрах', уявна страшна істота

белавий синенький, голубий

белавіна,-ы синка до білизни при вранні (дййес'а до шмаг)

бембух,-а шлунок корови

бензинка,-ы// млат'ачка молотарка, генена бензиною

бердо,-а гребінка, блят у ладі кросен

береза,-ы береза *Betula*

берест,-а в'яз, берест *Ulmus*

бероў,-сва вїйт, бургомїстр (колись); до берсва до сільради,
на громадські збори

бес'ідливий говіркий

бес'ідовати// бес'ідити, -дійу розказувати (наперед буду бес'і-
довати, же-м была на жниві), розмовляти (мы собі дві
бес'ідиме)

бетлегемц'і, -іў колядники з вертепом

бетон'іа, -і петунія

бет'іжний замостиличений

бехрест, -а// замор, -а підсвинок, кабанець

бзык, -а чорна низька бузина Sambucus

било, -а рамковий валок борони

биті (ол'іи) бити, видушувати; биті банду любитися заочно, по-
за подружжям; биті паничку рід дитячої забави; зима
го бйе він має гарячку; битіс'а палитися до жеребця
(кобыла с'а бйед' до вайцака); бит'а з молотком кут-
тя, биття молотком

битка, -ы побой (тота битка му не помсже)

биткар', -а жвавий до бійки парубок (чорту вёр'у бы зорваў)

бит'ар', -а// гунцут, -а лайдак

быжа, -ы дит. вогонь, пече; студінь, мсроз

бык, -а віл; бычок, -чка бичок, молодий бик

бынчати бзичати (муха бынчит')

бырко, -а свищик у пицалці

бырчкнути пштикнути двома пальцями, дати щутка

быстрый рвучкий (пот'ік)

бю! вигук проганяти коня; вперед! (на кон'а, і цморкавут')

біг'атіс'а літитися (корова с'а бігат')

біглайс, -а// жегл'ічка, -ы (тѣпѣр'ка) праска, утѣг, залізко

бігл'овати, -л'ію гладити, прасувати (шматы тѣпѣр' с'а бігл'іе)

біднина, -ы// бідн'ачиско, -а бідолаха, сердега

бідн'ачиско, -а бідняк; сердега

біжати, -жу// лет'іти, -чу бігти

біз'іўно напевно

бік, боку околиця, напрям

біла субота Великодня субота

біліті (полотно) білити на сснці полотно; по-, біліті (з вапном
с к'эфом) білити щіткок стіну

біл', -у м'яка підличкова частина дубового дерева

біл'авий білявий, блондин

біл'анкы, -нок сорт черешень

біл'мо,-а більмо

біл'ок,-л'ка білок яйця

біреш,-а наймит, слуга; бірешка,-ы наймичка (та повідам бірешкам, же-м там вид'іла йенного кон'а, а бірешкы таг мі повідалі, же то там страшыт')

бірмоваті,-мійу миропомазувати (в латинському обряді)

біцігел',-гл'а вельосипед, ровер

блайвас,-а//цируза,-ы олівець

блайшток,-а важок, пйон

бланар',-а скляр

бланка,-ы//ск'ірка,-ы плівка на яйці під шкаралущю

блатник,-а болотникова бляха над колесом ровера, авта

блатфус,-у плоска підшва стопи (без підбиття)

близн'ата,-т близнюки

блис'кый близький; блиско близько

блыскаті блискати (блыскат' блискає); блыскатіс'а блищати (чіжмы с'а блыскавут')

блыха,-ы блоха; блышка,-ы блішка; блышци'а,-і блощица

блудиті,-джу блукати

бл'адый//худокроўный блідий, анемічний

бл'аха,-ы плита кухонки; полиця, відкладниця в плузі

бл'ашка,-ы залізна люфка на перо в дерев'яній ручці; бл'ашкы,-шок окуття у взутті на кінчику підшви й каблука

бл'уза,-ы//лайбик,-а жіноча блузочка

бл'узнуті до очий кольтути в очі, виткнути комузь

бобал'кы,-іў солодкі тістові 'пальчики' з маком

бобыркы,-рок овечий гній

бобо,-а дит. зернятко, -тка

богач,-а//богачиско,-а багач, багатій

богойаўдленіе,-а Богоявлення

бодак,-а багнет, штик

бодецька,-ы масничка; спідня частина маснички

боднар',-а бондар

божий гріб викладена на аналої у Страсну п'ятницю пладаниця; боже дереўко дурман *Datura stramonium*

боз'е,-а дит. образ, ікона

бойско,-а тік у stodолі

боканчі,-іў черевики

бокс,-у паста до взуття; бокситі//боксоваті//выгл'анцоваті чи-

стити пасток, глядцювати (боксіє с'а чіжми і с'а гл'а
нціє); боксовий (скора) боксовий, м'яковиправлений
бол'ак,-а// веред,-а// чир'ак,-а болячка, чиряк; бол'ак чорна
пляма на картоплині (на весну)

бомба,-ы дит. церква

бомбул'ка,-ы насінна кульочка на картопляному стеблі

бормашына,-ы бормашина вертіти діри в залізній шині

бородаўка,-ы бородавка

борожний (к'ін) правий (кінь у запрязі)

борозда,-ы розпруга посередині ниви або на краю ниви (меджа)

борона,-ы борона; бороніті (на бандуркы) скородити перед са-
дженням

борсук,-а борсук Males

босакы: на босакы// на босы ногы на босу ногу, вкрябсть

босый босий; босо (іде босый)

босорка,-ы чарівниця (к'ет' собі назберад' з'ід'а, што с'а ро-
зуміт', а мы можеме збераті, к'ет' с'а не розуміме?)

бості колотися (корова рогами бодє)

бос'н'ак,-а страганяр, що продає крам на ношеному столику

боцан,-а черногуз, мелека

боцацка,-ы (на ворожін'а) печиво для ворожби ламати на голоні

бочичка,-ы барильце

бочка,-ы// гордбѣ,-ова бочка; велика бочка бодня

бочкору,-іѣ постолі

бочник,-а посторонок шлії з ремень

бочок,-чка котлет

брадло,-а скирта в 1000 снопів

брандзол',-а довкільна надпришвова листва у взутті

браті, беру (ден) микати; (рыба бере) клювати, сіпати; хлѣпедз'
бере на д'іўкы// позерат' починає оглядатися за дівча-
тами

бра́тіс'а (корова) колотися рогами

братранѣц',-нц'а двоєрідний брат

бредітіс'а (коза с'а бредіт') літитися

брец'каті брязчати

брен'чок,-чка дзвіночок у церкві (і при колектовому мішочку)

брехаті// гаўкаті лягти, гавкати (пез брече)

бридник,-у носатина, сап

бритоў,-тві бритва

брылко,-а кахля на підлогу

брід,-сду брід

бріх,-а живіт, черево (і тварин); служити за бріх служити за харчі, за їжу; бріхатий пузатий, з великим черевом

брічка,-ы двокилка, бідка

броскын'а,-і велика дика ягода

брошка,-ы брошка

бруд,-у бруд (брут сходит' - зеш шмат, кѣт' с'а райбат')

брумоўка,-ы// пан'іматка,-ы зозулька, бедрик *Coccinella*

брусик,-а точило

бр'ачка,-ы справжа

буба,-ы дит. рана; бубаті дит. боліти

бубен,-бна бубон, барабан (і молотарки); братрура, духівка

бубнош,-а громадський возний

будиті,-джу вудити; буджений вуджений, в'ялений

буджік,-а вударня

будоваті хыжу ставити хату

бужн'а,-і божниця, синагога

буйак,-а бугай

бук,-а бук *Fagus*; букоў,-кві// буквиц'а,-і овоч бука, букове зернятко (буквиц'у пражад' на тапш)

бул'ка,-ы дит. картопля

бул'котаті гелготати (пуд'аг бул'коче)

бур'а,-і вихор (міцний вітор); буря, завірюха, навала (страдна бур'а); темносиня хмара

бур'ан,-у бур'ян

бус'ка,-ы дит. голуб

бухаті бити ключем (жрадліо бухат')

бучина,-ы буковий ліс

вага,-ы штельвага, поперечка до дидля, до якої прикріплюються орчки; вашка,-ы орчик

вагоник,-а підвожувальна вагонетка на лісопилці

вадитіс'а сваритися

вайпак,-а жеребець, огир

вакел'іа,-і гриб на дереві

вал,-у валок криничного колеса; (вал дерев'яний) валок роздумувати груддя на оранині; (валы,-іў) велика хвиля на річці; валоваті вальцювати оранину

валяй,-а село; вадал'ска баба повитуха, акушерка

валантыр',-а волоцюга

валок,-лка валок грабель; покiс, накомений з двох бокiв

валц'ї,-їу зубчаті валки тягти солому в сiчкарни до рiзакiв

вал'їу,-лова жолiб у стаїни, хлiвi; корито для свиней

вал'ок,-л'ка скрутель соломи, обмачаний у рiдкій глини, яким

плетуть стiну будинку (хыжа з вал'к'їу)

ванебра,-їу// ц'вiчiн'а,-а вiйськовi маневри, вправи

вапно,-а вапно

вар,-у капустяний квас, юшка з квашеної капусти;

бавiтiс'а до вару заганяти м'ляча (лопу) в ямку помiж

чотирьома грачами

варѣха,-ы вареха, великий черпак-ложка; варѣшка,-ы черпак

варі-гѣд д'їуче! йди геть, дiвчино! забирайся

варметщина,-ы шарварок

варштак,-а шрубстак, столярський верстат

вар'ацка,-ы грибова суп з грибiв на ющi з капусти

ватра,-ы припiчок; горнило в кузнi; купа сiна

ватрал'ка,-ы погрiбач, гачок до вогню

вдова,-ы// гдова,-ы вдова; вдовѣц',-ѣц'а// гдовѣц' вдiвець

ведро,-а вiдро; дерев'яне ведро коновка

вежа,-ы ловецька вишка-засiдка

векшый бiльший (вiн йе векшый ѓд н'ѣй// йаг она)

велигдѣн',-икон'н'а Великдень (йак прийшоу велигдѣн', понед'ї-

д'ог обливачка)

великий пiст// пост Великий пiст; велика п'ятниц'а Великодня

п'ятниця

великодный тиждѣн' Страсний тиждень

вел'о багато (наткали-зме полотна дуже вел'о)

венс,-а// бал'ц'ї,-їу// застр'а,-а вино, посаг, придане

вѣпѣр',-пр'а (вырiзаний) кабан; вѣприк,-а кабанчик; пiдвинск

вѣра: вѣра боже! бiгме; ой вѣра-вѣра! ой, гай-гай!

вѣр'ба,-к (бiла в., чорна в.) верба Salix

вербунок,-нцу// лапацка,-ы// опсинтiрка,-ы бранка, призов в армiю

веред.-у// бол'ак,-а// чир'ак,-а болячка, чиряк

верес,-у верес Erica

веретено,-а веретено; (поуѣне в.) нарядений починок на веретенi;

вiсь жорен

верет'їд'ник,-а// гад,-а веретiльниця Anguis fragilis

вѣрт'їгi,-рчу сверлувати; д'їука вѣр'тит' хвостом// с'а д'їучит'

дівчина дівочиться

вѣр'х,-а верхи, надстопова шкіра чобота, черевика

вѣр'хыўчаный (полотно) згрібний, грубий

вѣр'хницка,-ы//зметацка,-ы сметана

вѣр'х'іўкы,-вок//от'іпкы,-лок недоглядки, клак, рештки куделі
на кужілці

вѣр'ховаті (с'н'іг вѣр'х'іѣ) тверднути, льодоватити

вѣр'чи//шмариті кинути

вести: вести кобыду до вайцака становити; вести корову до буя-
ка літати

вѣце більше (жебы йѣй вѣце не биў)

вѣчар,-а//вѣчур,-ора вечір; коло вѣчара надвечір; перед вѣча-
ром передвечером

вѣчѣр'а,-і вечера (і на Свят-вечір); вѣчѣр'аті вечеряти

вѣчуркы,-рок вечерниці (бабы на пр'аткы, на вѣчуркы-зме ходили)

вѣчурн'а,-і вечірня

взорка,-ы взір (вишивальний)

вилка,-ы виделка, вилки; вилкы,-лок граблище; підпірка рядна
над тістом (на корыто дл'а плахты накрыті)

вилы,-л вили

вин'ічка,-кы// -чкы,-чок порічки (біла, червена, чорна вин'ічка)

вир'гаті//выскаковаті вибрикувати (к'ін ногами вир'гат'//вы-
скак'іѣ)

вишн'а,-і вишня

выбераті вибирати; (браті Лен) микати; (перебераті) вереду-
вати при їді; выбірливый вередливий при їді

вывалиті//выставиті (язык) висолопити

вывар'оваті (хусты) виварювати білизну

вывернутый (дерево) вивертовий, вивернений вітром

вывїрка,-ы//овїрка білка, вивїрка (ц'ідны дѣн' хлопи стратили
на дві вывїркы, гварили, же то молоды кунци'і)

вывїткы,-ідок//овїткы вивід молодої в церкві

выгыпкар',-а стрілочник на залізниці; выгыпкы,-бок стрілка,
перекладниця в рейках

выгін,-ону дорога до паствиска

выграватіс'а качатися на хребті (к'ін с'а выграват')

выдаватіс'а виходити заміж

выдавѣц',-аўц'а//выдаўц'а,-і староста молодої (молодиц'а мат'
выдаўц'у)

выдай: д'іўка на выдай дівчина на відданні
выдра, -ы выдра Lutra (выдры мали такы кожухы)
выдрыл'аті виштовхнути, витрунути
выдуваті (мід) викручувати, витрясати мед з рямок
выяснітіс'а// выбр'атіс'а на хвіл'у// выхвілітіс'а прояснитися,
розмаритися, визвіздитися (небо с'а выясніло// с'а
выхвіліло)
вызуваті (чіжмы) зізувати
выклубіті (рамено) сплечити, вивихнути
выколеситі вирити водою (выколесіло)// вымуліті
выкотиті (рукавы) закасати, підкотити
выкручоваті, выкрутиті (шматы) викручувати прану білизну
вылущіті облупити листя-пір'я з шулька кукурудзи
выл'істі// обл'істі (штоф) полиняти, облізти
вым'я, -мени вим'я
вымітаті (саджу) витрясати сажу
вымуліті// выколеситі вирити водою (вымуліло)
выортоваті викорчувати; выортована з'емл'а корчунк
вып'ертіс'а вигарніти (дівчина)
выпріті// здушітіс'а// спот'ятіс'а упріти
выпроситі д'іўку по-, за-сватати
выр, -у крутіж у воді
вырізаті// мішковаті каструвати, валапати
выробиті (скору) виправити, загарбувати
вырчаті (пес вырчит') гарчати
высып'атіс'а виламуватися (зубы с'а высыпали ў машын'і)
выскаковаті, -к'ію выскакувати; (зерно) выбризкувати при опи-
ханні; (в'ір'гаті) выбрикувати (к'ін ногами выскак'іе)
выскочиті визвіритися
выск'іпаті (мороз выск'іпіў) вистіпатися, погострішати
выставиті// вывалиті (Язык) висолопити
выструбиті хыжу поставити, вибудувати хату
выс'міятіс'а насміхатися, висміяти (с каждого б'і-с'а лем вы-
с'міяў)
выті вити (пес выіе)
вытхнуті (руку) вивихнути
выт'агнутіс'а вистроїтися, вышикуватися (выт'агс'а йак слімаг
на доч')
выт'аговач, -а потягач, шевський ремінець до копит і правил

вихвілі́тіс'а// выбра́тіс'а на хвіл'у// выясні́тіс'а випогодитися
выхрапа́тіс'а вийти з бідою з важкої недуги
вышмарі́ті викинути
вышн'і́й горішній, верхній (вышн'а сус'іда)
вяза́цка, -ы дахова сніпка-плосник, зв'язувана при гузирі; (ди-
с'ат сно́к'іу́ д'ну́) зв'язок льону; (шы́цгл'іу́) в'язка
гонтів
вйача́ті (коза вйаче́т') блєяти, мекати
вйс!// бйо! вигук на коня: вперед!
віз,воза віз; вели́кий віз сузір'я Великої ведмедиці; ма́лий віз
сузір'я Малої ведмедиці
вйа́ті віяти (зерно); вйа́чка, -ы лопата для віяння
віко, -а віко скрині
віл'шы́на, -ы вільховий гайок
віне́ц', -иц'а вінок молодой; шлюбний вінець; дожинксовий вінок;
(часнку: часнок плетуд' до ві́ц'я) вінок часнику; по-
вісмо зі скручених гладінок прядива; ві́ц'і, -іу́ вуг-
ли зрубу хати
ві́нцер, -а вага важити сіно
ві́нчан'а, -а// манжел'скый пл'уб шлюб, вінчання
ві́нчова́ті складати побажання на Свят-вечір; ві́нчова́н'а, -а по-
бажання, складані після коляди
ві́ц'к'ел', -кл'а (у мурника) прямокутникомір муляря
ві́рній// што з'ві́зды чита́т' зизоокій
ві́ск,воску віск (хто зоз воском мастили по ск'ірн'ох, хто з о-
дивом)
ві́стр'а, -а лезо ножа, сокири, вістря коси
ві́ст'а, -а остяки (в рибі)
ві́ст'т'(а)! вигук: ліворуч! (на кон'а)
ві́тор, -тру вітер (восточный східній; Южный південний; за-
падный західний; с'іверный північний); мі́цный ві́стр
// бу́р'а вихор; ві́трик, -у вітрець, легіт
ві́триті, з- за-,нюхати, звітрити (про дичину)
ві́тчим, -а вітчим
ві́ўтсро́к, -т'ірка вівторок
ві́шт'а́цка, -ы вода з оцтом, оцтова вода
ві́шак, -а вішак на одяг
ві́лак, -а поїзд
ві́лні// га́мтєго ро́ку минулого року, торік

внук, -а внук; внучка, -и внучка
внат', -ги нати́на. гичка, нашіпане листя з городовини
вода, -и: бистра вода рвучка вода; тиха вода повільна вода; чи-
ста вода прозора вода; каламутна вода мутна вода; ве-
лика вода повінь
водна нитка жилка вудки
возгрі, -ий// смаргл'і, -лий смаркотиння
возгрівець', -уц'а// смаркач, -а підліток, підрослий хлопчина
воздух, -у повітря; воздух с'а тр'асе тремтить повітря, в'юга
возик, -а// коч, -а бречка
войак, -а боєць, жовнір
війн'ський воляцький, військовий; війн'ським кроком твердо (йти)
волоки// наволоки, -іу з вбўны торочки до постолів (і панчіх), у-
живані жінками (на онучки волоки крутили, то с'а плело
з вбўны, с'а vysукало по два шнурки, а були кручени на-
около н'іу, жебы шуўн'і было; хлопці окручали ремін'ці,
а бабы наволоки)
волос, -а волосок (на бородаўц'і), волосся; волос'а, -а волос-
ся; чорні ниточки на чубку шулька кукурудзи
волочити, -чу боронувати; волочитис'а волоцюгувати
вол'е, -а воло
воцка надворі; надвір (вышли-зме воцка уж по прис'арі)
ворга, -и губа (коня); воргаты з товстими великими губами
воробел', -бл'а горобець; хопаты воробел' посмітюха *Galerida
cristata*
ворожыл'а, -і ворожка, знахарка
ворона, -и ворона
воротило, -а навійний вал кресен
восточный (вітор) східний
вотка, -и прищипа (хвороба рогастого скоту)
вотчина, -и вошина, шільник
вразити увігнатися (шуліка між курей)
вращати ригати; вращан'а, -а ригання; наган'ад' му с'а на вра-
цан'а його нудить, млість його збирає
врубел', -бл'а// молодник, -а// прутик, -а враз
вс'охідс'ийак сайдуже, однаково
вчасн'іше раніше
вшлийакый уякий (на с'аты в'ечур наварили мама страву ўшли-
йаку)

вшиткий, -ка, -ко увесь

гава, -ы міра масла на 1 літру; гава, -ы// гаўка, -ы дит. собака

гад, -а вуж (доўгий); веретільниця

гайка, -ы дит. колиска; гай(к)аті дит.колисати(ся) (гайай же мі
гайай, сьну мій повитый)

гайник, -а польовий сторож

гайноваті, про- з-, марнувати

гайташ, -у нагінка (на полюванні); гайташ, -а нагінник

гайцер, -а паляч, кочегар (топич, -а)

гайшник, -а очкур

гак, -а крэк; гачок на кінці дшля; шип, штоля підкови (острий,
тупий)

гакл'оваті плести гачками

галабурд'а, -а старизна, старі шмати

галушки, -шок галушки (роди: з мукоў, метаны галушки зоз банду-
рковой кашы)

гамана жидівське свято Гамана; гаманікы, -іў попереодягані на
Гамана малі жидівські хлопці й дівчата

гамер, -мра// молот, -а великий молот

гамоваті, -міўу гальмувати

гандел', -дл'у// опход, -у торгівля; гандл'ар' (к'ін'скый)// кузєн'
к'ін'скый торгівець кіньми (то были жыды і циганы);
гандл'оваті, -л'іўу торгувати

ганиті, -н'у ганчувати

ган'бітис'а соромитися

гарас, -у стьошка (і нашивана на хвартусі)

гарєшт, -у тюрма

гаринг, -а// гариц'а, -ы оселедець

гарі-мері-фўк! гокус-покус-перевертус!

гарло, -а горло, горлянка; горло молотарки (звідки виходить вимо-
лочене зерно й солома); кіш віялки; пришви взуття (в
гарл'і стискач')

гарманчик, -у// руменчик, -у ромашка, рум'янок *Matricaria*

гармон'іа, -і гармонія

гарнадл'а, -і дворіжкова хвиляста шпилька до волосся

гартоваті, -тіўу гартувати, сталити

гаситі, -шу гасити; (вапно) загадувати

гат', -ти гребля; охоронне оплетення берега річки

гаўкаті// брехаті лаяти, гавкати (пез гаўкат')

гаўчати дзвякати (псиґ гаўчит')

гача,-ате лопатко; гачур,-а жеребець; кінь мерин; гачура,-ы

велика лошця; гачурик,-а лошачок; гачурка,-ы лошчыка

гачі,-іў// споткы,-іў підстанці, калісоны

гачок,-чка гачок вудки; гачкы,-іў// каґча,-і гаплик

гачкоўка,-ы плетиво гачкамы

гвариті,-р'у гварити, казати (він гварид', же быў там)

гвиліц'а,-і шелепа, вилиця

гвоздкы,-іў гвоздзика, городова квітка

ге! вигук проганяти корову

гей//угу так, егеж

ге́лма,-ы каска, шолом

гентеш,-а м'ясар, різник

герл'ічка,-ы горлиця

гёт'! вигук: праворуч! (на ксн'а)

геў сюди; под' геў! ходи сюди!

гил'оваті,-іў гемблывати

гирціц'а,-і гирчыця *Sinapis*

гынугі// здыхаті здыхати (корова гыне, здохла)

гирмоты,-т'іў громовиця

гирнѐц',-р(н)ц'а// горнѐц',-р(н)ц'а горщик (такы былы гирц'і
великы, а до того с'а накладо шмат)

гиртан',-ны горлянка

гыча,-а// пир'яа,-а цибулиня

гычал,-а (спереду) голінка, голінна кістка

гивер,-а лівар, ляда підніматн на віз вантажні ковбки

гир'кый гиркий; гир'ко мі тяжко мені; гир'коватый гиркавий

гиркын'а,-і гриб гирчак *Tylosius felleus*

гіц,-у (міцный оген') жара, сильний вогонь у цегольняній печі

гладигі,-джу (лен) терти на трійні вдруге (лен мы выбрали,на-
мсчили, вытерли, выгладили, а паґ-зме пр'али)

гладниц'а,-і (гладити лен) терлиця з подвійним мечиком виоті-
пувати дрібне терміття

глива,-ы сивий гриб на буці, трутовик *Polyporus fomentarius*

глинціц'а,-і бокова дошка воза (замість драбини)

глиста,-ы// дожджіўка,-ы червак-дошвінця; глисты,-т глисти

глобок,-лка плішка, клин коси

глогсвий пл'іт живопліт

глубокый глибокий

глухий// глухан, -а глухий; глуха коприва глуха кропива *Lamium*
гл'адаті шукати (та й зме ішли гл'адаті роботу, бо даўно таг не
было работы йак тёлёр')

гл'адилі, -а дзеркало

гл'іх, глогу глід *Stataegus*

гмїтіс'а, гмїйус'а умитися

гмла, -ы туман, імла; гмлистый (дён') імлистий, мрячний

гнаті порос'ачку до корназа вести льоху до кнура

гнида, -ы// ушын'а, -а гнида

гнэйіво умеле// мучка, -ы штучне добриво, штучний погній

гн'ідый темночервоної масти

гн'іздо, -а гніздо, кубло

гн'ій, гноіу навіз, погній

гоблїк, -а струг, гембель; шатківниця

гобл'овина, -ы стружки, гемблівки

говеджий (мн'асо) воловий

годи́чка, -ы годинник

гойа-д'ун'д'а, -і гагілка, гагілки

гой-де хоч би де (пришоў велїгден', сбливачка, д'іўка с'а гой-
де сховала, на піт, хлопц'і йей ішли гл'адаті, уз'али
до йарку, намочили, вода тепла была, а паг дал'і за дру-
гоў ходили)

гойный// щедрий щедрий

голіті, -л'у голити; і голіт' і стриже і хвалить і ганить

голий голий; з голбў голсвбў престоवलеса

голова, -ы голсва, череп; колода колеса, голова; голбўка, -ы//ру-
чка, -ы головка в грифі скрипки; голбўкы, -вок (лен)
головки льону

голта, -ы біднота (не маг'ани доска масла)

голбўн'а, -і голсвешка (теж погасла)

голуб, -а голуб; голубиц'а, -і// семичка, -ы голубка

голубіцка, -ы сирсіжка *Russula*

голуз', -зи// конарчик, -а гилляка, вітка, галузка; голуска, -ы
галузочка; голуз'а, -а одення стїжка; пластик сберсга

голупкы, -іў голубці, завивана в капустяні листки каша

гон, -у загін, нива (гон выполотый)

гонїтіс'а (сука і мацка с'а гонит') гонитися; марцвватися

гоноровитый гонорний, пихатий

гон'ір, -нору честь, шана

гон'чар',-а гончар

гопаті дит. сидіти; сісти (гопай! сядь!)

горар',-а// гайник,-а// претседа,-ы побережник, гайовий

горб,-а краж, гора; горб,-а// пукел',-кл'а горб на плечах; гор-бок,-пка пагорб; горбатий// пукл'атий горбатий

гордбѹ,-ова// бочка,-н бочка

горичка,-н гарячка, висока температура

горі вгору; горох, верхом (дем горі л'ісом іт'те)

горнѐц',-р(н)ц'а// гырнѐц',-р(н)ц'а горщик,гледчик; горц'і горшки; горн'а,-ате горнятко; лікарська банька (поставиті горн'ата поставити комусь баньки)

горох,-у горох; (солоткый) пильний горох

гостѐц',гістц'а// реўма,-н ревматизм

гостина,-н: на пѐр'шу гостину обмінювання весільними гістьми між ріднею молодого й молоді

грабіна,-н грабовий ліс

грабовиско,-а загромадини

град,-у// туча,-і град (збиѹ жыто)

грамота,-н пом'яник; читаті грамоти поминати на парастасі в поминальну суботу покійників роду

грацка,-н ріг, гранка полукіпка; забава хлопців

грапкы,-бок грабки, пальці з каблуком над лезом коси

гратіс'а// бавитіс'а гратися; (на пана) вдавати пана

гратска дорога битий шлях

гребін',-ен'а гребінка стріхи

гребсті порпати (курка гребе зѐмл'у)

гриб,-а підберезовик, бабка темна,козар *Boletus scaber*, *Trachypus scaber*

грибл'а,-а// шандары (охабиѹ) залишені при кісьбі стебла трави

гриб,гроба могила

Грім,грому грім; (у прокльоні: перун)

Грімніц'і,-ц' латинське свято Марії громничної (Стрітення)

Гробар',-а грабар, що копає гріб

Громада,-н// обец,опци громада, сільрада (іде до громади)

Грубый товстий; груба// ѹ т'ажы вагітна

Грустаѹка,-н кругла мала рання сливка

Грутка,-н грудка,куля (с'н'ігу); гомілка (сыра)

Груша,-н груша (дерево); грушка,-ы грушка (овоч); дика груша дичка; лѐжана грушка влѐжана грушка, гнилиця

гр'ад'іл',-а гряділь, дигель плуга
гр'атка,-ы слиж, досволокова дилна стелі
гугнотивый гугнивий
гуготаті пугукати (сова гугоче)
гудак,-а музикант; гудаці,-ак'іу// музыка,-ы музика, музики
гудікати різати тупою пилкою
гужваті м'яти, зім'яти
гужоу,-жви вужевка оборогового даху
гузиц'а,-і гузир, відстернева частина снопа
гукаті(с'а) гукатися (порос'ачка (с'а) гукат')
гул'акаті// греуचितі// нарікати нарікати, ворчати, сварити
гунцут,-а// бит'ар',-а лайдак
гун'а,-і короткий гладкий суконний плащ (з вбуны бита, курта
была)
гурн (з р'анди) стьожки в косі заплетені
гуркати// гуркотаті воркувати (голуб гуркат'// гуркоче)
гуркотайло,-а калатало
гуркотаті гуркотіти (млинѐц' гуркоче), гудіти (жорна)
гурма,-ы стадо, череда, отара
гусар',-а гусак; гуска,-ы гуска; гус'а,-ате// гус'атко,-а (Н^о
гус'ата) гусеня; гус'атина,-ы гусяче м'ясо; гус'ач-
ка,-ы гусяче лайно
гусл'і,-лий скрипка; гусл'і-контры друга скрипка
гус'у-гус'у-гус'! приманка гусей
гуцул'ак,-а раса коней (малец'кый к'ін)
гагаті гегати, гелготати (гуска гагат')
газ,-у чад
газда,-ы господар (він быў добрым газдом); муж,чоловік; (кар-
бууник,-а) гуменний у дворі колись; газдын'а,-і гос-
подиня (казала мі пан'і, жебым там переночувала,а не
хот'ілам ночоваті,бо йа была за газдын'у, та-м хот'і-
ла іті, гу л'уд'ом с'а вернуті назад); газдоваті,-іу
господарувати
гал'ір,-а (на кошул'ох) ковнір; гал'ерик,-а чохла, дуд
гамба,-ы губа (людини)
ганок,-цку ганок
ганч,-у хиба (в коня)
гапер,-пру керат, кінний привід
гарбар',-а гарбар

гарел',-а вилога (блязки), ревер
гатер,-тра рама-пила у тартаку
гаштан,-а каштан
гдова,-ы// вдова,-ы вдова; гдовец',-ўц'а// вдовец' вдивець
гэдытис'а// к'іздарйтис'а гедзатися (товар)
гладійолы,-лі іріс, городова квітка
гл'анц,-у полиск (на взутті); гл'анцоваті,ыы// бокситі// боксо-
ваті чистити пастрою (чіймы с'а гл'анціёе, потым с'а
блыскавут')
гнапкы,-пок корса саней
гнєс'(ка) нині
гн'іт,гнота гніт
гомбіначка,-ы сорочка (фабрична)
гомбічка,-ы гудзик; гомбічкы// клавесы клявіші гармоніі
граты,-т посуд
гріф,-а (пітковы) виступ на переді кінської підкови
гріфлик,-а писальний рисік
гр'аўчаті квиліти (кан'а гр'аўчит'// просид' дойджу); курлика-
ти, крякати (журавел' і чорноворона гр'аўчит')
гр'аўчиті// гул'акаті// нарікаті нарікати,ворчати,сварити
гу до (не хоче бес'ідоваті молодиц'а гу н'ому пёр'ша); на
(ішла гу музыц'і)
губан'а,-і довгий косматий суконний плащ (кострубата была, аш
по земн'у, тепл'іша)
гугел',-гл'а подовгастий плетений калач; (плєсн'аник,-а) кар-
топляний налісник
гума,-ы резинка, гумка; шина, опона; гумоваті стирати гумкою
(написане)
гумпушка,-ы// прак,-а дитяча катапульта
г'єдетка,-ы мірка в 25 кг (на сыр)
г'єсрг'іна,-ы жоржина
г'єпіш,-а машиніст при молотарці (машын'іста, што молотіў)
г'єрок,-рка блязка, маринарка
г'єрш(т)лі,-іў// панцакы,-іў логазя, опиханий лчмінь; логазо-
ва каша
даваті до машины напускати снопи в молотарку; даті під ребра
стусонуги
дагдє десь (будеме дагдє ріпу копаті,жебы-зме мали і жирю)
дайкакы якийсь (може мавуд' і роботу дайаку, жебы нам дали)

даколи(с') колись, давно (то было красн'і даколис'; мы даколи
таг жыли)

дал'ё далі (та лём іду далё)

дах,-у дах (ш шыңіл'ох); дашок,-шка накривка молока; кози-
рок шапки

дахто,дакого дехто

дахто,дачого дехо .

двацол'оўка,-ы дошка двоцальнової товщини

двери,-ий двері; вышн'і двери дозадові двері сіней; двери до

хыжы фронтіві хатні двері

дверц'і,-іў дверцята кухні (під плитою)

двійн'акы,-іў двійнячки, двозубі вили; подвійний шипах горіха

двір,двору загорода,обійстя; гумно; фільварок

двойакый двойкий; двойакы д'іти зведенята, нерідні собі бра-
ти-сестри, приведені в нове подружжя

дев'ятиракий складений з дев'ятьох (навариме дев'ятираку стра-
ву на с'атый вёчур)

дека,-ы// пяхта,-ы ліжник, капа на ліжко; дека,-ы пітник,вой-
лок під сідло

декан,-а декан, благочинний

декоўка,-ы тигарець у 10 гр

деміжон,-а бутля облєтена кошєм

дец'а,-ате дно капєлєха

дервіті,з-дервіті з-,дрогнавіті, с-,трупішіті

дерев'яный (хыжа) з дерева

дєс'атник,-а// прис'ажник,-а радний у громадї (колись)

дэбр'а,-і дєбра, яр

дєн',дн'а дєнь, днина

дєр'жак,-а цїпилно в цїпї

дєс'ат' дєсятъ

дикий дикий; дикий корназ дик, дикий кабан; дикий хмїл'

хмїль *Hemulus lures*; дика качка дика качка; дика кур-

ка водяна курка; дика свин'а дика свиня, дики свин'і

дики

дыл'і,-іў підлога з дощок

дым'яцка,-ы курна хата

дымка,-ы сїянка, сорт цибулі (з насіння); насіння гарбуза

дын'а,-і гарбуз; дын'ацка,-ы гарбузиння, стебла гарбуза

дышел',-шл'а дїшелъ (воза, саней)

днити, за-днити прибити, вставити дно
дно, -а дно; додна́ без решти, дотла
днука всередині, до середини (дайте днука)
добати, -айу довбати (долотом)
добрі добре (треба собі роздумати, жебы то добрі быдо); не-
добрі зле, недобре
добуз'-добус'! приманка голубів; добуш'ш'! вигук проганяти го-
лубів
доц, -у// додж', -у// дождж', -у дощ (не йе додж'у нема дощу); дож-
дж'ік, -у// дождж'ік, -у // росит' дощик, мжичка; дождж'і́ука,
-ы// глиста, -ы червак-дощівниця
дожывотне, -ого досмертне ув'язнення
дожыцкы, -нок обжинки
дозріті доспіти
дойіті доіти; дойічка, -ы доярка
долон', -ни долоня
долото, -а долото
долочок, -чка отвір у жердці над жорнами, куди входить верх
жорнівки
долуў вниз (дем долуў л'ісом іт'ге)
домашн'а птіц'а дріб: кури, качки, гуси
доміў додому (він мі казаў, жебым пішоў доміў)
доновицкы, -нок переднівок
дон'д'ава, -ы рід лісової квітки
допикаті дошкульвати (допикад' му)
допол'ідне, -н'а передполудне
дорас зараз; враз, нагло
дорник, -а// пробивач, -а сталевий цвях-майзель пробивати дірки
в залізній шині
дорога, -ы// драга, -ы шлях; буркована дорога шосе; гратска до-
рога битий шлях
доўгал', -а// нат'аглыі високорослий клопець
доўйедна// -енна разом, вкупі (тоты дошкы шытко зйязаті доўйен-
на на с'атый вѣчур треба, жебы с'а тримала родина до-
ўйедна)
дошчичка, -ы// дошичка, -ы дошинка, дощечка; навхресна поперечна
лата поземої снувальниці; поперечка поміж чепигами плу-
га, плужка
дошка, -ы дошка, тертиця; спідня дошина пряслиці, на якій сидить

пряжа; (стола) блят стола; штерткова дочка чверть-цалівка, дошка товщиною в четвертину цала

драбина, -ы над'яслова драбина для сіна при кормленні; драбина воза

драбн'ак, -а драбинястий віз

драга, -ы// дорога, -ы шлях (іт'те за тоў драгоў, ту добрі прійдете до л'іса); молочна драга сузір'я Чумацький шлях; пол'ова драга пільна дорога; дражка, -ы// пішник, -а// стешка, -ы стежка (ідеме тоту дражку, што чістиді л'уде)

дражник, -а// цестар', -а подорожник, дорожник

драйфус, -а кухонний триніжок

драпачка, -ы старий, зметений віник

дратоў, -тви шевська дратва

драчина, -ы берберис Berberis; ожина Rubus fruticosus

дредих, -у міховина, грубе полотно, ткане в 4 поножі

дрёўно, -а патик (опаловий); росколоте дрёўно полінце, рубанець

дрыва, -ы// патыч'а, -а дрова

дрывітн'а, -і дривітня, де рубакть і складають дрова

дрыліті, -л'у штовхнути, трунути

дрыңгом підтюпцем

дріцка, -ы// терен, -рну подовгастий жовтий глід

дрічний стрункий, виструнчений

дрозда, -ы дрізд Turdus

дротар', -а горшколат

дротоваті, по-дротоваті, -іўу здротувати, обтягти дротом глек

друга с'ата мар'іа Різдва Богородиці (28.IX.)

дружба, -ы (Н³ дружбове) дружко (молодий маў три покрейткы, а дружба лем йенну і тыждён' перет свад'боў носіў); друшка, -ы (была заплетена до косы) дружка молодої

друк, -а поперечка в криничному журавлі

дручок, -чка жердка вішати одяг у хаті (два дручкы); дручок (дручок конёц' корб'от царку); полудрабок драбини; (лата, -ы) лата паркану

друшл'ак, -а друшляк

др'асен, -сну гірчак перцевий Polygonum hydroperer; хваст кормити качок

дубина, -ы дубовий ліс

дуга, -ы клепка

дуган,-у тютюн; пакликовий дуган пачковий тютюн
дугоў,-ова корок, пропка
дураті// мамротаті// мыркаті воркотіти
дул'а,-і сорт грушок
дул'ка,-ы дит. сиппиз, vulva
дупа,-ы дит. задниця podex, anus
дуплавий дупластий (деревцо); дуплавий// хробачний оріх пустий
горіх
дупл'а,-і дупло
дуркаті гуркотати; трясти (масло с'а дуркат')
дуситі,-шу душити; пом'яти
дути,дуїу піддувати ковальським міхом
дучка,-ы дірка жорен, звідки сиплеться мука; ямка в колоді жо-
рен на зерно
дуца,-ы грудева порожнина скрипки; шлях, дуца (вельосипедного
колеса)
душно,-а духота, спека парна
д'ак,-а// кантор,-а// піфноучител',-а дяк
д'івір',-а дівер, чоловіків брат, швагер
д'ідне на зорі
д'ідо,-а дід(унь)о; д'іду! дідуно! дідусю! д'ідо,-а дядько,
тітчин чоловік, чоловік батькової сестри
д'ійка,-ы дійна корова
д'і(й)ник,-а дійниця; д'і(й)ничок,-чка дійничка
д'іл,долу// йама,-ы бурта, кагат, яма на картоплю
д'ілковаті маркувати ряди для садіння картоплі; д'ілковаті//
йамковаті копати сапою ямки при садінні картоплі
д'іра,-ы нора (лиса, борсука); д'ірка,-ы (выщита) петелька на
гудзик
д'іті,д'іну// зашмариті подіти кудись, закинути, загубити
д'іўка,-ы дівчина; д'іўчйтіс'а// вёр'т'іті хвостом дівочитися
д'он'д'арош,-а рід лісового зілля (што с'а с'атит' на с'аго-
йана)
джмуркаті// кл'іпаті моргати; джмуркнуті моргнути
дзбанок,-цка дзбанок
дзвіцкы,-іў дзвіночки в церкві; дзвінник,-а дзвонар
дзвониті,-н'у дзвонити (дзвон'ад' на погребі); дзвонид' в ус'і
дзвонить у вусі

дз'ад,-а згірд. бідняк
дз'обак,-а клюв; дз'обаті клювати, дзьобати
дз'упкы,-іў дит. зуби
експрес,-у спішний лист
ерзаті (к'ін' ерже) ірзати
ешпан,-а двірський економ (колись)
жаберины,-н жабурина
жабйаче корытце шкалька, скойка
жабры,-іў зяви, жабри риби
жаворонок,-нца жайворонок
жало,-а жало
жапка,-ы п'ятка, задня м'яка частина під копитом; ангіна; спу-
хлі мiгдали
жапча,-ате маленька жаба; жапчагата,-т жабенята
жарливий ревнивий
жачка,-ы жниця, жала
жебы щоб (кричид' же кўок! кўок! жебы йей куркы скоро кво-
кали, йарі жебы садила); же що (гварид', же быў там)
жебрак,-а прошак
жеглічка,-ы (тѣпѣр'ка)// біглайз,-а праска, утыг, заліско
жел'езн'ічар',-а залізничник
жел'ізн'ак,-а чавун, залізний горщик
жел'іско,-а шпiнь прядільного коливоротка; стовба в плузі, шта-
ба від гряділя до санки плуга; олин'янка вудки
жена,-ы жінка; дружина; женітiс'а одружуватися
жентиц'а,-і жентиця, сир з підігрітого овечого молока
жеребна (кобыла) жеребна
жыван,-а вуличник; злодій
жывот,-у життя
жыдл'ар',-а батрак, комірник
жыла,-ы жила; тепна жыла б'ючка (і: кроў бiе б'ючка, живчик)
жылетка,-ы вістря до голення
жыдкы,-док жилочки листка
жыловитый (мн'асо) жилистий
жыті на віру жити без шлюбу подружжям
жытн'ацка,-ы житня солома
жыто,-а жито
жмѣн'а,-і жменя; жматий за одним схватом жмут збіжжя
жмикаті жм'якати (жматы с'а жмикат')

жниво,-а жнива (Як-сте були на жниві на чалб'уц'і); жнивар',-а
жнець; жнивар'// коменціаш,-а сезонний робітник
жолобок,-пка (Н³-пкы) корцівка, перегородка на зовнішньому об-
воді млинового кола
жолудок,-тка шлунок (і тварин)
жолуд',-ди жолудь
жол'іб,-лоба жоліб, ясла коровам, коням
жоўна,-ы (таркаста) жовна, дятель
жоўний// страсний четвѣр' Страсний четвер
жоўтавы маслякуватої масти (кінь)
жоўч,-чи жовч
жоўчок,-чка жовток (яйця)
жрадло,-а// студник,-а джерело, нора, ключ
жупан,-а// начал'ник,-а// солгабіроў,-ова повітовий староста (ко-
лись)
жупнак,-а околїт із витрясених оклепанців (вимолочених снопів)
журавел',-аўл'а журавель; жураў,-ава криничний журавель
забавитіс'а забаритися
забаўка,-ы іграшка
забит'а,-а заріз (свин'а, тел'а)
забрудітіс'а замаститися, заворускатися (забрудилис'а шматы)
завар'оваті (мн'асо) намаринувати
завѣршоваті копу вивершувати копицю
завилый оген' жар у попелі
завинач,-а безостий оселедець
зависливый заздрісний
завйазатіс'а (голоўка с'а завйазала) піти в головки (капуста)
завіситі,-шу повісити, розвішати (Яа коло того кафл'іўц'а тоту
пеленочку завісила)
завіскы,-сок завіси, шарніри (вікна)
завожатіс'а йти затоки, сховзатися впоперек дороги (санкы с'а
завожавут')
завой,-у// шлайер,-а білий вельсон молодой
зага,-ы згага (зага н'а пече)
загакливый заїкуватий
загартул'ка,-ы дитяча сорочинка (доўга сорочка повісн'ана)
загачка,-ы закладка на одязі
заголовок,-оўка подушка (та Яа бы йі постеділа заголоўкы на
зѣмл'у); заголоўча,-ате подушечка; яечко мурашки

заграбоваті загромаджувати (ко́лос'а заграбі́ють')
заграванькы,-нок вінкоплетини, дівич-вечір
загрьістіс'а// зайістіс'а заповзятися, заштитися
загублений// сквасні́тий (по́ли́ўка) скислий, збресклий
загуменок,-нку поле зразу за обійстям
загебоўздаті// згебойдаті будь-як зварити, спартолити
зад,-у купер птаха
задераті н'іс дерти носа, нестися звисока (задерад' н'іс)
задых,-у задуха, астма; задыхливый астматичний; (н'ін') що за-
тягується
задоробок,-пка// задрабина,-ы задрабина в хліві, стайні над жо-
лобом (даіеме с'іно)
задул'а,-і снігова завія, заметіль (і Н³ задул'і)
задуситі,-шу задушити
задушна субота поминальна субота (пйад задушных субот ў вели-
кым пост'і і перед русал'ноў нед'іл'оў)
зад'іті до іглы нитку всилити в вушко голки
заджмуригі (очи) заплющити
зайн'ічка,-ы сережка з ружкою до волосся, кульчик
зайац',-а// кролик,-а крілик
зайаца капуста зайчий квасець *Oxalis acetosella*
зайістіс'а// загрьістіс'а завзятися
закал,-у закалець (ў хл'ібі), гливкість м'якушки й відставання
верхньої шкоринки в буханці
закапчаті застібнути, зацепити
закачурений (хвостик) закручений, закуцьорблений
закыртавіты нінаций, що не росте; закыртаўлений// кырнак,-а//
нисеніто знітена, пуцьвірінок
закліцка,-ы борідка, зубці ключа
заковаті,-к'ію (кон'а) загвоздити, надто до середини приблизити
підкову
закочан'іті закостеніти
закрутка,-ы струновий кілок у головці скрипки; закрутки,-ток
рід фризурі жінок
закуріті// зачад'іті закоптіти (скло закурене)
закуситі,-шу перекусити дещо, під'істи
залива,-ы злива, ливень
зал'ачи// прил'ачи налягти (барс хмары залегли)
заместі,-мету (хьжу) підмести

замыкати (кл'учом) замикаати
замісити,-шу замісити, розчинити муку на тісто
замішка,-ы кудеша, мамалига
залойітіс'а// затл'ітіс'а залойітисся (від спеки), охляти
замл'ітый вичерпаний, слабосилий
замок,-мку замок (дверей); замкы,-іў в'язання лещет
замор,-а// бехрест,-а підсвинок, кабанець
занозы,-іў бокові затички в ярмі
западати// с'ідати заходити (сонце западат'// с'ідат')
западный (вітор) західний
запал ух(а) запалення вух(а)
запалистый (йаг оген') загонистий
запал'ін'а пл'уц запалення легенів
запал'овац,-а запальничка, зажигалка
запах,-а боровик, гриб білий *Boletus edulis*
заперати,-айу зачиняти; заперті: заперло му мову зам'явся
запецок,-цка запічок
зап'яст',-сти перегуб руки
зап'яток,-тка обчас, каблук
запороті (з рогом) поколотити сильно (про корову)
запорток,-тка запорток (яйце)
запосный понед'іл'ок лущення
запражыті спражити (запражме дайакей полиўкы); запрашка,-ы за-
пражка
зарізати задовбати, запустити (лату в стовп)
заробок,-пку заробіток
зарубиті,-бл'у зарубити, закласти (край матерії)
заручена// зрукована// порукована (д'іўка) засватана, заручена
зас а, знову (доміў с'а прийде, а с'а хыжа зас пос'атит')
засыпати засипляти
засл'ін,-дону занавіса довкола ліжка
засн'іченый (струк тендериц'і) з сажкою, з головою
застава,-ы деревце-квітка на новобудові; заквітчена паличка з
хусточками, несена перед весільним походом (плетена
палиц'а, мат' паўчинны хустічки шавалоўкы); застаўник,
-а що ніс на весіллі таку заквітчану паличку
заставиті,-аўл'у затамувати, спинити (кроў)
застр'а,-а// бал'ц'і// вено віно (частка з ґрунту, корова, кінь)
застр'ати,-ану загрузнути, застрягнути

зас'ідати́с'я засідатися на лови, причаюватися
затедепанний брудний, нехлюйний; (корова) обкаляний
заткати́ закоркувати
затл'іти́с'я// замлоїти́с'я замоїтися, охляти (від спеки)
затмін'а,-а (сон'ц'а, міс'яц'а) затьміння
зауточити́ атакувати (військо), йти вперед наступом
заўрат,-у памороки, завороти
заўчазра́на скоросвіт, досвіта
захпати́ застромити, упхати, увіткнути (хрест на гробі), поклас-
ти (захпайте днука дайте до внутрішньої кишені)
захресті́на,-і захрестія
зачад'іти// закурі́ти закоптити (скло зачадене)
зачерстві́тий (хл'і́б) твердий, зачерствілий
зачі́пити молоди́ц'у зняти з молодої вінок і накласти чіпець
зачк'і́ў,-кова кашук
зашмарити// д'іти закинути, заподіти кудись
збавити́ дён' пробайдикувати днину
збачити́,-чу запримітити
зберати́ (рйй) ловити на дереві; зберати́ на і́гду робити збир-
ки, морщити матерію; зберати́с'я нарівати (верет с'я
зберат')
збештати́ вилаяти (збештаў го)
збивати́, по-збивати́ (пал'ц'і) оббити об камінь пальці на нозі;
збити́ (град збиў жыто) вибити, витовкти
збіговиско,-а де збігаються діти; згірд. досвітки, вечерниці
збі́йарн'а,-і// ол'і́йарн'а,-і олійня
зборы,-іў зібрання сільради
збреснутый// квасни́цковатый (моло́ко) надкислий, кваснуватий
збудова́ти́с'я побудуватися, поставити хату
збу́й,-а забіяка, що любить битися
збушок,-шка верхняк маснички
зварка,-ы жлукто, зільниця
звар'овати́,-іўу// двайсовати́ зварювати, спаявати
звідова́ти́с'я// звіда́ти́с'я питатися (яа с'я звідіўу; він с'я зві-
дад' жєны, же што йёй хыбит'); звідова́ти́с'я питати ді-
вчину, чи піде заміж
звірі́ти́с'я (дочка с'я звірила) звихроватити, скрутитися від во-
гкості
звір',-а звірина

згыб,-а (Н³ згыбы) суглуб
згірклый згірклиий, згірчілий
зграбнуті до копкы// до ватры згромадити в копицю (сіно)
зг'ебойдати// заг'ебоўздати будь-як зварити, спартолити
здыхаті// гынуті (корова здохла, гыне) здыхати
здохл'ак,-а згірд. слабувата людина, хирляк
здравый здоровий (д'уде бы д'іпше йілі тото, бо то здраве);
зраўл'а,-а здоров'я (підломлене здраўл'а надірване,
надвережене здоров'я)
здріл'іті (конопл'і) доспіти
зду́тіс'а (корова с'а зду́да) здутися (від сирої коняшини)
зду́штіс'а// выпртіті// спотытіс'а упртіти
зелены́: зелены йапке зелепухи (чорткы суд' г нх); зеленина,
-ы городовина; зеленіц'а// траўніц'а,-і ряднина но-
сити траву
зёмл'а,-і земля (замерзла зёмл'а замороз); долівка
зерно,-а зерно; зеренце,-ц'а зернятко (кукурудзи)
зжал'ітый (сыр) згливілий, силіснійий
зз'абнуті продрогнути, змерзнути
зима,-ы зима; гарячка (зима го бйе)
зимного мико́лы свято Миколая чудотворця (19.XII.)
зыйті зійти (зыйди господи з неба,бо нам т'а ту барс треба)
златы́й золотий (златы пін'азі); злата брана ворота, брамка,
крізь які гонять м'яча при грі на сырц'і; злата парме-
на сорт яблук; злата трава канянка Cuscuta
зломиті (к'іст') зламати
змета́нка,-ы// ве́рхніцка,-ы сметана
зметаті// породиті не с часом поронити плід; зметаті хыжу по-
ставити голокою хату; зметоваті угл'а скидати вроки,
чари
змёр'к,-у сумерк; змёр'к с'ідат' смеркається; змёр'кат'с'а
сутеніс, смеркається
змышытіс'а (к'ін' с'а змышыў) мати колік
змій,-а змія
змітовиско,-а смітник
змогаті прямувати,правцювати (змогайте до Чабин на драгу)
зморщenný (скора) зморщений, збабчений; зморщчка,-ы морщина
знак,-у// йазва,-ы// шрам,-у згій, близна
знамка,-ы поштовий значок

знарові́тіс'а (к'і́н') знаровитися
зникну́ті// розві́їтіс'а (спухлина) стахнути (зникло стахнуло)
зносок,-ска перше яйце від молодої курки
зношар',-а зношувач снопів (а там носили зношарі снопы)
зови́ц'а,-і// неві́ста,-ы братова
зогниту́й (людина) ледачий (зогниту́й йак копа гно́йу)
золи́ті,-л'у золити лугом (мы го, лен пр'аденный, золили, вили,
сновали, ткали)
зопн'а́тіс'а стати дибки (к'і́н' с'а зопн'а́ў)
зор'а,-і ранішня зірка
зостати,-ану залишитися (мы гварили, же мы зостанеме ў хыжы,
жебы нам постелили)
зо́чник,-у рід лісового зілля, збираного на Купала
зразі́тіс'а (штоф) збігнутися, вскочитися
зрі́зоваті,-зі́йу// зру́боваті (дерево) спилити, зрізати, спускати
зрі́зка,-ы зіниця
зрын'аві́ті спаршивіти; зрын'аві́туй паршивий
зру́боваті,-бі́йу// зрі́зоваті (дерево) зрубувати, спускати
зру́коваті// пору́коваті засватати; зру́кована// заручена д'і́ўка
засватана дівчина
зуб,-а зуб; зуб борони; зуби молотільні зуби молотарки; зуб-
ці трибового колеса; зубы: молочны молочні, нормал'ны
правдиві, очны очні, кливаки, передны сікачі, череў-
ны черінні
зубадла,-дел вудило; за-, зубадлаті загнуздати
зубе́ц',-пц'а кілок у грабльовому валку
зубок,-пка (часнику) зубець часнику; зупкы,-іў зубчатий бері-
жок листка
з'а́ті,воз'му,з'а́ў,з'а́ла взяти
з'а́т',-а зять
з'ві́зда,-ы зірка; з'ві́зда с'а гр'асе// трепотит' зірка мерех-
тить; з'ві́зда с'а ш'ч'іш'ч'ат' зірка паде, метеор; з'ві-
зды (з дерева) зірки як прикраси в хаті
зе́лер,-а селері
зі́л'а,-а цвіти, квітка: сухе зі́л'а, суче зі́л'а// сучіна,-ы,
тучне зі́л'а роди лісових цвітів, збираних на Купала
зі́ў,-ву зіва в ткальній основі, кудюю просувають човник
имати,-айу ловити
и́ншуй інший; и́ншак// и́накше інакше

ирдж'а,-і попелиця, іржа на збіжжі

ирдж'ок,ирч'ка хом'як

ис'с'ати,-і посіяти (ден бабы ис'с'али)

йабл'ін',-они яблінка, яблуня

йавор,-а явір Acer campestre

йагода,-и// черешн'а,-і черешня; йагоды,-гід полуниці, грускав-
ки; йагітки,-док морвові овочі

йадловець',-л'іуц'а яловець Juniperus

йадро,-а горіхове зерня, зерно (в яблуці, грушці)

йадз'о,-а дит. язик

йазва,-ы// знак,-у// шрам,-у згій, близна

йазык,-а язик; язичок (черевика)

йайо,-а дит. яйце

йак ніби, неначе (йаг бур'а); йаг бачу мабуть (він йаг
бачу не прийде)

йакос'// недаўно недавно

йалиц'а,-і ялиця Picea abies

йаловый яловий; йалова корова ялова, що не доїться

йал'іўка,-ы телиця

йама,-ы// д'іл,долу кагат, бурта на картоплю; йамка,-ы ніша в
печі; викопувана ямка при садженні картоплі; йамкова-
ті// д'ілковаті копати сапою ямки при садженні картоп-
лі

йан,-а Купало, Різдво Івана Христителя (7.VII.)

йаңковатый (к'ін') дурний

йан'іўка,-ы (слаба ружова) сорт ранньої картоплі; сорт яблук

йапоко,-а яблуко; борлак, Адамове яблуко

йапчанка,-ы рідка яблукова мармоляда

йарабина,-ы горобина Sorbus

йарэц',-рц'у ячмінь; йарэц'// йарчик,-а ячмінь на оці

йарина,-ы яре збіжжя, ярина

йармарк,-у щочвертьрічний ярмарок

йармо,-а ярмо

йарок,-рку// пот'ік,-току потік (з'али до йарку, намочили)

йарушка,-ы// фуга,-ы ривець у гонті; йарушка,-ы ривець у кін-
ській підкові

йарі весною, на весну (йарі жебы садила квочку)

йасен,-а ясень Fraxinus

йасна,-сен ясна

Яафьры,-р чорниці *Vaccinium myrtillus*
Яашчур,-а ядур; Яашчура,-ы яшірка
Яеден,-дна,-дно один; Яединак,-а одинак; Яединачка,-ы одиначка
Яеўка,-ы// тлачеңка,-ы сальпесон
Яіжок,-шка іжак; фризуря 'на шітку' (на Яішка с'а пітстриг')
Яірка,-ы шкільний зодит
Яідова тінтура Яіодина
Яіой// Яіоў! ех,ох,ой (Яіоў боже!)
Яіугас,-а вівчар (пастыр')
Яіужный (вітор) південний
Яіунатаңка,-ы сорт яблук
Яіуха,-ы узвар (грушчана Яіуха)
ігла,-ы голка; ігла гакл'оваті гачок плести з вовни; іглы,
ігол спиці плести
іконостас,-у іконостас
ікра,-ы вим'я
іней,-у іней
інекціа,-і застрик, укол
іскра,-ы іскра; тліюча пажина від пожару
іті йти; іті з божым т'ілом йти з причастям до смертельно хворого; ідеж-вон! вигук проганяти собаку
кабат,-а спідниця: (білы) з доморобного полотна, (штофовый на штыри кусы) з фабричної матерії; кабаты// шматы білы білизна
кавей,-у кава
кадило,-а кадильниця
кадоб,-а// казуб,-а козуб, подовгувата коробочка зі свіжоздертої й удвоє зігнутої кори на лісові ягоди
каждый кожний, кождий (кажд'ій корові дават'с'а хл'іп)
казан'а,-а// проповід',-ди проповідь
казуб,-а// кадоб,-а козуб
кайстрон: пітстриг'а на кайстрона підстрижений 'під миску'
кака,-ы дит. лайно; какаті дит. сасаге
каламар',-а чорнильниця
каламутный (вода) мутний
калад,-а капелюх; (солоньяный) бриль, солон'яний капелюх; калад// чапка,-ы накривальний сніп панака (полукіпка з 9 снопів)

калина,-ы калина Viburnum

калошн'і,-шен' гальоші

кал'ар'іп,-у каларіпа, кольрабі

кал'ітаті якось з бідох в'язати кінці докупи, капар'ати

камаратка,-ы подруга, приятелька (ішли мы раз з йенноу кама-
раткоу собі)

камінчуватий (з'емл'а) з камінцями, камішкуватий

камін',-ен'а камінь, скала; (в'ер'хн'ій к-н') верхняк жорен,

(спідний к-н') сподовий камінь жорен; камін'а,-а ве-

лике каміння (в річці); камін'ча,-ате каміньчик

кандратий// качуравий кучерявий; кандрач,-а кучерявець

кантар',-а недоузодок (з ременю), вузда

кантор,-а// д'ак,-а// піфисучител',-а дяк

кан'а,-і каня Milvus

кан'кы,-я'ок дит. черевики, ваутга (боканчі)

капиц'а,-і капиця ціпа; по самы капиц'і аж під верх стріхи

капка,-ы краплина

капл'ічка,-ы вертеп

капры,-іу трахома; каправий з трахомою

капура,-ы ворота; капурка,-ы хвіртка, ворітці

капуста,-ы капуста; квашена к-а квашена капуста; капусняк (на
с'атий в'ечур капуста з бандурками); капустовий капуст-
таний; капустова полиўка капустяк

капца,-і// гачкы,-іу галлик

карагул'а,-і// кривул'а,-і// кыйанка,-ы палюга, ціпок

карафійаты,-іу рід городових цвітів

карбач,-а нагайка

карбовий// карбоўник,-а гуменний у дворі (газда,-ы)

карбоваті на роваш відмічувати відбуту службу

карічка,-ы перетень у кухонній плиті; танець рід коломийки

карафійол,-у каліфйор

карх,-у карк, потилиця

касарн'а,-і казарма

катуна,-ы військова служба

каўка,-ы галка: один з-поміж 4 наріжних стовчиків із зазубина-
ми у поземній снувальниці

каўл'і,-фел' частинка від хлібною піччю; каўл'ов'ец',-іуц'а//каў-
л'ов'ец' піч з кахлів (там быў каўл'ув'ец' та й і така
там была клетка та й і на коло того каўл'іуц'а тоту пе-

леночку завісила); кахл'ічка,-ы пічна кашля
кахрычаті кахикати, покашлювати
кач'! вигук проганяти качок
кача,-ате// качатко,-а (Н³ качата) каченя; качка,-ы качка; ка-
чур,-а селезень, качур
качаті (хусты// шматы с прайником) качати білизну
качуравый// кандратый кучерявий; качуриті (волос'а) кучерявити,
закручувати в льочки; качуркы,-рок кучері, льочки
кашел',-шл'у кашель; чорный кашел' коклюш
кашка,-ы ікра риби; гаридга с кашкоў оселедець-ікрак; мерена
с кашкоў самичка потокової риби
кашлаті кашляти
каштафыры,-р брусниця *Vaccinium vitis idaea*
квакачка,-ы жовта жаба
квас,-у квасне тісто, закваска при розчинюванні муки
кваснина,-ы квасець
квасниціковатый кваснуватий; квасниціковатый// збреснутый (молоко)
кваснуватий, надкислий
квасный кислий, квасний; квасны гаридгы квашені оселедці; ква-
сне// кысле// сс'аджене молоко квасне молоко
квичаті квичати, квікати (пац'а квичит')
квітинач,-а вазонк
квіткы,-ток печінниця *Anemone hepatica*; жоўта квітка адоніс,
горицвіт *Adonis vernalis*; камінны квіткы півонія *Pae-*
onia
квітна нед'іл'а Цвітна неділя
квокати квокати (квочка квокат'// квоче)
квочка,-ы квочка; сузір'я Плеяд
кыйанка,-ы довбня; (карагул'а// кривул'а) палюга, ціпок; галка
до барабана
кыла,-ы// прух,-у грижа, пропуклина; кылавый з грижею; ходид'
йак кылавый ходить згорблено, дрібчучи
кыц'каті// кын'ц'аті доробати, тесати щось невдало; рубати ту-
пою сокиром
кыпйак,-у окріп, кип'яток
кырнат,-а жердка, хабина
кырнак,-а// закыртаўлений// нисеніто пуцьвірінок, знітеня
кыртиц'а,-і кріт; кыртовина,-ы кротовиння
кысле розколочене молоко// квасне, сс'аджене квасне молоко

киснути// рості киснути (т'істо кисне// росне)

кытал'ка, -ы китичка при блюзі

кыхаті чхати

кыц'а, -і дит. кітка, кіт

кычка, -ы сніпка пошивати дах; наріжна сніпка, зв'язувана при колосі (унесла нам соломы такы кычки, йак с'а даўно кычы покрывали с тыма кычками); кычка// помело, -а скрутель, віхоть

кышка, -ы кишка; кышкы, -шок (тонкі) кишки; бебухи корови

клавесы, -іў// гомбічкы, -чок клявіші гармонії

кляниц'а, -і скісна з насаду підпірка драбини в возі, ручиця

клясті копу складати копицю

клятик, -а клин (жорен - піднімати верхняк)

клен, -а клен *Acer platanoides*

кляпати косу кляпати

кляпач, -а складаний ніжик з дерев'яною ручкою, колодачик

клякати// проситі на свад'бу просити на весілля

кляніц', -нц'а цвях; ковал'скый кляніц' вухналь

кляном// кляжом поде суголовки: нивки впоперек до поздовжної

клянок, -нца цвикоць

клябукар', -а шапкар

кляча, -а кляччя, вичіски з льону

клячілка, -ы клячічка *Staphylea pinnata*

кляб, -а (Н³ -ы) бедро, кляб

клябітис'а йти клябами (дым с'а клябіт')

клябйа, -ате клябок

кля'акаті ставати навколішки; кля'ачаті стояти навколішках (клячит')

кля'амбра, -ы скоба, клямра

кля'амка, -ы клямка дверей

кля'ій, кля'ойу молосиво (с кля'ойу с'а зварит' курастра)

кля'іпаті// джмуркати моргати

кля'іц, -а клячка до дверової засувки

кля'ічіті кильчитися; бандуркы покл'ічілі картопля скільчила-ся, пустила кильці

кля'ічко, -а// кля'ічок, -чка кілець, вічко на картоплині

кля'ішч, -а клящ; кля'ішчі, -іў клящі, обценьки; (рака) кляшні

кля'сц, -а ковбок з довшого стовбура дерева; кля'оцик, -а ковбочок довгий на 20 см

- кл'увак,-а зуб кливак у вепра
кл'ука,-ы ключка тягти відром воду з криниці; жердка кринично-го журавля
кл'учар',-а судовий, тюремний ключник
кмин,-у тмин *Saquin carvi*
книдликы,-іў галушки, книдлі
коваса,-ы ковбаса; ковасниця'а,-і ковбасниця, вичищена кишечка для ковбаси
ковиц'а,-і нога лавки; купка ріща, хмизу (рідж'а рубавуд' на ковиц'і)
кобыла,-ы кобила; кобыла// кобылина,-ы кобила - підставка пилити ковбки на дошки; кобылка,-ы кобилка - підставка для струн у скрипці
кобыл'аңка,-ы круглячка, рід кругленьких сливков
ковал',-а коваль
ковати,к'іўу,-йеш кувати
когут,-а півень; когут// чулка,-ы чуб, чуприна
код'ілка,-ы ходуля, щудло
кодз'у-на! приманка коси
кожілка,-ы ладиволос *Bquisetum*; припоясова кушка тримати брусок до коси
кожухар',-а кущнір
кожушаңка,-ы киптар
кожушча,-ате кожущок
козлы,-іў// к'ізлины,-н півзини, що ними прикладають солому на гребінці стріхи
козочка,-ы кізочка
коко,-а дит. калачик
колачкикы,-іў слиз *Malva silvestris*; мальва *Althea officinalis*
колесар',-а стельмах
колесо,-а колесо воза; млинзве коло; обертальне колесо прядільного коливоротка
колиба,-ы колиба в лісі
колик,-а ключка закручувати перевесло; коликы,-іў катафальок; количок,-чка кужілка прядільного коливоротка; сполучний ціпок від підніжка до ексцентричної осі коливороткового колеса
колысати,-пу колысати
колыска,-ы (на штраңгох) завішувальна колыска

колюда,-н дерев'яна основа жорен; колотка,-н звисний замок
коломаз',-зи// коламаз',-зи дьоготь; мазь для дерев'яної осі;

коломазник,-а дiгтяр; мазниця

колотиті,с-колотиті,-очу (масло) з-,бити масло

колоті,-л'у// ск'іпати розколювати (поліна)

колот'іуц'а,-і колотівка маснички; кухонна колотилка

кол'адоваті,-іу колядувати на Свят-вечір

кол'ка,-н кольки

команіц'а,-і (біла, червена) конюшина *Trifolium*; коман'ічка,-н
в'язіль *Coronilla varia*

комар,-а комар

комаліа,-і// комалн'а,-і похоронний обід, вгодання, стипа

коменціаш,-а// хнивар',-а сезонний сільськогосподарський ро-
бітник

комета,-н комета

комин,-а димар; коминар',-а сажотрус, коминар

коминок,-чка продушка, закритий снопом отвір картопляної ями

комишіа,-і// предволашка,-н виклик до суду

комісіа,-і призовна комісія

комора,-н комора, спіжарня; комірчина

компа,-н пором

конар',-а конар дерева; конарик,-а// голуз',-зи гилляка, вітка

конвалічка,-н конвалія *Convallaria majalis*

кондохтор,-а// спревоц'а,-і кондуктор, білетер

конѐц',к'ін'ц'а кінець; кут села; біля, край (дручок конѐц'ко-
роў от царка)

коник,-а пільний коник скакунець; саранча; поперечні бокові дош-
ки ліжка: векшый коник від голови, меншый коник від
ніг

конопл'а,-і коноплина; конопл'і,-пел' коноплі: першы коноплі
плоскінь, другы конопл'і сіменні коноплі

кон'т'оу,-ова жіноча фризюра: гудз з волосся

кон'ацкы,-нок кінський навіз

кон'ар',-а пастух коней; кон'арн'а,-і конюшня, стайня

копа,-н копиця (с'іна); полукіпок у 12 снопів

копаніц'і,-ц'// саночки,-чок підсанки

копаті (корова копат') копати задньою ногою, бити

копачик,-а// прутик,-а шпеник, вісь для цівки в ткацькому чов-
нику'

копѣр', -пр'у кріп Anethum

копылка, -ы// приспацка, -ы покритка; копыл'ак, -а// найдух, -а бай-
стрик, нешлюбна дитина

копырдáтiс'а копорсатися, неспокійно лежати (дитина)

копыто, -а копито; копил, шевське копито

коприва, -ы кропива *Urtica dioica*; коприва печача жигавка *Ur-
tica urens*; глуха коприва глуха кропива *Lamium*

копт'іті куритися (лампа копит')

кораб, -а// лод', -ди середня нава церкви

корба, -ы ручка крутити молотарку, колесо січкарні; колесо тягти
воду з криниці (студн'а на корбу); ручка крутити кри-
ничний вал

корѣц', -рц'а// чвѣр'тка, -ы 25 кг (чирі чвѣр'т'іўкы)

корыто, -а коритце розмішувати муку на тісто; скринька кормити
коней (корыто жебы кон'і жерлі барс); жоліб, що спрова-
джує воду на млинове коло; русло річки; корытча, -ате
коритце для опалання зерна

корін', -ен'а корінь дерева; штурпак від зрубаного споду качана
капусты; корін'а, -а штурпаки на вижатому кукурудзиці

корман, -а керівниця, руль

кормиті годувати коней (давати обріг) і корів; (накормиті ко-
н'а: давуд' му обріг, жебы быў мицн'ішы)

кормошка, -ы сорт яблук

корназ, -а кнур

корова, -ы корова; коровяцкы, -нок// лайно, -а корів'ячий навіз

коропата жаба ролуха

коруна, -ы чеська корона (гроші) (так то они позаробилі по два-
цат корун); крона, конарі дерева з галуззям; чубок де-
рева; коруцка, -ы корона, монета (обшыоў бы валаў за
коруцку захланний, жадний гроша)

коруш, -а церковні хори

корчіўка, -ы жилик(и)

корчул'і, -л' ковзани, совги, ливки

коса, -ы кіс *Turdus merula*; коса на голові (на дві косы заплѣ-
тена д'іўка); коса косити

коситі голоў косоў косити збіжжя на голу косу (без грабок)

космацкы, -чок агрест *Ribes grossularia*

костріц'а, -і рід твердої трави

костура, -ы довгий ніж

кост'іл,-ела латинська церква
котел,к'ітла казан, котел
коткодакаті (курка коткодакат') кудкудакати
коўпак,-а шапка священика мітрової форми
кох,-у зовзи, хвороба коней
кохына,-ы курка кохінхінської раси
коцурик,-а котик
коц'а,-і дит. кінь
коч,-а// возик,-а бричка
кочан,-а (капусты) качан
кочёр'га,-ы коцюба, кочерга
кочіш,-а візник
кош,-а полукішок воза; кошык,-а кіш нести паску святити (до
цёр'кви неслі великы кошары на плечох, а тепер' лем до
кошыка покладеме пащ'ата та собі ідеме леґоц'ко, бо
маме шыткого дойст та собі маден'кы лем пасочкы печеме)
кошыкар',-а кошикар
кошул'а,-і сорочка; кошул'ка,-ы// кошул'ча,-ате// сорочин'а,-ете
сорочечка дитяча
крайан,-а земляк
крайчір,-а кравець; крайчірка,-ы кравчиня, швачка
кракаті крякати (ворона кракат')
красн'і гарно (то было красн'і даколіс')
красул'а,-і червонобіла корова
крачун,-а хліб на Свят-вечір (з часником і медом ілі)
крамене Найце крапанка
креготаті// кургаті рахкати, шкректати, кумкати (жаба крегоче//
кургат')
крейда,-ы крейда
кремін',-ен'а кремінь у кресалі
крепл'ак,-а пампушка (Н³ крепл'і пампушки)
кресало,-а кресало
кресаті (дерево) обтісувати
крестикы,-іѣ// крижыкы хрестики (при вишиванні)
криваті// шантаті храматі, кривати
кривул'а,-і гирлига; (карагул'а,-і// кыйацка,-ы) палюга,ціпок;
кривул'ка,-ы меандровий вишивковий взір,'циганська
дорога'
криж,-а// мандел',-дл'а// марадик,-а полукіпок з 18 снопів; кри-

жы,-ох//іў спина (понижче лопаток)

крижма,-ы крижмо

крижоватіс'а минатися (два в'якы с'а криживут')

крижоватка,-ы перехрестя

крыга,-ы крижина льоду (пішла крыга скресла крига)

крыла,-л бляхи-відкладниці плужка

крыса,-с криси, отоки капелюха

кріж,-а хрест, фігура; кріжы,-іў церковні хоругви

кролик,-а// зайац',-а крілик

кросна,-сен ткацький верстат, кросна; (йедна) кросна,-ы одна статига, побічниця кросен; кросеца,-нок козел пиляти дрова

кроў,кырви кров

крохмал',-у (до шмат) крохмаль

круг,-а орунь, с'яво докруги місяця ('на доц'); перекрсовий с'лій дерева

крупкы падавут' зернистий сніг падає

крутиті,-чу// окручаті обмотувати (волокы были кручены наоколо н'іх; хлопцы окручали ремін'ці, а бабы наволокы)

крутыі вихроватий, повикручуваний вітром (дерево)

крушына,-ы свидина *Rhamnus frangula*

кр'ак,-а куц; кр'аковий тичний: фасол'а кр'акова// тычкова

кувик,-а сич, квич *Athene postua*

куд'іл',-дели коливороток прясти; 10 гладінок льону (повісмо);

куделіц',-л'ц'а позема снувальниця

кузелник,-а чарівник

кукурікаті// с'піваті співати, піяти (когут кукурікат'//с'піват')

кук'іл',-кол'у кукіль *Agrostemma githago*

куломіт,-а кулемет

кул'а,-і// п'ят'к'ілоўка,-ы великий тягарець, гевіхта

кул'ак,-а// пун'ч,-а стусан, штовхення п'ястуком

кул'ка,-ы галясівка, кульковий наріст на (дубовому) листку

кум,-а кум; кума,-ы кума

куниц'а,-і куна *Martes* (жыди давали по дві-п'ят тыс'адж за куниц'у)

купава,-ы анемона жовтецева *Anemone ranunculoides*

купал'ный// великодный понед'іл'ок Обливаний понеділок; купал'-

ный// великодный віўторок Обливаний віўторок

купертка,-ы конверта

купѐц', -пц'а торгівець коровами; (мн'асар') свинар, згінник,
торгівець свиньми; к'ін'ський купѐц'// гандл'ар' тор-
гівець кіньми

купілки, -ы ночви

куплерай, -у бордель

купчий// панотовий (поіотно) фабричний

курастра, -ы переварене молозиво

куратор, -а старший брат у церкви

курваш, -а// лайдак, -а// лотер, -тра// луп, -а лайдак

кургаті// креготаті рахкати, шкректати, кумкати (жаба кургат'//
крегоче)

курдел', -а кордюк, чиряк на язичі в товару

куриті, за-куриті курити; с'н'іх курит' мете снігом

курка, -ы курка; курка з голоў шыйкоў голошия раса курей

курник, -а курник

куропатва, -ы орябок *Perdix*

куртый куций, короткуватий

куршміт, -а ветеринар

кур'а, -ате курча; кур'атина, -ы курятина, куряче м'ясо

кур'ача дупа// кур'аче око нагнітка; кур'ачі с'л'іпоты куряча
сліпота; кур'ачка, -ы куряче лайно

кус дещо, трішки (куз великый; уж нам куз л'іпше было);

кушчичок трішечки (мам кушчичог' масти)

кусаті кусати; жалити (пчола кусат'; оса кусат')

кутач, -а ожіг, залізний гак-погребач до вогню

кутик, -а заїда (в кутику уст)

кухн'а, -і кухня

куча, -і свинюшник; кучка, -ы відгороджене в хліві місце на те-
лята (царок - кучка така, што давали тел'ата або кыз-
л'ата або што, к'ед' одлучили от короў); кучкы, -чок
жидівське свято кучок

к'ед'// кед' як, коли (на с'ятий вѐчур, кед' ішоў, та веселс
нам было); к'е(д')бы якщо б (але кебы чорне было, та
д'уде бы л'іпше йілі тото, бо то здраве)

к'ермеш, -у храмове свято, празник (а другый дѐн' у наз йе к'ер-
меш - на крестител'а)

к'офа, -ы// щетка, -ы щітка для білення

к'ешен'(к)а, -ы кишенья; (днука) внутрішня кишенья

к'івст, -а циборій, кивот

к'іздар'ітіс'а// гед'ітіс'а гедзатися (товар)

к'ізлины,-н// козлы,-іў півзани, якими прикладають солому на
гребінці стріхи

к'із'а віспа віспа

к'із'ба,-н косовиця

к'із'л'а// кызл'а,-ате козена

к'ілки,-іў шевські дерев'яні кілочки; к'ілковаті прибивати
кілочками

к'ілометр,-тра кілометр

к'ілоўка,-н однокілевий тягарець

к'інчик,-а кінчик веретена (к'інчиг веретена с'а приломиў)

к'ін',кон'а кінь; к'ін'// коник,-а сказа, помилка при тканні

к'ін'ска м'ят'// мн'ат',-ти кінська м'ятка *Mentha arvensis*

к'ісед'іц'а,-і викислий квас з вівсяної муки

к'істка,-н котик, надстоповий чи надкопитовий згиб ноги;
кістка сливки

к'іст',кости кістка; великий риб'ячий остяк

к'іс'а,-ате кісея, держак коси

к'іс'ц'і// три к'іс'ц'і,-іў сузір'я Оріону, Косарі

к'ітна (віўц'а, коза, мачка, сука) запліднена, кітна

к'іц'-ц'іц'!// кыц'-кыц'! приманка kota

лаба,-н згірд. нога; лабы,-б ноги терлиці

лабуд',-а раса великих гусей

лавор,-а таз, мидниця

лада,-н скриня; (труна) домовина; ладічка,-н скринька накла-
дати солому в січкарню; ладічко,-а коробочка, пуделко

ладан,-у кадиловий ладан

лайбик,-а жилет, камізелька; (блўза) жіноча блўзка, корсетик

лайно,-а// коров'яцкы,-нок коров'ячка, коров'ячий навіз

ламати,-мд'у ламати; (тендериц'у) виломлювати шульки на стеб-
линах кукурудзи

лампа,-н лампа

лампаш,-а ліхтарня, фонар; лампаш// пайц'а,-і згірд. голова

ланц,-а ланцюг (і криничного валу); ключ журавлів; ланцок,-цка
вельосипедний ланцюг

лапанка,-н// вербунок// опсінтірка бранка, призов до війська

лапішка,-н велика сапа з гострокінчастим лезом й окремим вухом
на держак

лапка,-н підніжок кросен; підніжок обертати прядільний коливо-

роток

- лапсары,-р// саркы,-рок штиблети, черевики з окремими халявами
лапшіцер,-я клусівник, браконьер
ласичка,-ы ласиця *Mustela*; біла ласичка горностай
ласкотиті,-чу лоскотати
ласт'іўка,-ы ластівка
ласт'ук,-у// накладный влук тягарівка, вантажний поїзд
лата,-ы лата даху (теж оборогового); (дручок) лата паркану;
латка,-ы поперечна дощинка в бороні; лат'івѣц',-ѣц'а
(до латок) цвях до лат
лаўка,-ы лава; кладка; парта в школі
левеш,-у (бандуркова полиўка)// бандуркы с фасол'оу картопляний
суп, вшка з картоплею
деквар',-у (зо сливок, свербогузок) мармоляда
дел'іѣа,-і лілея; іріс, коситень
лем лим (вы лем іт'те); лем што скоро тільки (лем што при
йде, уш с'а валит'); лем-лем от-от; лем т'іц'о хыр
от тільки трішечки
леміш,-а гостре широке залізо під полицею плуга підрізувати ски-
бу
лен,л'ну льон (великий цвине белаво, а куртый цвине бідо)
лең'горка,-ы раса курей
лен'іѣа,-і просіка в лісі
лепенка,-ы накривальня папа для даху
летак,-а вічко вулика
лет'іті,лету// біжати бігти
лин'аний (полотно) льняний
липкавий (зёмл'а) глейістий (грунт)
липник,-у рід лісового зілля
лисичка,-ы гриб лисичка *Cantharellus cibarius*
лист'а з ріпы бурячанка, гичка, бурячане листя
лиўча,-і люшня, підпірка ручиці воза
лице,-ц'а шока; лиц'а,-ц'// твар',-ри лице, обличчя
ли: але, тільки (мы не хот'ілі піті, лиж мы гварили, же мы
зостанеме ў хыжы)
лишай,-у лишай
лишка,-ы ласиця; лишчух,-а лис (лишчух бреше)
лыг,-у ковток, лик; дыгати проковтувати
лыжы,-ж лещета, лижі

лыко,-а липове лико

лысий лисий; (к'ін', корова) з білою смугою, латкою на чолі

лыста,-ы литка

лін'ійка,-ы лінеал

лобода,-ы лобода *Chenopodium*

лод',-ди// кораб,-а середня нава церкви

ложыско,-а осева панівка машини (молотарки)

лозина,-ы лоза *Salix alba*

локшы,-ыў дроблене тісто; локшы с капустоў, полиўка кмінкова
з локшами роди страв зі щипаним тістом

локет',-кт'а лікоть

лони// ўлони минулого року, торік

лопата,-ы (на хл'іс) хлібна лопата; лопаты,-т згірд. великі
передні зуби; лопаткы,-ток лопатки плечей; коцюрубка,
зелений звироднілий овоч сливки (без кістки)

лопта,-ы м'яч

лопух,-у лопух *Arctium lappa*

лотай,-а метелик (білий, жоўтый, червеный); бабка, лібеля (га-
д'ачий); лотай,-у калужниця, латаття *Caltha palustris*

лотер,-тра// курваш// лайдак// лупп лайдак

лошка,-ы ложка; ложочка,-ы ложечка; ложник,-а поличка на ло-
жки

люб,-а обичайка (сита); оббиття возової драбини з липової ко-
ри; зап'яток; лубы,-іў пришви (на жен'ських ск'ірн'ох)

луг,-у (с поделом) луг, зола (такы былі гырц'і великы,а до тго
с'а наклало шмат, а лух с'а выл'аў, а камін'а с'а го-
р'ачого зметадо, жебы кыпіло, таг звёр'ха)

лука,-ы// перел'іг,-лога сіножать

лукавѣц',-аўц'а спориш *Polygonum aviculare*; рід лісової квіт-
ки

лукавий (к'ін') норовистий

лупп,-а// курваш// лайдак// лотер лайдак

лупа,-ы// скора,-ы кора дерева

лупин'а,-а пір'я, листки на шульку кукурудзи

лупиті,-пл'у (горох) вилудувати зі стручка; (дымку) лузати га-
рбузове насіння; (скору) здирати, білувати; обстругувати

лупич,-а лупій, що обдирає шкіру; гицель

лупка,-ы луска,лузиво з гречки; зелена лушпина зверху на горі-
сі; шкірка на яблуці,грушці; лупняйка на картоплі (Н³

лупицькы); бандурка варена з лупкоў картопля в луппай-
ках

лускы,-сок стручок

лустер,-тра жирандоль, павук у церкві

лучина,-ы (дем з липового дерева) тріски світити

лущак,-а вилушок горіх

лущиті (гендериц'у) вилушувати кукурудзу; (фасол'у) вилушувати з сухого стручка; (оріхы) вилуплювати горіхи з зеленої лущи

л'адвина,-ы нирка

л'адник,-у вика *Vicia*

л'ал'ка,-ы (што с'а ў оц'і відбиват') 'чоловічок' у зінціока;
(попка) лялька

л'ал'(к)о,-а дит. інша дитина

л'ати,на-л'ати лити, налити (нал'ій полиўкы! налий юшки)

л'івак,-а лівшун

л'івик,-а лійка

л'ід,леду лід

л'ій,лойу лій

л'ін'ух,-а// пещух лінтяй, ледачий

л'іс,-а ліс: валал'скый л'іс громадський ліс, пан'скый л'іс
- двірський ліс

л'існы ягады суниця *Fraga*

л'ітіс'а литися; л'ііес'а ягады с ц'іўкы// з решета лле як з відра

л'іці,-іў віжки

л'ол'а,-і дит. сорочка

л'оўник,-а льоник, затичка на кінці возової осі; сворінь

л'оха,-ы (рідко)// порос'ачка,-ы лєсха

мадз'іўный (палец')// мадз'іійный мізинний

мазаный// хытрый проноза (не з йенного пеца хл'іб йіў)

маз',-зи (на жел'ізо) мазь, мастильна олива (на залізну вісь)

май,-у травень (бо то ў майу там так ход'ад' л'уде до цер'кви)

майер,-а фільварок, двір

майже майже

майзел',-эл'а майзель, долото до заліза

майстер,-тра майстер-ремісник

мак дикый// самос'ійка,-ы польовий мак *Paraver rhoeas*

макух, -а макуха
малатный хворий, недужий
малина, -ы малини *Rubus idaeus*
мама, -ы мати; мам(к)а кресна хресна мати; мам'а, -і дит. мати
мамротати// мыркаті// дудраті воркотіти, відворкувати
мандел', -дл'а мігдал (і в горлі); мандел'// криж// марадик по-
лукіпок з 18 снопів
манжели, -л'іу// газда з женоу// (рідко) супругы подружжя; ман-
жел'ский пл'уб// вінчан'а, -а церковний шлюб
марадик, -а// криж// мандел' полукіпок із 18 снопів (снопы кла-
дуд' до марадинок)
маргул'і, -іу рід персиків
мариновати// завар'овати заварювати в слоїки овочі, городовину
мар'іа, -і розмарин *Rosmarinus*
марк'ітно// жал' жалко
марц'овати марцюватися (мачкы марц'івут'); бити жінку, лютува-
ти по-п'яному (пийаг марц'ііе)
масло, -а масло (не мад' ани до ока масла - ні дрібки); згірк-
нуте масло зівкле масло
масный, -не скоромний, з товщем
маснота, -ы// тукота, -ы// тучн'а, -і товщ, омаста
маст', -ти товщ (мам кушчиог масти); (смаіѐц') смаіѐць, топле-
ний тваринний товщ
мастал'н'а, -і стайня (у мастал'н'і сүт', золото відут' сынове)
маститі, по-маститі, -щчу (з глиноу) мазати, білити стіну
маті мухы// быті лукавым бути норовистим, норовитися (к'ін'мад'
мухы, лукавый)
мата, -ы ріжки, матка в колоску жита
мати, -тери мати; материн'ский знак родимчик
матка, -ы матка бджіл
маца, -и жидівська маца-коржик
мац'іц'кый малесенький (у штырецет четверт'ім року с'а наро-
диу, та то мац'іц'ке было, плакало лем фурт)
мача, -ате// мачатко, -а котеня; мачичка, -ы кіточка
мачанка, -ы (грибова, мн'асова) соус-лідлива з грибами, куска-
ми м'яса (туди мачакть кусень хліба й їдять)
мачка, -ы кітка; зігнутий у двоє слідній сніп полукіпка
мачоха, -ы мачуха
машына, -ы// персонца, -ы особовий поїзд

машыніста, -ы// машын'іста, -ы машиніст
машл'а, -і застібна петля (зі стьожки); мапл'ічка, -ы петелька
зі стьожки
медведик, -а ведмедюх, вовчок (під бандурки рыбе)
медник, -а млинок витрясати мед з рамок
мед'іўник, -а медяник
медж'а, -і межа
мел'доваті эголошувати на поліціі
мене, -а ім'я
ментус, -а риба миньок *Lota lota*
мерена, -ы самичка потокової рибки (*Barbus barbus*)
меркал, -а (до вышыван'а) моток вишивальних ниток
метаті, -чу// шмар'аті кидати, жбуряти
мештёрн'іц'а, -і сволок, трам
мёр'ва, -ы загромадини збіжжя (на полі); змервлена солома з мо-
лотарки
мёр'твѣц', -р'ц'а покійник щолиш померлий
миска, -ы миска; терезка ваги; мискова вага столова вага
мисник, -а поличка на миски
митра свято св.Дмитрія
мыркаті// мамротаті// дудраті воркотіти, відворкувати
мырскы пац'ата морські свинки
мырчиті (корова мырчит') мукати
мытіс'а, гмытіс'а умиватися, вмитися (до того треба йті гмытіс'а)
мыто, -а оплата, податок (раніше): пецове від хати, мостове за
переїзд битим шляхом
мыш, -ы миша (тота мыш)
міг, -у// секунда, -ы мить, секунда
мід, меду мед (роди: ліповый, смерековый)
мізерный// худый худощавий
мілина, -ы зарінок; мілке місце в воді
мілкий мілкий, плиткий
міл', мол'а міль *Tineola; Trichophaga*
міл'а, -і вуглярка, вугляна гута в лісі, де палять деревне ву-
гілля (де с'а палід' угл'а); миля
мінута, -ы мінута, хвилинка
мірка, -ы заляжок у яйці; повітря, прозора частина яйця
мірошниво, -а меливо, везене до млина зерно; мірошник, -а поміч-
ник мельника; мірошнина, -ы помішане зерно, везене до

млина

- міс'яц',-а місяць (зшоу зійшов; г нові нів; поўный повня);
міс'ячок,-чка ясніший півкруг при корені нігтя
- мітла,-ы віник
- міх,-а мішок (і при сівбі рукою з мішка)
- міхур,-а міхур (теж з водою на шкірі; риб'ячий міхур)
- міцный сильний; міцне з'іл'а рід лісових квіток, збираних святити на Купала; міцно//моцно дуже (міцно заростат' має сильний заріст бороди; моцно н'а хмари прилегли ў Рускові)
- мішайварёшка,-ы що скрізь увіпхне свого носа
- мішкар',-а каструвальник; мішковаті//вирізаті каструвати, валашати
- мішок,-шка колектова торбинка (в церкві)
- міладэцкы свято 10.XI.
- млака,-ы солото, ковбана, трясовина, мочар з водою; млачиско,-а мочаровище
- млат'ачка,-ы//бензійка,-ы молотарка, гонена бензином
- млин,-а (водный) млин; млинар',-а мельник
- млине́ц',-нц'а млинок; ручний млине́ц' жорна; млин'ц'овый жорновий, (хл'іб) змелений на жорнах; млинци́ўка,-ы жорнівка, жердка, якою обертають верхняк жорен
- млинок,-нка віялка; млиңковаті віяти на віялці
- млоцок,-цка молотільник
- мн'азга,-ы підкорове личко дерева
- мн'акушка,-ы м'якушка в хлібі
- мн'асо,-а м'ясо: баран'аче баранина, говедж'е воловина, свин'аче//свинина вепровина, кача́че качаче, пул'аче індиче; напыхане мн'асо з начинкою; печене//пражене м-о печеня; варене мн'асо варене м'ясо
- мн'асар',-а//мйасар'//кулёц' згінник, свинар
- мн'аўчати//мн'аўкати м'якати (мацка мн'аўчит')
- мн'ахкый//мйахкый м'який
- модрина,-ы//червеный смerek модрина Larix
- мозол',-а мозіль
- моква,-ы ляповиця, дощ зі снігом
- моўсина,-ы//порост,-а деревце-саджанець, шеп
- моўдиц'а,-і наречена; (молада) молода на весіллі (мат'выдаўц'а); молоды молодий на весіллі (мат'старосту); мо-

лод'ата,-т молодий-молода на весіллі, молодята
млодник,-а пагінець; (врубел'// прутик) зраз для щеплення
млодско,-а молоко (надбрескнуте надкисле; зурджене стяте при
варенні надкисле млоко
млодот,-а// гамер,-вра великий млодот
млодотиті,-очу млодотити
млодоті,з-млодоті,мел'у з-,млодоти (на грубу/ мідку муку крупно/
мідко); млодот'а,-а мелення
млодочна драга сузір'я Чумацький шлях
мон'ко,-а дит. млоко
моркбу,-кви морква
морозистий дерешуватий (кінь)
моств// шпоргу стаїл'аті ставити рогачку при відпроваджуванні
молодої в іншу частину села, щоб вимогти могорич від
млодого
мотаті змотувати нарядене на мотовило
мотька,-ы села савати (клинувата при лезі), до копан'а (широ-
ка при лезі)
мотовило,-а мстовило мстати прядене в мідки
моток,-тка моток
мотолиц'а,-і мстилиця, хвороба овець
мотор,-а// аўто,-а автомашина
мотуз,-а довга товста мотузка
мочар,-у// -р' мокрий ґрунт, сіножать; мочаристий (зёмл'а) мок-
руватий
мочило,-а саджавка, де мочать льон, коноплі
мочиті,-чу (ден) вимочувати в саджавці
мудригел',-а// мудератор,-а// філософ,-а хитрунець, мудрагелик
музыка,-н// гудак,-а (Н³ -аци) музикант
мука,-ы бсротно, мука (груба крупнозмелена, ґрисова// чорна
разова, мідка мідонька, татарчана гречана; стухла
сплісніла)
мунд'ір,-у військовий однострій
муріянка,-ы мала червона/ чорна мурашка; муріянча громада му-
рашник, купина мурашок
муляк,-а муляр
мурованиц'а,-і хата-мурованка
мусіті,-очу,-риг мусіти
муха,-ы муха: (кн'асова) синя велика муха-пльїка; мухн//чоровы

примхи (указіє своїй мухы/ норovy)

мухотраўка,-ы мухомор *Amanita muscaria*

мученый// зунованый втомлений (мы барз были мучены)

мучка,-ы// гнойво умеде штучне добриво

мушка,-ы// комар малец'кый мушка, що влітає в око; мушка,-ы (шту-чна) принада на гачку вудки

набераті (воду) черпати з криниці

набил'а,-а ляда, бердова рямка кросен; бияк (ціпа)

набитый кріпкий, присадкуватий

на-бік в сторону; руки мад' од роботи набік тікає від праці

набіл',-у молоко, молочні продукти, набіл

навер'хник,-а кужілка пряслиці

наволокы,-іў// волокы торочки до постолів (і панчіх), уживані жінками (хлопи окрочали ремін'ці, а бабы наволокы)

наган'аті підганяти при праці; наган'ач,-а наглядач при праці

наган'атіс'а збиратися комусь (наган'ад' му с'а на ўрацан'а Йо-му погано, його нудить)

нагрысті// надуситі наглодати (боканді, чіжмы)

нагрівач,-а кам'яна нагрівальна 'душа' праски, утуга

нагул'акаті накричати

надбитый (йапко) надтовчений

надгнитый (йапко) надпсований, надгнилий

надыбаті (надыбад' на ногу) налягати, кривати на ногу

надлесный лісничий

надуситі// нагрысті (чіжмы ногу) надавити, наглодати

над'іваті (кудел') змикувати клоччя з гладінки для навинення на кужілку

над'іл'н'аны,-н сезоніві сільськогосподарські робітники

найдух,-а// копмл'ак байстрок, нешлюбна дитина

найти знайти (не годны-зме малину найти,бо-зме поблудили); найтис'а опинитися

накладаті (з віцтом, зо с'іл'оў) наквашувати, насолювати; напус-кати солому до січкарні

накладный (влак) тягаровий, вантажний

накрест навхрест

налесник,-а картопляний налисник, печений на капустаному листку

намісник,-а вікарій

наміс'ачник,-а лунатик

на-на-тел'іско!// на-на-малец'ка! приманка корови

напаст',-и придирлива людина
напёр'сток,-тка наперсток
напыхаті (кобасы) робити, надівати ковбаси
напіўночі опівночі
направиті (руку) виправити вивихнення руки
напухнуті спухнути (напухло)
нарас разом (на с'атній вечур нарас с'а найісті,а таг уж потом нарас поўставаті от стола)
нарік на той рік, наступного року
нароковаті піти в армію
нарцис,-у нарцис
насад,-у скрут воза
настойачкы стоячи
настраштіс'а// перепудтіс'а налякатися
нас'ін'а,-а сім'я льону; огірок-насіник
натоканец',-ни'а підбий-болячка під стопом
натха,-ы// нежыт,-у нежить, катар
натчалістый// страшыд' му ў голові що йому помішалася в голові,
несповна розуму
натшыті доштукувати, надточити
нат'аглыі// доўгал' високорослий хлопець
наўкодо навкруги
начал'ник,-а// хупан// солгабіроў повітовий староста
небішчик,-а (давно) покійний
небо,-а небозвід
небого!// небоже! (погрозиливо) ей, гляди мені!
невіста,-ы невістка; заміжня молодиця; братова (зовиц'а);жінка
(там былі дві невісты: йенна стара баба а йенна стара д'іўка была така остала)
негыба,-ы нехлюйниця, нехарниця
недаўно недавно; йакоз' недаўно оце недавно
недобра хворота епілепсія
недобрі недобре, зле
недоріка,-ы що не вміє висловитися
нежграбный недолугий, недотепний; неохайний
нежыт,-у// натха,-ы нежить, катар
ненасытныі ненаїсний
непеўныі придуркуватий, не дуже розумний
непор'адныі неохайний; непор'адок,-тку нелад

непокладаний кошлявий, покруч, покрака
непотрібний (шустер) нікудишній, партацький
нерва,-ы: хворый на нерву// починат' шад'іті має чорну думку,
Йому починає мішатися в голові
нервак,-а нервник, нервозний, нарванець
неуласний нерідний; неуласний брат (по вітц'ові/ матері) не-
рідний брат; неуласні брат'а нерідні брати; неуласна
діўка пасербиця, пачерка; неуласний син пасерб, па-
синок
нец'ух,-а померла нехрищена дитина (до 'страшить'); покресник
ниж'ій долішній (з ниж'ого к'інц'а)
нисеніто// планий нікудишній, ледащо; (закуртаўлений// кыряк)
знитеня, пуцьвірінок
нис'кый низький; ниско низько
ниўроком// файный нічого собі, гарненький
нихто ніхто
нич/н'іч ніщо
ничил'ніц'і,-ц' нитчаниці кросен, начиння
новый рік Новий рік
нога,-ы нога; ногавиц'і,-ц' (с штофу) штани; ногаўка,-ы шта-
нина, колошня; ногаўки,-вок (з дрел'іху) штани; ногаў-
чата,-т (повіс'н'аны) штани з полотна домстканого
ножи,-ыў//оx різакі січкавні
ножык,-а сцизорик; ножычкы,-чок ножиці
норовы,-іў// мухы примхи (указііе свойі норовы// мухы)
носик,-а дит. ніс; носиско,-а згїрд. носиче, великий ніс
нотар',-а волосний війт (маў с'ім опціў)
нохет',н'іхт'а ніготь
ночний нічний; ночний вартол нічний вартівник (кричаў: бер-
до, не-спи твердо!)
ношка,-ы нога, ніжка стола; дит. нога; ношка! (на кон'а) пере-
ступися! підніми ногу!
нудка,-ы наймілкіше змелена мука
н'ан'(к)о,-а// отѣц',вітц'а батько; хресный н'ан'ко// отѣц' хре-
сний батько; дит. н'ан'ц'о,-а батько
н'ет! ні
н'іе-н'іе-кѡц'у! приманка коня
н'іж,ножа ніж
н'ізгрі,-ий ніздрі, храпи коня

німий// німак, -а німий

ніс, носа ніс

ніт, -а ніт; нітовати, -тію нітувати

ніч, ночі ніч

обец, опци// громада, -ы громада

обв'яз, -у бандаж, перев'язка

обдерті: к'ін' обдер си ногу// с'а замтрайхау поранив собі підковою другу ногу

обертати (с'іно) рушати, ворудити, щоб сохло

обзерати оглядати; обзерати углины прийти на обзирини господарства майбутнього зятя чи невістки перед сватанням

обырва, -ы брова (Н³ обырвы, -іу)

обыст'а, -а загорода, обійстя

обычайний (скора) простий, кхтовий; звичайний

обышло го вітром захворів пристрітом; провіяло його, гексеншус

обід, -у обід, полуденок (о 12-ій годині); перед обідом передполуднем; по обід'і післяполудня

обідати// пол'ідновати обідати, полуднувати

обіднаўка, -ы замовлення, замовлена робота в ремісника; на обіднаўку на замовлення

обісігіс'а, -шус'а повіситися; хтос' с'а обісіу смерч, повітряна труба

облак, -а вікно; через облак крізь вікно

облук, -а обичайка решета; каблук косових грабок

обл'екаті одягати, вбирати; пообл'еканий одягнений (та до цёр'кви ходили так пообл'еканы)

обл'ивачка, -ы обливання в Великодній понеділок (казали, же даколи, як пришла обл'ивачка, та хопіу паробог д'іўку а давай до воды)

обмоткы, -ток камаші

обнова, -ы новий сніг на старому, пороша, понів

обногы, -н'іг три-чотири розгалуження конарів, розвилени

оболочина, -ы пішва

оборіг, -ога оборіг

обрабл'аті оброблювати (мали-зме даколи конопл'і та мы йіг обрабл'али, родилис'а шуўно)

обрізаті, -жу (бандурку) почистити, обстругати

обрік, -ску овес з січкою як корм коням (овес што там давали на обріг до л'іса к'ед' іде).

обрус,-а скатертина

обруч,-а іграшковий обруч-колесо

обручка,-ы перстень коси; (вашкы) шлюфка-перстень посередині
орчика

обручний н'іж вісний, півкруглий дворучковий ніж

обрушн'іц'а,-і// опайка,-ы баламут

обуваті взувати

обух,-а обух сокири, вухо сапи

овад,-а Гедзь

овес,віўса// оўса овес; грубый овес// прусак сорт вівса; овес-
ны влочки вівсяні платки

овірка,-ы// вывірка,-ы білка (поўж - рід овірки)

овітки,-док// вывітки вивід (поліжниця в церкві на 40-овий день)
молитва над молодю після вінчання (піб назад н'а з'аў
на вывітки)

огартаті// огортаті плужкувати плужком; підгортати сапою,сапати

оген',-гн'у вогонь

оглавец',-аўц'а (зос штранг'іў) портняний недоуздок

оглашкы,-док// оповіди оповіди в церкві

огодітис'а підголитися, побритися

ограб'атис'а// опорай'ітис'а// охрест'анітис'а попрятати,обхарити

огурка,-ы огірок (огурка с'а завязала); огурчина,-ы огудиння

одбываті свій час мати менструацію (баба одбыват' свій час)

одв'еч'раті повечеряти, скінчити вечеряти (а потом уж мы одв'е-
ч'ер'али,бетлегемц'і красн'і с'пів'авучі ходили до-нас)

одгартаті відгортати зерно від молотарки при молоченні

одлиўка,-ы скап, піддаштя між стіною й беріжком даху

одлучиті відлучити теля від корови, не давати йому далі сосати
(царок кучка така,што давали там тел'ата або кызл'ата
або што,кед' одлучили от короў)

одмыкати відмикати

одмн'ак,-у відлига

одогріті (молоко) відігріти (на сыр)

одомаш,-у могорич (після купна)

одрізаті,-жу вкроїти (хліба)

одуванчик,-а кульбаба *Taraxacum officinale*

ожеребитис'а привести лоша, ожеребитися

озимина,-ы озимина, озиме збіжжя

озимка,-ы сорт яблук

окламати обманути, ошукати (він с'я дазд' окламати)
око,-а око (Н³ оці,-ий); не йе ани до ока масла нема ні дри-
бочки масла; окал'і,-іў// сл'іпакы згірд. оці
околот,-а оклепанець, обмолочений сніг
окопы,-іў межові кіпці (й рів) довкруги обширу громади
окотітіс'а привести козенята, щенята, котенята
окрайёц',-йц'а окраець буханки, цілушка
окрайок,-йка півкруглий опілок з ковбка при пилянні на дошки
округл'ацка,-ы сорт грушок
окручаті обкручувати, обмотувати (хлопи окручали ремін'ц'і,а
бабы наволоки)
окр'ататіс'а остербати, прийти до себе після недуги
окул'арі,-іў наочні клапани в вузді
олива,-ы олія (по ск'ірн'ох мастили з оливою,а хто зоз воском)
олово,-а оливо
олоўрант,-у підвечірок
олупиті,-пл'у облупити (цибул'у); обстругати (бандурку),обте-
ребити (яблуко, грушку)
олтар',-а престіл у церкві
ол'ій,-у олія; ол'ійарн'а,-і// збійарн'а олійня
омал'іті переставати доїтися (корова омал'іла)
омаста,-ы товщ, додаваний до страви; відмастка вигладжувати
нитки ткальної основи
омацкати,-айу шліхтувати відмасткою нитки ткальної основи
омако// утупно немилу, неемко, неприємно
оначиті робити якось
онучка,-ы онуча; онучкар',-а// онучкар'ощ,-а онучар; скупову-
вач старих зношених речей
опал,-у топливо
опалаті відвіювати полюву, підкидаючи на вітрі зерно в ночвах;
опалачка,-ы (кругла) кругла миска для опалання
опалка,-ы// обрушн'іц'а,-і баламут
опаст',-ти сніг, навислий на деревах
оперет колись, раніше (бес'ідовала, же оперет таг весело было)
опечі дуже коротко обстригти волосся на голові (опеклі го на
голо)
опилкы,-лок залізні опилки
оплоткове господарство обгороджений пастильник для худоби
опл'іча,-а рід давньої сорочки з розпіркою з-заду

оповід',-ди (Н³-ди,-дий)// оглашки оповідь у церкві (оповіди
стоят' йдуть оповіди; писаті оповіди записатися в па-
рхіяльному уряді для оповідей)
опорайтіс'а// ограб'ятіс'а// охрест'анітіс'а попрятати, обхарити
опоросітіс'а привести поросята
опсинтірка,-ы// вербунок// лапаңка бранка,побір,призов в армію
опсп'ятіс'а// остр'амб'ятіс'а торочитися (матерія)
опход,-у// гандел',-дл'у торгівля; (склеп) крамниця,(зо шматами)
крамниця з текстиліями, блаватна крамниця; старый оп-
ход торгівля старизною; опходник,-а// склепар' прода-
вець; опходничка,-ы// склепар'ка продавальниця
опх'ід,-ходу процесія, хресний хід довкруги церкви
општі обшити, обкинути ниткою (петельку)
опш'їка,-ы (на опл'ічку) ковнір, обшивка 'срочки'-опліччя
ораті до складу орати в склад (починаючи від середини нивки)
оран'а,-а// орба,-ы оранка, орка
орел,орла орел
оргонина,-ы бузок Syringa
оріх,-а горіх; оріх олон'ский великий волоський горіх
орішец',-щц'а (дрібный) цибуля тримбулька
ортоваті корчувати
оселка,-ы брусок гострити косу
осет,-сту будяк; осот
осика,-ы осика, трепета Populus tremula
осык'ятіс'а заосужитися, зайти парю (шуба с'а осыкала)
осыпка,-ы висипка, екзема
осмаг'лий опалений від сонця, загорілий
осталый неодружений, що залишився в хаті (Йенна стара д'їўка
была така остала)
остонога,-ы стонога
остопіті вжахнутися, остовпіти з жаху, з дива
остраш'ятіс'а налякатися (барэ-ем с'а го остраш'яла того кон'а)
остриті,-р'у гострити; точити (на точилі); острый гострий,їд-
кий (соқыра)
острогы,-іў остроги
остр'амб'ятіс'а// опсп'ятіс'а торочитися (скрай матерії)
осукаті (струг од зерна) вилущити шульок кукурудзи
ос',оси вісь
отава,-ы отава, сіно з 2-гої кісьби

отвориті відчинити
отелі́тіс'а привести тела, отелитися
отемн'іті осліпнути (проклін: бодай-ез' отемн'і́у!)
отѣц' .зітц'а// отц'а// н'ан'ко,-а батько; хресний отѣц'// н'ан'ко
хресний батько; отѣдз' духоўный// пан превелебный (у па-
нобливому звертанні) священник
откал'(е) звідки (та хлопи нам повідали, же откалѣ мы)
отправа,-ы// служба,-ы Богослуження
отрошнѣка,-ы округина, крихта
отруби,-ий грис, висівки
отстред'іўка,-ы центрифуга відмелжвати сметанку від молока
отступ!// фарту-н'е! переступись! (вигук на тварину); отступіті-
с'а уступитися (отступѣс'а отгы, бо ту буде великий
бой)
отты звідси (отступѣс'а отты)
отц'апкѣтіс'а (снр) стекти, скапати
от'ік,отеку рота, гній (з рани)
от'іпки,-пок// вер'х'іўкы,-вок недопрядки, клак, рештки куделі
на кужілці
охабиті,-бл'у залишити; не охабіў го ани за помело вилаяв Йо-
го як руду суку
охопливий до роботи працьовитий (на камені бы с'а хл'іба доро-
біў)
охрак,-у харкотиння
охрест'анітіс'а// ограбѣтіс'а// опорайітіс'а попрятати, обхарити
оцет,віцту оцет
оцілка,-ы сталь у кресалі
очко,-а дит. око; очковаті// ск'іпіті за луду очкувати
ошкрептаті (бандурку) обшкребти молоденьку картоплю
ошчіпок,-пка паляничка
павуз,-а рубель прирублювати снопи; па(в)узиті,-жу прирублюва-
ти рублем
павук,-а павук; павук-косар *Opilio paretinus*
павутич'а,-і повійка *Convolvula arvensis*
павучина,-ы павутиння
пѣд'ір'а,-а герміття, костриця
пазор,-а кіготь, пазур
пазуха,-ы пазуха; пахва (рука під пазухоў пахвина)
пайтам,-а товариш, друг

пак//апак а, потім (а паг йак с'а зродило, то мы того выбради)
палец', -л'ц'а палець: великий, указовач, середн'ий, мадз'іўный
// мадз'ід'ный

палик, -а палик, колик (коло короў у наз лем паликы прибили)
палиц'а, -і ціпок, кий; кийок лещетаря; кужілковий палик пряс-
лиці; (дампаш, -а) згірд. голова; палиц'а роск'іплена
розціп, розколена на четверо у товстім кінці жердка,
щоб зривати овочі

палічки, -чок палочки для гри на цимбалах

пал'ок, -л'ка палюх у рукавиці

пам'ятаті, за-пам'ятаті за-, тямити

пампух, -а: кл'іб йак пампуу мн'ахкий

пан, -а ділч, поміщик; пан превелебный// отец' духоўный свя-
щенник (у звертанні, шанобливо); пан'ский поміщиць

панак, -а рід полукипка з 9 снопів (усторч з накривним снопом)

панахыда, -ы панахида; парастас

панотовый// купчий (полотно) фабричний

пантлик, -а// пантлика, -ы стьожка (пантлики червены, зелены ку-
поваи ў склепі)

панцакы, -іў// г'ерп(т)л'і логазова каша

паншчына, -ы панщина

пан'іматка, -ы// брумоўка, -ы зозулька, бедрик Coccinella

папа, -ы дит. їжа; хліб; папати дит. їсти

папа! дит. будь здоров!

папортина, -ы папороть: стравсове перо Matteuccia, орляк Pteri-
dium, шитник Dryopteris, безщитник Athyrium

папучі, -іў пантофлі

парадиті, -джу вивбируватися, строїтися

парадічки, -чок помідори

парадний причепурений; парадош, -а чепурник; парадніц'а, -і че-
пурница

паракліс, -у маївка, травневий молебен до Богородиці

паренина, -ы січка з зерном, обрік, запарка з грисом

парібок// паробок, -ріпка парубок (Н³-іпци); паробог на жен'ін'а
дорослий парубок; (д'іўкы ходили, паріпци доўженна); па-
ріпчак, -а підпарубочий, що починає парубочитися

паріпциті, -пчу// бігати/ л'ітати за д'іўками парубочитися (хліс-
пчиско уж л'ітат'// бігат' за д'іўками)

паріжок, -шка сніз ('кроква') оборогового даху; парішка, -ы під-

тримка крокви до платви (і: парожок,-рішка)
пароўнікы,-іў рід галушок-книдлів (книдликы, на парі вариме)
паршывай паршивий, з пархами, шолудивий
пас,-а пояс, смуга; пасочок
паска,-ы великодній книш (паскы великы напеклі такы, йакы великы тепшы былі)
паскунный поганий
пасоватіс'а боротися, дужатися, зчіпатися попід барки
пасовѣц',-с'іўц'а приспицевий перстень на голові колеса
пасок,-ска (над дашком чапкы) штурбан, надкозирковий пасочок
паствіско,-а пасовище
пастыр',-а// пастух,-а пастух; (Йугас) вівчар; козяр
пас'іка,-ы зруб у лісі
пас'мо,-а пасмо з 30 ниток на мотовилі
патент,-а затраска, друкерок
патык,-а жердка; патыч'а,-а// дрыва,-ыў дрова
паткан',-я шур, пацюк
патрона,-ы набій до рушниці
патронташка,-ы набійниця, ладівниця
паучайка,-ы вія
пахн'ачка,-ы сорт грушок
пац'а,-ате поросля (пац'атко,-а, Н³ пац'ата)
пац'іркы,-іў коралі; коралики
пачуска,-ы середньоаякісне клоччя
педада,-ы педал вельосипеда
пейс,-а льочок у жидів-чоловіків при вусі
пекар',-а пекар
пелеңкы,-нок пеленки, пелюшки
пелеўн'а,-і// пелеўнік,-а повітка на полову, солому
пел',-а перга, пилок з цвітів, ношений бджолами
передобідом// допол'ідне передполуднем
перел'іг,-логу обліг; (лука) сіножать
перобойінка,-ы поперечна рямочка в половині шибки
перепілка,-ы перепелиця Coturnix
перепрошоваті перепрошувати, вибачатися (а не хоче бес'ідоваті
молодиц'а гу н'ому пѣр'ша,жебы він пѣр'ше бес'ідоваў,
жебы він йѣй перепрошоваў,а не она його)
перепудитіс'а// настрашытіс'а налякатися
пересыл,-а// сподок,-тка насипка, інлет (у подушці)

перескрицька, -ы бічна перегорodka вгорі у скрині; скринька при
віялці на рафи-решета
перестрах, -у рід лісової квітки, свяченої на Купала
перетопити, -пл'у стопити (солонина перетоплена на смалець і чварчки)
перет'агнути ріпу проривати молоді буряки
перехолодитис'я простудитися; перехолоджений простуджений
перина, -ы пуховик, перина
перлічка, -ы цесарка, пантарка
персоцька, -ы// машына, -ы особовий поїзд
перун, -а// грим, грому грим (проклін: перун бы т'а забиў!)
пёр'ша класа зерно красне зерно при віянні вимолоченого
пёр'ша с'ята м'арія Успення Богородиці (28.VIII.)
пёр'си, -ий (кон'а) груди, перса
петра і паўла свято апл. Петра й Павла (12.VII.); петріў піст
(на маковейя) піст петрівка (від 1.IX.)
петрушка, -ы петрушка *Petersilium*
пец, -а піч; цегольняна піч; битый пец хлібна піч
пецух, -а// л'ін'ух, -а лінтяй, ледачий
печарка, -ы печериця *Psalliota*
печериц'а, -і// червена земл'а червоний ґрунт
печи пекти: аж йязык пече аж за язык щипас
печуцька, -ы печінка
пийак, -а п'яниця
пила, -ы пила; ручна пила трацька пила пиляти дошки; пилка, -ы
пилка; 'Фукшванц'; пилка до заліза; ручна пилка сто-
лярська пилка з рамою; пид'ча, -ате лавбзєга
пилник, -а пильник
пиловин'а, -а тирса, трачиння
пипочка, -ы мищинка жолудя
пирогы, -іў (варены) вареники (з леквар'ом, с капустоў, зо сыром)
(печены) пиріжки
пир'гач, -а кажан *Vespertilio*, підковоніс *Rhinolophus*, нічниця
Myotis, широковух *Barbastella*, вухань *Plecotus*, вечір-
ниця *Nyctalus*
писар', -а громадський писар
пис'мо, -а лист
питі зерно кльвати зерно на збіжжі
пид'ніц'а, -і льох

пыпка, -ы люлька

пырстр'агы, -г ластовиння, веснянки; пырстр'аговатый веснянкуватий, з ластовинням

пырщок, -чка прищик

пыскатый (мат' невмытый// невыпратый пмс(о)к) зухвалий на слова

пысковаті зухвало відповідати

пысок, -ска морда коня; пыскы, -іў шоки кліщів

пытаті, по-пытаті (курку) по-, щупати за яйцем

пытл'оваті питлювати

пышний (ани собі носа не видит') гордий, зарозумілий

пыщок, -чка свистальце

пйатка, -ы прикіссева частина залізної коси

пйатніц'а, -і п'ятниця

пйат'к'ілоўка, -ы// кул'а, -і великий тягарець, гиря

пйаст', -ти п'ястук, кулак

під, поду горіще хати

підбероў, -ова// сомсолоў заступник віята (колись)

підбиваті, підбити (з молоком, зо зметаноў) забільвати (страву);

підбійка, -ы забілення вареної страви

підбрішына, -ы попруга

підгарл'е, -а підборідок

підгыпка, -ы закладка (на одязі) до середини, підігнення

підд'ічка, -ы горіх, що вже скільчився, пустив корінці

підн'іб'я, -а піднебіння

підогнуті заложити, зарубити скрай матерії

підойма, -ы поперечка вазового скруту під розворок підтримувати дишель

підошва, -ы підошва (стопа, взуття)

підручний (к'ін') лівий (у запрязі)

пізно пізно вночі, у ксі голоси

пійалка, -ы п'явка; по-, ставиті пійалкы приставити п'явки

пйк! дит. лече!

пйлер, -а// пйлот, -а дерев'яний стовп-підтримка моста

пйнгаўка, -ы корова червоної масти з білим хребтом

пйңкы, -іў колодочки з пйр'я, пйшки

пйп, попа згїрд. священник; муравель *Lasius niger*

пйрей, -у пйрій *Agropyron геренс*

пйрїтїс'а// трагїтї пйр'я (курка с'а пйрїт') линяти, випїрковатися

пйр'я, -а пйр'я; (гїча) цибулиння

пісковитий (земл'а) піскуватий (грунт)

пісний пісний

пісок, -ску пісок

піти до стопц'а (цибул'а) повистрілювати, піти в стовбурі

піткоўка, -ы підкова до взуття

піткур'оваті (пчолы) підкурювати, вибираючи рамки з медом

пітпалат'каті (перепідка пітпалат'кат') підпідітькати

пітпалок, -лка буханка; пітпал'ча, -ате// пошкребок, -пка корж,

бундзик (з решток тіста при печенні хліба)

пітпен'ка, -ы опеньок осінній *Armillaria mellea*

пітприлецьок, -цка підприпічок

пітсосн'ак, -а масляк *Ixosomus elegans, granulatus*

пітстаўка, -ы ковпак, підпірка від осі воза до ручиці

пітстолины, -н діагональні низові поперечки між ногами стола

пітстричч'а підстригтися

піўл'ітріўча, -ате півлітрова пляшка з горілкою

піўсирота, -ы напівсирота (без одного з батьків)

піўцоучител', -а// д'ак// кантор дяк

пішник, -а// драшка// стешка стежка

плавак, -а поплавець вудки

плаксивий плакучий, плаксивий

планний недобрий, лихий; лісовий, дикий, нещеплений; (нисеніто)

нікудишній; плацка, -ы яблінка-кислиця, дичка

планкач, -а (кресаті дерево) тесельська сокира

пластина, -ы// пластицка, -ы задорожок, відділений дорогою кусень

грунту, нивки

пластер, -тру кришка водички з медом

платка, -ы повіка; латка (на взутті)

плавфон, -у суфіт, виправлена вапном стеля

плахта, -ы// покріўц'і, -іў рядно, верета на ліжку (хлѳб з'аў то-

ты дві паскы великы на плѳчі, а йаг му с'а плахта розы-

рвала та й давай долуў бѳрешком уг'ікаті)

плашчениц'а, -і плашаниця; вынести плашчениц'у вийти з плаща-

ницею в обхід довкруги церкви в Велику п'ятницю

плесн'аник, -а// пл'ацок налісник з тертої картоплі

плече, -а (Н³ плѳчі, -ий) плече; плечко, -а плече сорочки

плыткий (ган'ір) мілкий, плиткий, неглибокий (і: пот'ік)

плит'ак, -а// причулок, -лка склад при задній стіні хати; загата

плод, -у овоч

плужны кол'ічка,-чок колісничі плуга, теліжки
плужок,-шка двокрилий плужок підгортати картоплю, буряки
плутва,-ы поплавець риби
пл'а біля (пл'а мене)
пл'антатіс'а плентатися попід ноги, заваджати
пл'ац,-у// торговиско,-а торговиця
пл'ацок,-цка// плесн'аник налісник з тертої картоплі; пл'ацны,
-іў сікане тісто, клюски
пл'ісен',-сни цвіль, пліснь
пл'іт,плота тин, пліт
пл'откар',-а сплетняр; пл'откар'ка,-ы сплетнярка
пл'увакы,-іў виплювки (сучкуватого) клоччя при прядінні
пл'уґа,-ы (додж' зоз вітром) січе дощем, шарґа
пл'уца,-ц легені
пн'ак,-а пень залишений від зрізаного дерева; вулик
побиваті (з бл'ахоў) покривати дах
побігнуті побігти
поблысковаті блимати, мигтати; поблыск'іе ў очах блимає в о-
чах (при міґрені)
поблудиті,-джу заблудити (ідеме мы за тоў драгоў і поблудили-
зме)
повала,-ы стеля
поверасло,-а (березсве, дозинове) перевесло
повиваті вповивати (дитину); повивач,-а торочок вповинути не-
мовля
повідаті,-айу казати, говорити (а мы повідаме тым хлопім)
повінчатіс'а// (ў)з'ати манжел'скый пл'уб звінчатися
повісмо,-а гладінка з горстки льону
повіс'н'анный полотняний, портяний (повіс'н'аны ногаўчата)
поворожыті кинути вроки (на кого)
поґар,-а склянка
поґріб,-ребу похорон
подолок,-долка галька, підспідничка
подуситі,-ву (зварену бандурку) пом'яти
подушка,-ы подушка (молодиц'у сад'ад' на подушку і хлопц'а йей
на кол'іна)
под' геў! ходи сюди!
позад'а,-а послід, дрібне зерно при віянні; позан'н'ій (зерно)
найгіршої якості (при млинкуванні)

позвід'іті довідатися, пізнати (уже позвід'іла, же мы не маме,
што треба)
позераті// смотріті глядіти, глипати (ішлам та йем собі попозе-
рала, ужем не знала, де піті, позерам, а коло мене сто-
йд' йеден к'ін)
покладок, -тка яйце; покладок, залишений у гнізді для несення
покос, -у покіс, скошений в один бік
покрадомн'і// тайно петайки, крадькома
покрейда, -ы (купча) купований букетик за капелюх устромлювати
покрейтка, -ы букетик
покрываті (шыңгл'ами) побивати дах гонтами; покрывач, -а бля-
хар
покриўка, -ы сорт грушок
покрова с'ятої мар'ії свято Покрови
покровец', -іўц'а хідник, вереня, хоріжка; покриўц'і, -іў// плах-
та, -ы рядно, верета на ліжку
полазник, -а той, хто на Різдво ввійде першим до хати щось по-
зичити ніби й отже матиме 'щасливу руку' для цієї хати
на весь рік
поламатіс'а (спіц'і) обсіпатися, повиламлюватися
поларка, -ы вечірня зірка
поледовиц'а, -і гололедиця, ожеледа
полиўка, -ы суп, юшка (бандуркова, горохова, капустова): (за-
пражме дайакей полиўкы)
полиц'а, -і полицька; дощечка над віссю воза
полын'ча, -ате полин *Artemisium abrotanum*
полова, -ы полова
полокаті, -очу (шматы) полоскати
полоті, -л'у полоти
пол'ана, -ы галаявина
пол'іг, -югу злоги, роди
пол'ідне, -н'а полудне; південь; допол'ідне// передобідом пе-
редполудне; попол'ідне// посбід'і післяполудня; пол'ід-
новаті// обідаті обідати
пол'іжниц'а, -і бічна дошка ліжка, побічниця
пол'ітоваті злегка падати: с'н'іг пол'ітіїе сніг політує
пол'іцайт, -а// шандар', -а жандарм
пол'ішкын'а, -і породіля, поліжниця
пол'скый (голуб) раса голубів

пол'ува́чка,-ы лови, полжвання
помазати (паску) помастити товщем, жовтком яйця
помастити (пец) поліпити глиною
помело,-а віхоть соломи з ручкою вимітати піч; (кычка) скру-
тель, віхоть соломи
помыток,-тка мийка, стирка, ганчірка
помпа,-ы кринична помпа, насос; помпovati,-піюу помпувати
понагл'а́тіс'а увихатися коло роботи
поневір'а́тіс'а бідувати, витирати собою кути (такий нам жал'
буў, же то худобны л'уде так с'а ідуў' поневір'(и)аті)
понед'і́л'ок,-л'ка понеділок
по́н'кати дит. спати
попад'а,-і попада (у звертанні: йіў добра мілост'!)
попел'на среда латинська середя-попелець
поперек впоперек (драгы)
попысар,-а чубук ляльки
попіл,-елу попіл (к'едыс' с'а прало, бо от попелу треба было
прати: треба ше рас полокати было)
лопка,-ы// л'ал'ка,-ы лялька
попол'ідне,-н'а післяполудне
попорок,-рка (у птиц'і) шлунок
поприга,-ы лаприка
попрута,-ы запрута, жердка скручувати ланцюг, що ним опереза-
ний віз з дровами, хмизом
попукати поріпатися, посідатися (скора попукат'!)
порабл'ати робити (што порабл'аш? як ся маєш?)
порашка,-ы параліч
порыхтовати,-іюу направити, понаправляти
поріг,-ога поріг
порізати,-жу попиляти стовбур на ковбки, поснітувати
породити не с часом// зметати поронити плід
порожн'ій дён' день, коли місяць у нові й отже не можна було
сіяти
порослі́й (зерно) зрослий, пророслий, скільчений на пні
поросни (порос'ачка// л'оха) поросна, запліднена
порост,-у// молодина,-ы деревце-саджанець, щепка
порос'ачка,-ы// л'оха,-ы льоха, свиноматка
пороти (пір'їа) скубіти, дерти
порох,-у пилюг., порох, курява

порохнаве дерево порохня, корняга; порожно,-а чир, корняга; гу-
бка при кресалі; порохнаўка,-ы порхавка Lusoperdon;
бовіста Bovista

порпл'і,-іў порпли, луска в волоссі на голові

порпл'іц'а,-і порплиця, дощечка в верхняку жорен, на яку спер-
та вісь жорен

порток,-тка рушник втирати(ся), платина; ворок на сир

поруч'а,-а (на мост'і) поруччя

посид'ачкы сидячи, сидячки

поскупсті 'дати грушку', посіпати за волосся на голові дитині
гракчися

послизнўтіс'а поховзнутися

посоловїднїй (очи) втомлений, півсонний

пост,-у піст (на с'ятий в'ечур зрана дообїда с'а не-їіст: досї-
да не треба їісті, бо не пост)

поставиті на с'міх висміяти

постат',-ти ділянка, що перед собою займе один жнець

пост'іл',-тели ліжко

пос'л'їнне помазан'а з оливоў маслосвяття

потак,-а шпуляр, снівник насукувати нитку на цівку

потковач,-а підковувач (у війську)

поткол'їцкы,-нок// поткол'їначкы,-чок доколінові панчохи

пот'їк,-тока// їарок,-рку потїк

пот'їм// потым// потом згодом

пот'їцкар',-а гриб синяк *Boletus rasporus*; *Boletus satanas*

поўннїй ловний (г млин'ї поўно завїзно)

поўх,-а (рід овїрки); сплюх *Glis*

пофтол'їтерна кл'аса 9-та класа (що повторювала матерїял з 1-8
клас)

похмурннїй (д'ен') хмарний, пасмурний

поховаті похоронити

пошьваті (кычками хыжу) покривати стрїхом

пошкребок,-пка згїрд. мїзничик, найменшїй син; (пїтнал'ча,-ате)
корж, бундзик, хлїбець з решток тїста

постар',-а листоноша

постовннїй (голуб) раса голубів

прабаба,-ы прабаба

правїті,-ўл'у післати, скерувати (былам на живї, а н'а пан быў
правїў до Упора жебы-їем пішла там по г'епїша)

правотитіс'а процесуватися

прад'ід,-а прадід

прайник,-а прац (праті с прайником), теж для витовкання льоно-
вих голівок; карбований прайник маглівниця (качаті
шматы с прайником; быў доўгий такий карбований)

прак,-а// Гумпушка,-ы дитяча катапульта

праті,перу прати (даколи-зме прали шматы с прайником на ст'іл'
ци ў вод'і на пот'ічку,а тѣпѣр' не перуд',бо не треба,
бо не-йе лугу,само полочеме лем так; кедыс' с'а прало,
бо от попелу треба было праті,треба шѣ рас полокати)

праўнук,-а правнук

предводанка,-ы// комишія,-і виклик до суду

предок,-тка предок, пращур

преруб,-и ополонка (а потом с'ат'ад' воду, каждый бере с пре-
руби, бере доміў)

претседа,-ы предсідник, голова сільради; гайовий

прибраті (хыжу) прикрасити, прибрати

привязаний прив'язаний, підв'язаний: рука привязана рука на
підв'язці, на тембляку

пригіркий гіркавий

пригоршча,-і пригоршча, дві жмені разом

приданы (зо стороны молодиц'і) гості з дому молодої, що її
відвідують в домі молодого після очепин

придурковатый дуркуватий, примелепуватий

прикрываті (с кычками) пошивати сніпками стріху (даўно с'а хы-
жы прикрывали с тыма кычками)

прикрыўка,-ы накривка, покрішка

приложні (камін'ом сыр) видушувати, притиснути

приломітис'а надламатися (к'інчиг веретена с'а приломиў)

прил'ачі// зал'ачі налягти (моцно н'а хмары прилегли ў Рускові)

припарадиті прибрати, прикрасити, замаїти (л'ішчиноў і липиноў
на русал'а)

припецок,-цка припіл біля печі

приповідати оповідати, розказувати (цікаво й уміло)

припуститіс'а// пуститі молюка (корова) давати більше молока

припушчайло,-а зазубень-спинявач воротилового колеса кросен

припушчаті,-айу попускати (основу з воротила) при тканні

присмак,-у приправа

присоленый солонявий

приспаңка,-ы// копы́лка,-ы покритка
приспа́нц'а// скопы́лц'а стати покриткою
приса́д,-а зять, що пристав на свекрів грунт
пристрі́тник,-у жовтець лісовий *Lysimachia nummularia*
прис'ажник,-а// дес'атник,-а радний (давно)
прифі́рцовати прифастригувати, зчепити штихами тимчасово
причаст',-ти причастя
причу́док,-лка// плит'ак,-а склад при задній стіні хати
прищі́пок,-пка носок, капа у взутті
при́кля'ати,-клену проклясти, наврочити (тота жена н'а уш при́кля-
ла)
при́стерті,-стру розстелити, простерти (при́стерла та й досушы-
лам тоту пелеңку)
про для (про того хло́пц'а)
пробес'ідовати заговорити (він с'а бойаў, же н'а воз'мед на-
заг піп, та й пробес'ідоваў гу мн'і)
пробивач,-а// дорник,-а сталевий цвях-майзель пробивати дірки
в залізній шині
пробості,-ду проколоти рогом
прові́дна// томина нед'іл'а проводи, неділя після Великодня
прогайнсвати змарнувати, розтратити (майно)
прогін,-ону// прогінча,-ате сгріх, вилишка при оранні
прокуратор,-а прокурор
проласт',-ти провалля
проповід',-ди// казан'а,-а проповідь
пророк,-а цікавий розповідач
просити,-пу// кликати (на свад'бу) просити на весілля
просо́тар',-а що кличе на весілля
просо́хнуті// протр'ахнуті (с'іно просо́хло// протр'ахло) підсохнути
про́цесі́я (на поле) процесія
просты́й простий, прямий; просто просто, прямо
пру́сак,-а// грубы́й овес сорт вівса
пру́тик,-а// врубел'// молодник зраз щепити; пру́тик// копачик шпе-
ник, вісь для цівки в ткацькому човнику
пру́х,-у// кы́ла,-ы грижа, пропуклина
прушковати,-к'ію стебнувати
пр'адиво,-а гладжені волокна льону, найкраще клоччя (гладінкове)
пр'адж'а,-і пряжа, напрядені нитки
пр'атка,-ы пряха; пр'атки,-док прядільні вечерниці (бабы на

пр'ятки, на вѣчурки зме ходили)

песик, -а // псичок, -чка песик

пе'уңки, -нок паданиці яблука, грушки

пудлы, -іў згїрд. речі, барахло (вшмар Його пудлы!)

пудло пелехате // страхок, -шка згїрд. опудало - жінка нехлюйниця

пукалка, -ы іграшкова пукавка: цівка з бузини зі шпеником, що
ним витискають стисненим повітрям затичку-корок

пукачка, -ы (потріскана червена) сорт картоплі

пукел', -кл'а // горб, -а горб на плечак; пукл'атий // горбатий гор-
батий

пул'ак, -а індик; пул'ка, -ы індичка; пул'ча, -ате індиченя; пу-
л'ачий (мн'асо) індичий

пул'-пул'! приманка індиків

пун'ч, -у // кул'ак, -а стусан; пун'човаті бити п'ястуками

пупок, -пка пупець

путаті (путнаком) путати (коней); путнак, -а путо

пуц'а, -і дит. penis

пущка, -ы пучка (пальця); Ловецька рушниця

пчїл'ник, -а (на зиму) зимівник для бджїл

пчюла, -ы бджола; пчюл'ар', -а пасічник

пшениц'а, -і пшениця: глатка безоста, колюсоста вусата; пше-
нічны крупы грисїк, пшенична крупа

радий рад (їа тому й радий а я й поготїв)

радоватїс'а (гу чому) радїти чим, тішитися (д'їти с'а радовали
гу тому; мы сами молокови радовали-зме с'а)

радуга воду пїе веселка

райбаті (на райбачц'ї) прати в балїї на хвилястїй блясі; рай-
бачка, -ы хвиляста бляха для прання в балїї

райїті, по-райїті намовляти при купуванні

райник, -а деревїй Achillea millefolium

раксвина, -ы рак, пістряк

рам, -у рамка вікна, столярської ручної пилки, вельосипеда; по-
руччя довкруги кухонки; рамик, -а рамка в вулику

рамено, -а рам'я

рана, -ы рана; рана тече материзує, ропить

рано, -а ранск

рапавий віспуватий

рапчаті квакати, кажкати (качка рапчат'), сьвкати (качур рапчат')

рашпїл', -а // струг, -а терпуг, рашпїль

ребарбара, -н ревень, рабарбар
ребро, -а ребро; дати під ребра стусонути
реверенда, -н ряса
регрут, -а новобранець, призовник
регул'ачка, -н врегульовання русла річки (даколи таг не была ре-
гул'ачка йак тѣлѣр', а коликы покладены)
рекламовати вносити прохання про звільнення від військової слу-
жби
рекомандо, -а поручений лист
ременар', -а римар, лимар
ремесло, -а ремесло
ремач, -а розвалка
реңлоты// быстрицкы слиўкы сорт великих сливок
рендешный порядколюбивий
репка, -н ріпа
рет'аз, -а засув
рет'кбў, -кви редька, бруква (біла, червена, чорна); рет'кбўка,
-н редьківця, редиска
реўма, -н// гостѣц' ревматизм
речі, реку сказати (каже гварит': та де шѣ ідеш? та йа реку: шѣ
іду на вывіткы)
решето, -а (з дротик'іў і с тоңкых дупк'іў) решето; лііѣс'а йаг-
бы з решета// с ц іўкы але як з відра
ризы, -з ризи
рицинус, -у рицина
рыбаріўка, -н// рін'ачка, -н білодия ластівка
рыбар'ска пайіц'а вудлице вудки
рыгáтис'а відбиватися після їди (рыгад' му с'а); рыгну́ті рину-
ти, потекти цюрком (кроў рыгла)
рыджік, -а рижик Lactarius
рыло, -а рило
рыл'а, -ате рискаль, лопатка
рыңка, -н// шарпіңка, -н рынка
рынок, -ңку ринок
рын'і, -іў пархи; рілиця, потрісканий бруд на шкірі
рыпка, -н рибка; нарибок
рычаті (корова рычит') ревити
рыг, рога задриспа, засторонок (снопы кладеме до рога); оборожни-
на в оборозі; рогы, -іў кроква, крокви даху

рідж'а,-а ріща, хмиз
різацьки,-іў макарони
різати,-жу (донку) пилити; (полютно зоз ножычками) кроїти
різн'а,-і жоліб
рій,ройа рій (бджіл)
рік,року рік; тамтого року// (ў)лони вторік, минулого року; два роки тому// перед двома роками передторік; нарік за рік, наступного року
рін',-ни ринь; жорства, шутер; рін'ачка,-н// рыбаріўка,-н білошля ластівка
ріпа,-н буряк; цукрова ріпа цукровий буряк (будеме дагдѣ ріпу копати)
ріскаша,-н рис, риж
різд'аний// ріст'аний піст різдв'янка, різдвяний піст
ріўнина,-н// ріўно рівнина, доли
ріхлік,-а поспішний поїзд
робиті,-бл'у працювати; (жниво) працювати на жнивях; (гн'іздо) вити, класти гніздо
роботниц'а,-і робітна бджола
роботный дѣн' будень, робочий день
роваш,-у закарбовувальний знак на палиці вівчаря; палиця з таким карбованням; рахунок
рогач,-а жук-оленьк *Lucanus cervus*; хліб на 2-ий свят-вечір, годну куть
рогачка,-н рід двозубої сапи згортати гній
роглик,-а обаранка, рогалик; сорт картоплі; (сѣрп) молодий місяць
родак,-а свояк; племінник, братів син (сыновѣц'), сестрин син; родачка,-н племінниця, братова/ сестрина дочка
родина,-н сім'я; (фамел'іа) свояки
родичі,-іў батьки, батько-мати
розбиті (горнѣц') збити, розтовкти; (голову) побити до крові; (валок, покос) розкинути скошену траву для сушення; розбитіс'а стовктися (горн'а с'а розбіло)
розвайка,-н качалка
розведенный розведенець; розведена розведениця
розвідн'ат'с'а// свитат' світає, дніє, розвидняється
розвітис'а 'розвинується': рука му с'а розвіда йому болять від перенапруження працею перегубові м'язи руки

розійтіс'а// зникнути стахнути (спухле с'а розійшло)
розірватис'а роздертися (а йаг му с'а плахта розірвала та й да-
вай долуу берешком ут'ікати)

розложити (оген') розкласти, розпалити
розметати, -чу орати в розгін (починаючи від країв ниви)

розобраті, розберу випатрошити (зарізане)

розогнати, розжену// розкачати (т'істо з розвалкоу) розкачати
розогнуті (пийку) розводити (вшир) зубці пили

розробл'ати (вално на біл'ін'а) розроблявати вално

розумітис'а визнаватися (боссрка к'ет' собі наберад' з'іл'а,
што с'а розуміт', а мы можеме збераті, к'ет' с'а не ро-
зуміме?)

ройітис'а (пчолю) вирокватися

роқыта, -ы іва Salix carnea; багн'ітка з роқыты шутка, лоза

ропа, -ы нафтова ропа

роса, -ы роса; роса с'ідат' роса спадає; роса зникла роса зги-
нула; росит' (дождж'ік) сіє дощем, мжить, росить

роскапчати розстібнути

роскачати// розогнати (т'істо з розвалкоу) розкачати

росоха, -ы розвилина у стовбурі дерева; (стоб) стовп кринично-
го журавля; росохы, -х пелюста, сниці скрута в возі,
куди входить дишель; рос'ішка, -ы скрут колісниць із
підграділевою підоймою

роспір, -пору розпірка штанів

роспуковаті пускати пуп'янки (дерева роспук'іігут')

ропуститі відпороти закладку (й тим продовжити одержину)

ростаул'ати (ден) розставляти для сушення горстки льону

ростел'іганый (віз) розтарахканий, тарадайкуватий

рості, росну рости, підростати; киснути: т'істо росне// кисне

ростопаст', -сти чистотіл Chelidonium

ростр'апаный підкасаний, з підкасною сорочкою, що вилазить зі
штанів

росх'інник, -у очиток Sedum asre (саме пёр'ше збераме росх'ін-
ниг на с'атоїана)

рот, -а// уста рот (ўз'ати до рота); ротик, -а дит. уста

рошта, -т рушта, решітка в кухонній печі; рошты, -іў рафи-реше-
та віялки

рубан', -ни лісовий зруб, де вирубано дерева

рубатицка, -ы кусник; рубець (рубатицкы полотна не маг')

- рубати сікти (рідж'а рубавут'); зрубувати головки (капусту)
рубашка, -ы чоловіча вишита сорочка
руда падат' курячий дощ, коли одночасно й сонце світить
рудий// рыжий рудий, червоноволосий
ружа, -ы рожа; ружа папірова штучна квітка; ружа рід великого нариву, фурункул; ружы, -ж вишивковий взір у рожі
рукавиц'а, -і рукавиця
рукаў, -ава рукав (поўязала му рукаў, жебы йей не биў)
руковины, -н заручини (пришло віс'ім хлопіў на руковины, кождо-му рушніг давали вытканыі)
румегаті пережовувати (корова румегат')
руменчик, -у// рум'янец', -н'ц'у// гарманчик, -у ромашка Chamomilla matricaria
русал'а, -іў Зелені свята
руслик, -а сардинка (русликы накладаны ў шкл'ацку)
рута, -ы рута Ruta graveolens
ручка, -ы держак (лопати, вил), гриф скрипки, (с пером) писальна ручка; (ручен'а, -ате) ручечка
ручна машына ручна молотарка
рушник, -а утиральник; рушник (на свад'бі рушники давали на кон'і)
р'абый// рапавый віспуватий; р'ябий
р'адовый танец' (на свар'бі) коли всі чоловіки за чергою танцюють з молодю
р'анда, -ы ганчірка (до пороху)
р'аса, -ы волоть, ряска вівса, проса; (р'аска) цвіт-черв'ячки на горісі, ліщині, березі
р'аф, -у обруч, шина колеса (возового); 25 см полотна (штырі р'афы 'І м')
р'охкати хрюкати (свин'а р'охкат')
садиті, -джу (бандурку) садити; (квочку) підсипати, посадити на яйцях (йарі жебы садила квочку)
садовина, -ы овочі
сидж'а, -і сажа
сидж'уцка, -ы картопля до садження
сак, -а сак, мішкувата сітка на обручі з держаком (на риби)
закомпарты, -іў бакенбарди, фаврита
салак, -а борозняк, личинка хруща

сало, -а (видеране) засолений видертий з нутроців свині товщ;
молочко в рибі: гаринга зо салом оселедець-молочак
салувовати здоровити по-військовому
самец', -мц'а самець; самичка, -ы самиця; (голубиц'а) голубка
самодруга вагітна; вдвійку з кимсь
самос'їлка, -ы паранина, походжене на оранці восени зерно, що
втряслося з колосків; рід картоплі
саңка, -ы полоз саней, залізний полоз від лемеша до стовби плу-
га; саңкы, -нок сани; саночки, -чок// копаниц'і, -ц' під-
санки (при воженні ковбків)
саночна, -ной всенічна
сара, -ы халява; саркы, -рок// лапсары штіблети, черевики з ок-
ремими халявами
саранча, -і// коник сарана Locusta
саш, -у рогіз Турна; аїр Asorus salatus; багнове оіно (по мла-
кох, на мочарох)
свад'ба, -ы// свал'ба// свар'ба весілля (молодий маў три тоты по-
крейткы, а дружба лем йенну, і тиждён' перет свар'боў
носиў); свар'бийаны, -н сватальники
свашка, -ы сваха на весіллі
свекор, -кра свекор (для невістки)
свекра, -ы свекруха (для невістки); таг выгнала н'а свекра зос
хыжы
свербегу́з, -у шипшина Rosa canina; свербегускы, -зок овочі шип-
шини
свербйачка, -ы сверб, короста
свердлік, -а сверлик
свинина, -ы вепровина, вепрове м'ясо
сви́нка, -ы льошка
свин'а, -і свиня; свин'скый (скора, гн'ій) свинячий
свитат'// розвидн'ат'с'а світас, дніе, розвидняється
свора, -ы розвора воза
сворен', -рн'а сполучний своринь у розворі; осьовий своринь у
криничному журавлі
седрїя, -і вища судова палата
секунда, -ы// міг, -у мить, секунда
сек'іровати переслідувати кого постійно, гнобити, секувати
селез'ій, -а// слизина, -ы селезінка
середа, -ы середа

серенча жид'іўска ярмурка

серце, -ц'а серце; серцевина дерева, бузини

сесія, -і новозасаджена лісова культура деревець

сестерніц'а, -і двохрідна сестра

сёр'на, -ы сарна; сёр'нак, -а сарнюк, козел; сёр'н'а, -ате сар-
нятко, кізлятко

сёр'п, -а// серп серп; (роглік) молодий місяць

сёр'ст', -ти// сар'ст' шерсть; (к'ін'ска) волосення з хвоста;
(свин'ска сир'ст') шітина

сивар', -а цигаро

сивий сивий; (корова) попелястий

сідка, -ы сильце

синічка, -ы синиця Рagus

син'ак, -а синяк, синець під оком (курка му погребла під очима)

сирота, -ы// с'ірохман, -а сирота; кругла сирота сирота без обох
батьків

ситко, -а ситце-цідилко; машинка нафтової лампи

сыкайка, -ы сикавка, помпа (і на бджоляний рій)

сыкрывиц'а, -і сукровиця

сын, -а син: найстарший// пёр'шы, середушый, найменшый

сыновец', -н'іўц'а// родак племінник, братів син

сын'атко! доню! (звертання матері до дочки)

сыпанец', -нц'а шпихлір

сыр, -у сир

сырка: бавітис'а на сырц'і заганяти м'яча в ворота (злату бра-
ну)

сычати сичати (гуска сычит')

сітник, -у комиш Scirpus

скакати брикати, гуляти (к'ін' скаче)

скамаратітис'а стоваришуватися, подружити

скалчати до ланц'іў закувати в ручні кайданки

сквасн'ітый// загублений (полюшка) скислий, збреский

смыгліті кигикати (чайка смыглит')

смыпійко, -а вурда, підігрите надкисле злегка молоко

смыпіті розбагатіти

смыпка, -ы// фалаток, -тка кусень, крімка

смыснутый скислий, збреский (страва)

склеп, -у// опход, -у крамниця; (зо шматами) текстильна крамниця;

склепар', -а// опходник продавець; склепар'ка, -ы// опход-

ничка продавальниця

скло,-я скло; циліндер нафтової лампи

скоба,-ы скобель

сковйязнуті ледве клигати, животіти (він лем сковйязне)

скском гальпом

скомын'іті скімліти, скімати (пес скомынит')

скопылітіс'а// присп'атіс'а стати покриткою

скора,-ы шкіра; (дуца,-ы) кора дерева; свин'ска скора свиняча шкіра; скора на таллу карпон; скорка,-ы шкірка, смушка (Як ходили по жыдох продаваті тоту скорку скуниц'і,а жыди вид'іли, же то з вывіркы,та с'міху было)

скоро скоро; скорше скорше

скородиті,-джу волочити, боронувати весною

скотина,-ы тварина (пес, мачка)

скраваті скроввати одяг за формою, прикроввати

скреготаті чикотати (сорока скрегоче)

скрин'а,-і скриня (на білизну)

скрипіті рипати (чіжмы скрипл'ат')

скрипц'і,-іў коліщата-блячки, на яких ходять нитчаниці кросен

скрон'і,-іў// слыхы,-іў виски

скул'авіті підбитися на ноги від довгої ходи

скупл'ак,-а// скупній скупар, скнара

скупсті,-убу (гуску) скубти пір'я

(с)к'іздириті скоренько, підтюпцем гнати (корови): не ск'із-дир' коровы!

ск'іпаті// колоті дрыва розколювати, колоти; ск'ізатіс'а тріс-кати, лопатися від шпату (копыто с'а ск'іпат')

ск'іпаті (за дупу)// очковаті очкувати; заск'іпиті (планку) на-щепити (дичку)

ск'іны,-п тріски; ск'іпкы (меншы струганы) трісочки,остружки

ск'ірка,-ы старка, пінка на спареному молоці; шкоринка (в хлі-бі); (бланка,-ы) плівка на яйці під шкаралудею

ск'ірн'і,-іў// чіжмы,-іў чоботи (по ск'ірн'оу мастили з оливоу)

сламенкы,-нок безсмертки *Helichrysum* (пор. сплах//сухе з'іг'а)

слиж,-а самчик потокової риби *Noemacheilus barbatus*

слизина,-ы// селез'ій селезінка

слимак,-а слимак; слимакова хышка слимакова шкаралуда

слискый ховзький; слиско ховзько

слиўйаник,-а пиріг зі сливок (на с'атый вечур слиўйаник'іў зме)

напекли, такы йаг з леквар'ом намастили, то барз добры были, бо чорны были)

слиўчацка,-ы (с фасол'сў) кашка-поливка зі сушених сливок

слиўка,-ы сливка (дерево й овоц); быстрицкы слиўкы// реңглоты

сорт великих сливок; сушены слиўкы сушениці

слыхы,-іў// скрон'і виски

слота,-ы слъота

слуга,-ы наймит; служка,-ы малий наймит; (служниц'а) наймица

служиті наймитувати

служба,-ы// отправа,-ы Богослуження

служниц'а,-і// служка,-ы наймица, служница

сл'імацкы,-іў мушликовий вишивальний взір

сл'іпа муха овад сліпак *Haematorota pluvialis*

сл'іпакы,-іў// окал'і згір. очі

сл'іпый// темный сліпий

смаргл'і,-іў// возгрі смаркотиння

смарж,-а зморшок *Korschella esculenta*

смаркач,-а// возгрівѣц',-іўц'а підліток, підрослий (згір.)

смерек,-а смерека *Abies*; червеный смерек// модрина,-ы модрина
Larix; смеречина,-ы смерековий ліс

смертка,-ы нетля

смык,-а смичок; смыкы,-іў сполучні брусики поміж копилами са-
ней; смычок,-чка лучок, що ним обертають шпіль постака

смола,-ы смола; живица хвойних дерев; клей на сливках, черешнях

смотріті// позераті глядіти, зиркати; смот'! глянь!

смуга,-ы смуга, смужка

смутный сумний (купала та й забыла утерті,буду смутна до само-
їі смерті)

сниц'і,-ц'// росоха,-ы сніці, пелюста воза

сноваті розснувувати (павук сніже павучину), снувати ткальну
основу (мы го - пр'адений лен - зошили, вили, сновали,
ткали)

снопок,-пка горстка (л'ну)

сова,-ы сова *Athene, Tyto*; пугач *Bubo*

сокачка,-ы варилиха (на весіллі)

соқыра,-ы сокира (легша), топір

солгабироў,-ова// жупан// начал'ник повітовий староста (колись)

соленый,посоленный солоний; кус соленый солонавий; барс соде-
ный дуже солоний; пересоленный пересолений

соловей,-а соловій Luscinia
солома,-ы віхоть, устілка з соломи (в чоботі); дідух на землі
(на Різдо)
солом'яник,-а (кадап) солом'яний капелюх, бриль; солом'янка,-
-ы вулик зі соломи
солонина,-ы сало, солонина
солотковатий солодкавий
сол'ячка,-ы сільничка
сомар'ска лаўка 'осляча' парга в класі
сомосоў,-ова// підбероў,-ова заступник віта (колись)
сонтрагы,-іў підтяжки, шлийки
сонце,-н'ц'а сонце: вышло зійшло, стойд' на пол'ідне сто-
їть у zenіті, сходит' сходить, с'ідат'// западат' за-
ходить
сопух,-у (вдариў) недобре повітря (від трупа, в хаті)
сорокоусты,-іў заупокійне богослуження за покійників рідні в
Беликому пості
сорочин'а,-ате// кошул'ка,-ы// кошул'ча,-ате сорочечка
сосна,-ы сосна Pinus; соснина,-ы сосновий ліс
соха,-ы остріжок сушити сіно
спал'н'а,-і спальня хати
спаса// преображєніе,-а свято Преображення
спати, спйу,спим спати
спиц'а,-і спиця, шприха колеса (їх там 12)
спід,споду підшва буханки; (фундамент) фундамент будови
спідніц'а,-і// дочка,-ы помостина воза
сповідатіс'а сповідатися
сподок,-тка// пересып насипка, інлет подушки; сподок,спітка
підвалина хати (спітки с'а с'атили)
сполошатіс'а сполохатися, понести (к'ін' с'а сполошат'у)
спогітис'а,-чус'а// выпріті// здуштіс'а упріги
спревогц'а,-і// кондохтор,-а білетер, кондуктор (у поїзді)
спросины,-н зальоти, початкове сватання
спр'агач,-а супряжник конем при працях
спуст,-а рубанок, довгий великий гембель
спуститі н'іс (спустиў н'іс) засоромитися, зазнати невдачі
сс'істис'а зсістися (на молюц'і с'а сс'аде зметанка); сс'а-
джене молюко квасне, кисле молюко (сс'аджене молюко
зберавут')

стайн'а,-і обора, стайня, хлів (під одним дахом з хатою)
стан,-у: задн'ій зад, плечі півсорочки, передн'ій передок сорочки
старый: старый паробок холостяк, старий кавалер; стара д'іўка
стара дів(к)а
старацка,-ы тістові катульки-галушки, зварені на молоці
староста,-ы староста весільний (молодый мат' старосту); старо-
щін'а,-а змовини (перед сватанням)
статі,-ну: не стане му йазыг йак прайник він велике базікало
стаўл'аті мосты// шпоргу поставити 'рогачку' молодому, коли заби-
рає молоду, щоб дав могорич
стаўл'інэц',-н'ц'а новопобудована хата
стегно,-а стегно
стеклінина,-ы скаженина; стеклыи// стеченны скажений
стеречі,-эжу берегти, сторожити
стерн'ацка,-ы стерня
стерылыи задеревілий (рука)
стечі сказитися (пес ст'ік)
стешка,-ы// драцка,-ы// пішник,-а стежка
стібіла,-ы зубець бердової гребінки, бляту в кроснах
стискаті тиснути, бути тисним (взуття)
стодола,-ы стодола, клуна
стокроста,-ы стокротка *Bellis perennis*
столец',-л'ц'а підставка з дошок для прання над водою
стол'ар',-а столяр
стол'іцкы,-іў// череўны зубы черінні зуби
стоп,-а// стоб,-а стовп; (росоха,-ы) стовп криничного журавля
стопарчитіс'а лютувати, скаженіти
стопец',-нц'а стрілка, цибух цибулі (цибул'а пішла до стопц'а
цибуля повистрілювала, пішла в стовбур); стопц'і,-іў
колодочки, пшкы після вискубаного пір'я
страда,-ы страва; їжа (звариті страву)
стракач,-а раса голубів
страмы,-іў копила саней
страсныи// жоўныи четвѣр' Страсний четвер
страст',-ти читання 12 страсних евангелій ввечері Страсного
четверга
страхопуд,-а страхко, боягуз
страшок,-шка мара, привид; опудало на горобців; переодягнений

на 'мару' парубок на вечерницях (на вѣчуркы зме ходили,
страшкове ходили); згірд. опудало-нехлюйниця жінка
стремено,-а стрем'я
стрыгаті: стрыгат' стрикає, сіпає в вусі
стрийна,-ы стрийна, жінка батькового брата; стрык(о),-а стрий,
батьків брат, дядько по батькові
стріберный срібний
стрійный спосібний
стрілка,-ы рід лісової квітки, свяченої на Купала (таке з'їла,
вода ў н'ім йес. стойід' на вѣр'ху)
стрімена,-н перстені, що кріплять апллаг із віскою воза
стріха,-ы дах (с содомы)
стрічацькы,-нок ремінці до чоловічих постолів (з ремін'а, хлюи
нос'ат')
струг,-а стругачка до копита; (рашпїл',-а) терпуг, рашпіль
стружл'ак,-а сінник
стружник,-а струг облуплювати кору зрізаного дерева
струк,-а шульок кукурудзи
струна,-ы струна
струцька,-ы широкий проміжок поміж двома зубами
струны,-іў// храсты пархи
струцькы,-іў (часнку) зубці часнику
стр'аскы,-сок змішана з соломом трава як корм коровам
стр'асті оріхы обр'ясти горіхи
студенина,-ы холодець, драглі
студенка,-ы криничка; студн'а,-і криниця; студник,-а кринич-
ний вуж; студник,-а// жрадло,-а джерело, ключ, нора
ступка,-ы ручна ступа, товкач; ступа
ст'їгар',-а (дандз до дышл'а) нашийник (кінського запрягу)
ст'їл,стола стіл; примолотарковий столик, з якого подають сно-
пи в машину; ст'їл'чик,-а підніжок, стілець
субітка,-ы розпалений вночі на Купала вогонь (дал'ад' на йана)
субота,-ы субота
сук,-а сук, гуда у дереві
сукаті,-чу зісукувати шнур (с'а высукало так по два шнуркы);
насукувати пряжу на ців(к)у
сумл'інный совісний
супругы,-іў (рідко)// газда з женоў// манжели подружжя
суровый сирий; сурова цегла сирівка, невилалена цегла

сус'ід,-а сусід; сус'іда,-н сусідка

судц'а,-і суддя

сухе з'іл'а// с'пйух безсмерток лісовий *Helichrysum agerarium*
(с'пйух - сухе з'іл'а таке с'а зове, бо д'іт'ам добре);
сухе был'а стебеліна (висохла)

суче мо́локо молочай *Bursera*; суче з'іл'а// сучіна,-н рід лі-
сової квітки, що її святять на Купала

сучка,-н сучечка

суд,-шы минулорічна трава, що стояла почерез зиму

сударн'а,-і сушільний тічок цегольні

судыцькы,-нок сушениці-яблука

судыті,-шу (ден) висушувати вимочений, (с'іно) робити коло сі-
на

судн'а,-і сударня для сливок

сходіти сходити (сонце сходить'); відходити, сукатися (брут схо-
дит')

с'ага,-н 4 кубометри полін, дров; с'агы різаті пиляти опало-
ве дерево на кубометри; с'агар',-а рубач, дроворуб
(у лісі)

с'аговина,-н// шайта,-н поліно в 1 м довге; стоси (нашли зме там
штырох хлопц'у різаті с'аговину)

с'атый святий: с'атый в'ечур (Г¹-чора) п'ёр'шый Свят-вечір,
с'атый в'ечур другый голодна кутя, Щедрий вечір; с'ато,
-а свято; с'атити воду святити воду на Богоявлення;
с'ачена вода свячена вода, водиця; с'аченина,-н свя-
чене: йісті с'аченину розговлятися на Великдень

с'атоїана свято Різдва Івана христителя (7.VII.); с'атоїан'ска
мушка світляк *Phaenicia splendida*

с'відок,-тка свідок (на суді)

с'вітити,-чу світити (і при покійнику)

с'іверный (вітор) північний

с'ідати сідати; заходити (сонце с'ідат'// западат'); осідати,
зпадати (роса с'ідат'); зм'ёр'к с'ідат' смеркається,
темніє, сутеніє

с'ідло,-а сідло; сидження, козел (на возі)

с'івайка,-н сівалка, сівник

с'ійка,-н сойка *Garrulus glandarius*

с'імен'ці,-ни'у насінна коноплина

с'інарн'а,-і шпа, повітка на сіно

с'іни,-ий сіни

с'іно,-а сіно (з першої кісьби)

с'іра,-ы сірка

с'ірак,-а сірий суконний плащ

с'ірохман,-а// сирота,-ы сирота

с'ічкарни'а,-і січкаря, січкаря; с'ічка,-ы січка

с'іці сікти, (капусту) шаткувати

с'л'іпа баба піжмурки, цюцбаба

с'міхар',-а сміхун, посміхач

с'мітиті,на-с'мітиті на-, смітити; с'мітник,-а// с'мітничка,-ы
шувелька на сміття; с'міт'а,-а сміття

с'н'іг,-у сніг: курит' мете снігом, падат' сніг падає, пол'і-
тіє сніг політує; с'н'ігоўкы,-вок снігівці

с'н'іт,-а відзамок, стовбур зрізаного дерева

с'н'ітий,-у сажка, головня в зерні пшениці

с'п'іух,-у// сухе з'іл'а безсмерток лісовий *Helichrysum aegeragi-*
um, свячений на Купала (сухе з'іл'а таке с'а зове, бо
д'іт'ам добре); пор. с'ламенкы безсмерток городовий

с'півацка,-ы пісня; с'піваті (с'півацкы) співати (пісень); п'я-
ти (с'піват' курка// когут)

та-ба-йак! якраз, егеж!

табла,-ы таблиця, клясова дошка; табл'ічка,-ы табличка писати
рисіком

тайка,-ы дит. качка

тай-тай! приманка качок і каченят

тайно// покрадомн'і потайки, крадькома

такой отак (на с'атий вечур газдын'а собі такой на тоту соло-
му л'аже а кричид', же кўок! кўок! жебы йей куркы ско-
ро квокали йарі, жебы садила)

таїпа,-ы підолва; підметка, золівка (взуття) (п'іўтаїпа)

таїповаті, по-таїповаті// даті п'іўтаїпы прибівати підметки, під-
золвувати

тал'іяцка,-ы раса курей

там (о)там; тамтот,тамта,тамто той,та,те

танец',-ниц'у танець; р'адовый танец' танець усіх чоловіків з
молодою; танц'оваті танцювати

тан'ір,-а тарілка; умбра, абажур над нафтовою лампою; тан'ір//

тан'іры,-іў тарілка на барабані; чинелі оркестри

тапц'і дит. плескати долонями (гра)

гаркасты білочервоної масти
татарка, -ы гречка
тацка, -ы сковорідка
ташка, -ы шлюпка на посторонку шлії, щоб не натирав коневі боку
твар', -ри// лиц'а, -ц' лице, обличчя
твердоголовий// упертий впертий
тей, -у чай
тейка, -ы шкільний зошит
телепайло, -а базікало, пятакало
тел'а, -аге теля (тел'ата к'ед' одлучили, давали до царка); те-
личка, -ы теличка
тел'іга, -ы скрут, насад (воза): передн'а тел'іга перед воза з
колесами, задн'а тел'іга зад воза з колесами
тетет'іу, -това жидівське кладовище; окописько (для здохлих тва-
рин)
темный// с'л'іпый сліпий
темно, -а// тма, -ы темрява
тендериц'а, -і кукурудза; тендерицанка, -ы кукурудзянка, стебла
кукурудзи
тен'аті дит. танцювати (гра)
тѣпѣр' тепер
тепло, -а тепло, теплина
тепна жыда б'ючка
тепша, -ы// тапша, -ы сковорідка; бритванка (паскы великы напекли,
якы великы тепшы были)
тереки, -іу відвіяне порозбиване колосся з молотьби (зо с'міг'ом)
терен, -рну// дріцка, -ы подовгастий жовтий глід *Spartacus*; терен
колючка
терка, ы тернослив *Prunus spinosa*
теркотайло, -а калаталка в церкві, живана замість дзвонів у Ве-
ликодню п'ятницю; теркотаті, -очу калатати калаталкою
терлиц'а, -і терлиця
термін, -у судова розправа
тесар', -а// цімерман, -а тесля
тест', -а тєсть (для зятя), жінчин батько
тєта, -ы тітка, батькова сестра; дит. чужа старша жінка; тєто!
звєртання до старшої чужої жінки (тєто, лєм іт'тє!)
тер'ло, -а терко
тер'ті, тру (лєн) отіпати; (бандурку) терти на терці (лєн мы вы-

брали, намочили, вытерли, выгладили, а паг зме пр'али)
тѣшча, -і// стара, -ой теща (для зятя)
тинта, -ы чорнило
тирликати згїрд. грати (на скрипці)
тихий повільний (вода)
тырстина, -ы троща, очерет Phragmites; тырстовый тростиновий
тычити тичити (горох, фасол'у)
тіл-топ чистесенько, чистесенький
тіс, -а тис Taxus
тіфус, -у тиф; брушний тіфус черевний тиф
ткал'а, -і ткачка, ткаля
тлаченка, -ы// йѣўка, -ы сальцесон
тма, -ы// темно темрява
това, -ы став, ставок
товариш, -а челядник
токар', -а токар
толока, -ы вигїн
топацькы, -нок півчеревики, мешти
топѣц', -пц'а утопленик
топитіс'а танути (с'н'іг, д'іт с'а топит')
топич, -а палац, кочегар (гайцер)
топл'а, -і трясовиння, bagno (пришли-зме там гу йенней топл'і
та й наз выт'агли)
топол'а, -і тополя Populus nigra
топор, -а топір (тяжчий)
топориско, -а держак сокири, топора, сапи; пужално (березове,
тырстове плетене куповане)
топтати насідати, паруватися (птахи, домашня птиця)
торг, -у щотижневий ярмарок; торговиско, -а// пл'ац, -у торговиця
торічка, -чок френделі, кутасочки
торомба, -ы усна гармонійка
тот, тота, того цей, ця, це
тоўк, -а товкач ступи
тоўчі (бараном) забивати стовпи ступок; (ол'ій) бити, виду-
лувати; (каду) опихати (пішла каду тоўчі, не прийде й
аж сночі); (оріхы) розбивати, розколувати
тпррут'у дит. йти на прохід, надвір, у гості
трамик, -а надодвірок
тратиті пір'іа випірватися (курка тратит' пір'іа) (піритіс'а)

треуниц'а,-і// зелениц'а,-і ряднина носити траву
требайло,-а// трепак,-а тріпачка
трепати: трепле дві поза три плете небиліці
трепітка,-ы (с пір'яа) букет молодого на весіллі
трепотати// тр'а́стіс'а мерехтїти (з'візда трепотит'// с'а тр'асе)
тримайло,-а поруччя кладки
тры́нкотлівы́й балакучий, базікущий
трі́йц'а,-і потрі́йний свічник (при водосвятті)
трі́ска,-ы// ск'іла,-ы трі́ска (трі́скы векшы)
трі́снуті мі́чно вдарити кулаком
троси́н'акы,-іу тризубі ви́ли; потрі́йний шипах горі́ха
тро́йугол'ник,-а трикутник, косинець
троско́тати́с'а кокотати, сокорити (курка с'а троско́че)
трох крал'оу латинське свято Трьох королів (6.І.)
труна,-ы// лада,-ы домовина
труп,-а тудуб; труп; трупар'н'а,-і грабарня на кладови́ці
трус'а,-ате (Н³-ата) крі́ленятко; трус'а,-і дит. крі́лик
трус'-трус'! приманка крі́ликів
трут,-а трутень
тручаті,с-тручаті (кырнагом орі́хы, йапка) общибувати жердкою
з дере́ва
тр'а́стіс'а тремтіти (возду́х с'а тр'асе); (трепотати) мерехтїти
(з'візда с'а тр'асе// трепотит')
ту тут
ту́кота,-ы// масно́та,-ы// ту́чн'а,-і товщ
тул'і́паны,-іу тільпани
ту́ча,-і градова хмара; (град) град
ту́чны́й товстий; ту́чне з'і́д'а рід лісових цвітів, свячених на
Купала
ту́чн'а,-і// ту́кота,-ы// масно́та,-ы товщ
ту́фу! ту́фу!
ту́х'і́р',ту́хор'а ту́хр Iltis
ту́ага́ті(с'а) перевалюватися (хмары (с'а) т'ага́вут')
ту́і́лна (коро́ва) тільна, запліднена
ту́і́мйа,-мене тім'а
ту́і́н',-ни тінь; відсоння, химородь
ту́і́сны́й ті́сний; ці́жмы ту́і́сны тиснуть чо́боти
ту́і́сто,-а розчина, ті́сто
ту́ут'а,-і дит. курка

т'у-т'у! приманка куреї

убоч,-и узбіччя, схил гори

увязан'а,-а ув'язь ціпа, що сполучує капиці бияка й ціпилна

угір,-ору зорана стерня; переліг; угориті лущити стерню, під-
кладати, підкидати

углины озбераті прийти на оглядини господарства майбутнього
зятя (чи невістки)

угл'а,-а вугілля; ковал'ске угл'а кам'яне вугілля; змітоваті

угл'а скидати вроки; углик,-а (йарий) жаринка; уг-

л'ар',-а вугляр, що випалює деревне вугілля

угу! егеж!

ужоў,ужви підволока для плуга

ужоўка,-ы (жоўта, не кусат') рід вужа

узда,-ы вузда

уйко,-а вуйко, дядько по матері, материн брат; дит. чужий стар-
ший чоловік

указ: на укас прийти показатися (стрілка таке з'іл'а, вода ў
н'ем йест, стойід' на вёр'ху, к'ед' на укас прийде)

указовач,-а вказівний палець

улиц'а,-і вулиця

ул'ій,-а вулик

упертый (йаг бык)// твердоголовый впертый

урбарский державний; урбарский гайник побережник (раніше)

урватіс'а: хмара с'а урвала хмаролім

уский вузький

уста,-т// рот,-а рот

устрижок,-шка рецепіс, посвідка про експедивання порученого
листа

уток,утку паробок, піткання, поперечна нитка в полотні

уторы,-іў дновий риведь у клепках бочки, цебра

утрін',-ени утренья

утупно// онако немило, неємко, неприємно

ухо,-а вухо (і:чобота); ушко,-а вухо (ключа); дит. вухо

учён',учн'а термінатор (у ремісника)

учина,-ы дядина, вуйна, жінка матиного брата

учител',-а учитель; учітіс'а (за стол'ар'а) вчитися, терміну-
вати (у столяра)

уша,-ы воша; ушн'а,-а// гнида,-ы гнида

(ў)лони// тамтого року вторік, минулого року

вріза́тиc'я// поріза́тиc'я (з ножом) врізатися, порізатися

файний// нифроком// шварний// шу́ний// шумний гарний, красивий
файрант, -у кінець праці, кінець робочого дня

файта, -н раса

файфа, -н ціва, велика цівка

фактор, -а намовлювач при купуванні; факторске могорич

фалаток, -тка// скыпка, -н кусень, крімка (хліба); фалатиско, -а
великий кусок, пайда (хліба)

фалдика, -н збирка; закладка (на одязині)

фамел'і́я, -і// родина, -н свояки

фара, -н приходство; парафі́н

фарту-н'е!// отступ! переступися! (на кон'а, быка)

фартух, -а коротенька півкругла обшита фарботами запасочка;
(шурц) ковальський хвартух

фасол'а, -і квасоля (на с'ятий вечур фасол'а с слиўками); кря-
кова// тычкова фасол'а тична квасоля

фашыґн, -іґ м'яониці, масляниця

фашырка, -н// помо́лоте мн'асо змелене м'ясо

федоровиц'а, -і перший тиждень Великого посту

фел'едовати перечитувати приявність учнів у класі (раніше)

фига макова дуля, кукиш (достанеш// дам ти фігу макову дулю ді-
станеш)

фігл'і, -іґ жарту, витребеньки; фігл'ар', -а жартун, весельчак

филіпіґка, -н піст пилипівка (від І4.XI.)

фыркайце, -ц'а дзига, ґуркало

фыркнуті пурхнути (пташка)

фі́як'ер, -кра дорожкар

фі́ялка, -н фіялка *Viola odorata*

філ'і́ялка, -н дочерна церква парафі́ї

фі́ндж'а, -ате порцелянове горнятко, філіжанка, чашка

фі́рґаґн, -ноґ фіранка

фі́ршток, -а одвірок

фі́еґ'кати рямсати, мазатися (дитина)

фі́лоґта, -н сопілка

фі́л'ашка, -н велика пляшка (3 л.); слоїк

фі́дра, -н збирки (на одязині)

фі́ркаті порскати, хропти (к'ін' фі́ркат')

фі́ршпан, -у обов'язкова службова підвода (в війну)

фі́рштва, -н брус товщиною в 5 см

фрайірка, -ы кохана дівчина
фрас, -а чорт (на якого фраса? по якого лиха)
Фриштык, -у сніданок (в 6-7 години вранці); Фриштыковаті сні-
дати
фуга, -ы// йарушка, -ы рівець в ширшому беріжку гонти
фундамент, -у// спід підвалини
фундуш, -у парцеля, ґрунт
фура, -ы// віз віз; Фурик, -а тачка
Фурма, -ы коробочка, раква на масло; (на цеглу) формочка
Фурман, -а візник
Фурт постійно (а тота вывірка фурд ут'ікад' до штабу)
Футок, -тка одуд Урира
футра, -ы дощане обиття одвірків; Футрина, -ы довкругвіконна
дошка; футро, -а футрвання, підшивка в халявах
Фучка, -ы чотиригранний калачик
Фушнір, -а мисливий, ловець
хабза, -ы червона низька бузина; хабзина, -ы бузина Sambucus
хапаті, хапл'у, -плеш// хапл'у, -пеш хватати
хашча, -і чагарник, кущі
хвалібзда, -ы хвалько
хвіл'а// добра хвіл'а, -і погода; выбралос'а на хвіл'у// выясни-
лос'а// выс'вітлілос'а вилогодилося
хвіст, хвоста хвіст; хвостик, -а спинник листка, овочу
хворіті слабувати, хворіти; хворота, -ы хвороба
хыбіті бракувати (н'іч йий не хыбит')
хыжа, -ы хата; мешкальний покій (велика хыжа) світлиця; выстру-
блена хыжа (нсво)поставлена хата
хырбет, -рпта хребет
хытрый// мазаный проноза (не з йенного пеца кл'іб йіў)
хлоп, -а мужчина; хлопско, -а хлопице; хлопчиско, -а син (по-
фаміліярному)
хмара с'а урвала хмаролім; хмары с'а т'агагут' перекочуються
низько хмари
ходзйак байдуже, всеодно
хоміт, -мота хомут
хопак, -а калуза; хопатый чубатий (курка, горобець)
хопиті, -пйу, -пш зловити, схватити (тоты вывіркы ут'ікали до
штабу і там йіў у штабі, ў с'аговин'і хопили)
хорл'авый слабовитий (дем до н'ого душа ходит' спаті)

- хосен, х'існу пожиток, збір меду; користь; (заробок) заробіток
хотар', -а межа облиру громади; обшир громади
хоўскаціс'а ховзатися, сховзати (кон'і с'а хоўсканут')
хохолас, -а щипавка *Forficula auricularia* (л'ізе до уха)
хразантемы, -м хризантеми, рід городової квітки
храматі кривати (к'ін' храмле// храмат')
храпаті муркотіти, прясти (коцура храпит')
хрпуситі терішити, жадно їсти (корова хрпусит')
хрсты, -іў// струпы, -іў парки
хресный хресеник, похресник; хресна хресениця, похресниця; хресный стѣц'// н'ац'ко хресний батько; хресна мам(к)а
хресна мати
хрест, -а пам'ятник на могилі
хрыпка, -ы грипа
хрін, хрону хрін *Asporagia*
хробак, -а червак; жук лайновий *Stercorarius*
хробачный (Іапко) червивий, (дулавый) горіх пустий
хрущ, -а хрущ *Melolontha vulgaris*
хр'астка, -ы хряц
худый// мізерный худощавий
худоба, -ы товар (кон'і, коровы то ўшытко дойенна худоба)
худобный бідний, бідолашний (такый нам жал' быў, же то худобны л'уде так с'а ідут' поневір'аті)
худобн'ак, -а// дз'ад, -а бідняк
худскроўный// бл'адый анемічний, блідий
хуста, -ы запаска; (шурц) робочий квартух; хуща, -ате хустина
цайховаті давати тягарці ваги до урядової перевірки
цап, -а (некастрований) цап (скоп, -а кастрований цап); цап
бляха з лемешем у плузі; цапик, -а цапок; цапок, -пка
собачка, песик стягати чоботи з ноги
цапина, -ы гак обертати ковчки
цезек, -рку відгороджений для гелят кут у хліві (кучка така, што давали там тел'ата, кызл'ата або што, к'ед' одлучили от короў)
цвекы, -іў зольники, цвяхи під підшву
цверна, -ы шевська пряжа (на дратву: машчена зоз лойом, з воском, зо смолом)
цвїкля червена борщовий буряк
цвїнак, -а грицики *Carpsella bursa pastoris*

цвинуті цвісти (з'їл'а цвине)
цвиркати цвиркати (молоко цвиркат' - при доєнні)
цвітовин'а,-а триння в клоччі, дрібненька костриця
цебрик,-а цебер
цегла,-н цегла: фабрична корпусівка, сурова сирівка, шамуто-
ва цегла шамотка, шамотівка
цегол'н'а,-і цегольня, фабрика цегли
цестар',-а// дражник,-а дорожник, дороговий сторож
цёр'коў,-кви церква
цибин'катий базікущий
цибул'а,-і цибуля; йїдовита цибул'а їдка, гостра цибуля
циган,-а// цыган циган; брехун; циганити брехати; циган'ський//
цы- циганський; цыган'ський міх ковальський міх; цы-
ган'ска рыпка пуголовиця; цыган'скы ушы реп'яхи з ло-
пуха *Arctium lappa*
цигаретл'а,-і цигарка (маркы: быстріц'а, в'ласта, д'етва, зорка)
цидиті,про-цидиті,-джу про-,цідити
цимбали,-іў цимбали
цинторіа,-і золототисячник *Sentaugium*
цируза,-н// блайвас,-а олівець
цыц'аті дит. мочити(ся)
цил'кати дит. цілувати
цимерман,-а// тесар',-а тесля
цинтер,-у цвинтар, кладовище
цирка,-н// чїлка,-н мережка; коронка
циўка,-н цівка у ткалькому човнику; рурочка в олійні, кудю
спливає витиснена олія; димопровід від печі до димаря;
дїйс'а йагбы с циўкы// з решета дощ лє як з цебра
циўры,-фер прикрашувальні нашивки на кожусі
цицка,-н дїйка корови
цк'іна,-н стїна
цмар,-у// колочене молоко маслянка
цморкати цмокати (на коня, щоб ішов уперед)
цок'ел',-кл'а надземлева частина фундаменту
цол',-а цаль, дїйм; цол'оўка,-н цалівка, дошка товщиною в цаль
цопел',-пл'а сосулька льоду
цофаті// цуруговаті цофати (воза),відкочувати до заду; цофнў-
тіс'а відступити назад (військо на становищах)
цукріўка,-н сорт групок; цукроўка,-н цукриця (хвороба)

цук'ерлики, -іў цукерки

цундравый подертый; старий, нікудишний; непевний, ненадійний

цуруговати, -г'ію// цофаті цофати, відкочувати до заду (воза)

цурук! вигук: назад! (на кон'а) при цофанні

цуцлик, -а липка

ц'вик, -а цвях; ц'вичок, -чка цвяток

ц'віріц'кати щebetати (даст'іўка ц'віріц'кат')

ц'віркати чвиркати слиною крізь зуби

ц'ін'ка, -ы дит. свиня, свинка

ц'ін'ко-ц'о-ц'о! приманка свиней

ц'іп, -а ціп

ц'іпка, -ы дит. курка; курчатко

ц'іпкати ціпати (кур'а ц'іпкат')

ц'іпок, -пка поллентач, дощечка вставлявана в ткальну основу між воротилом і нитчаницями, щоб ділити парні й непарні нитки

ц'іп-ц'іп! приманка курчат

ц'іц'кати (давати) ссати мамину грудь (давало лем фурт ц'іц'кати, а лем у роті му кавей гріла)

ц'упати дит. мити, купати(ся)

ц'уц'о, -а дит. цукерка

чайка, -ы чайка Vanellus

чакл'а, -і затула спереду між драбинами воза

ча-ксобі! вигук: ліворуч! (на быка)

чаламада, -ы заварена в оцті змішана городовина (морква, помідори)

чало, -а чоло, лоб

ча-отсебе! вигук: праворуч! (на быка)

чапігы, -г (плуга) чепиги, ручки плуга

чапка, -ы шапка, келка; капова кругла сніпка на обороговому дашку; (кадац) накривальний сніп панака (полукіпка з 9 снопів); капелюшок, пищик у машинці нафтової лампи

чaplюш, -а хромий, кривий

чapl'а, -і чапля Ardea

час, -у час; погода; часами інколи (губан'у лем так часами плелі)

часаті, -ду чесати (і виотіпаний льон на шітці)

часнок, -снку часник (голоўка часнку), страва з нього (на с'а-

тій вечері наваримо дев'ятираку страву: то йе саме пёр²
ше часнок)

чатина,-ы хвоя, чатиння

чварчок,-рчка шкварок

чвёр'тка,-ы// корёц',-рц'а 25 кг збіжжя

чвёр'т'і,-тій шлія з півшорками

чвир'каті цвірінькати (воробел' чвир'кат')

чвырчок,-чка цвіркун, свердок Gryllus

чеканик,-а топирець (у дружби, парубків на весіллі)

чекаті ждати

чел'уст',-ти лівкруглий отвір хлібної печі, челяста

чемер,-у бовк' шкіри на обличчі

чеператій з 'кавалерійськими' ногами (як літера О)

черва,-ы черва бджіл

червеный червоний (пантликы червены, зелены куповали ў склепі;

червеный смарек// модрина,-ы модрина Larix; червенак,

-а бабка червона, підосичник Boletus aurantiacus, Trichurus versipellus

червіцка,-ы дизинтерія; решетина, рожа (у свиней)

червін',-ни потемніла тверда частина в смерековому чи дубово-
му дереві

червео,-а живіт коня; червеа (грубы) товсті кишки

через крізь (через облак крізь вікно)

черемха,-ы левурда Allium ursinum (коровы йак с'а найіли, то
смерд'іло молоко)

черепок,-пка розбитий горщик, уживаний для глини

чересло,-а чересло, ніж від гряділя відрізувати скибу від вер-
ху при оранні

черёуны зубы// стол'іцкы черінні зуби

черешн'а,-і// йагода,-ы черешня (пгача черешн'а дика лісова че-
решня; ск'іплена черешн'а нащеплена черешня; її сорти:
білы, червены, чорны, ск'іплены великі черехи)

черкати кресати підковами сб камінь

черк'ітка,-ы обручове калатальце (дитяча іграшка)

чесный чесний, ретельний

чтвёрнакы,-іў// (вилы) о четверо чотиризубі вили

четверо// (оріх) о четверо 'чвірка', почвірний шипах горіха

чтвёр',-р'(г)а четвер

чтвёр'т'іўка,-ы 6,25 кг (1/4 чвёр'тки = 25 кг)

- чёр'пак,-а підрипка: рибацька сітка на двох каблуках з дер-
жаком; (до жентиц'і) черпак
- чёр'ствый (хл'іб) свіжий
- чижик,-а чижик *Fringilla; Carduelis* (шиглик)
- чир,-у стиранка, зварена рідко мука на воді чи молоці
- чир'ак,-а// бол'ак// веред болячка, чиряк
- чистѐц',-ѐц'у// -ѐц'а рід лісового зілля (віночка вывивати,чис-
тѐц'а докладати; чистѐц'ок, барвіночок на твій зелений
віночок)
- чистити,-шчу (драшку) прокладати в лісі стежку (лем ідеме тоту
драшку,што чистиди л'уде); (ріпу) обрізувати гічку з
буряків; (кобасниц'і) шлямувати
- чистый (вода) прозорий; (небо) зоряний, погідний
- чига,-ы бльочкове коліща на стовпі з бараном-ступок забивати
стовпа в землю
- чїжмы,-іў// ск'ірн'і,-іў чоботи
- чїл'аг,-а зірка (як відзнака військового ступеня)
- чїны,-іў пари ниток основи
- чїзец',-пц'а чїлець заміжньої жінки
- чїлка,-ы коронка, фарботи; (цїрка,-ы) мережка, коронка
- чкати гикати, відгикнутися кому
- членок,-ңка (Н³-ңкы) чиколонок
- чмїл',-а джміль *Bombus*
- чонок,-ңка ткацький човник
- чопы,-іў завісові штифти, шпені
- чорный (к'ін') вороний, карий; чорна лоза (на м'якох) рід
лози; чорне,-ого мутка яблука, грушки
- чорніц'а,-і сжина *Rubus fruticosus*
- чорнобыл',-у вівсяниця *Festuca*
- чорноворона,-ы ворон, крук *Corvus*
- чорт,-а чорт; чортиц'а,-і чортова жінка; чортик,-а молодий
чорт (не так л'їкат', гвар'ар', стара чортиц'а, йаг мо-
лодий чортик); чорты з'а жен'ат'// хлос' с'а обїзїў
смерч, повітряна труба; чортове з'їл'а будяк *Carlina
acasalia*
- чуїлка,-ы// когут,-а чуб, чуприна
- чупка,-ы надточина, дошитий продовжувальний кусок (до одєжини)
- чурчати (вода чурчит') журчати, хлюпотити (в потоці)
- чухати// змыті (підлогу) вишуровувати, змивати з піском

чучка-не! приманка собаки

ч'еч'о,-а дит. квітка; ч'еч'аний дит. гарний

ч'уч'аті дит. спати

шабес,-у жидівський сабаш

шавалоўка,-ы рід хустини

шайта,-ы// с'аговина,-ы поліно (довжиною в І м)

шалалій,-а несолідна людина, несловний, пустомел

шалапкати чалапати по болоті

шалены губы неістівні гриби

шалка,-ы їдунка (мы з'али начёр'пали собі до шалок мойока)

шал'вія,-і шавлія *Salvia officinalis*

шал'іті дурити, божеволити (псчинат'шал'іті, хорый на нерву)

шамутовый шамотковий; шамутова цегла шамотка

шандар',-а// пол'іцайт жандарм; шандар'ска станіц'а поліційна
станіця; шандары// грибл'а (охабиў) залишені при кісьбі
стебла трави

шантавый хромий; (шмакл'авый) що йдучи волочить ногами, шняпас;

шантаті шняпати, волікти ногами йдучи; (криваті) хра-
мати

шанц,-у Фоса, рів здовж дороги

шарл'ак,-у шкарлятина

шарпїнка,-ы// рыцка,-ы ринка

шафлик,-а цебрик

шваб,-а тарган *Sarabus, Blatta*

шваблик,-а сірник

швайсоваті,-сію// звар'оваті спаювати

швал',-а півкругла балка, опілок; д'іўка йак швал' високоросла
дівчина

швармл'ен'ія,-і розстріля

шварный// шуўный// шумный// файный гарний, красивий

швыткый// шыкоўный жвавий

швідер,-дра свердел

шелёпнак,-а// бамбул'ак,-а низькорослий чоловік

шелтаті терти колінами при ході (кол'іна му шелтавут')

шерегд'і,-іў драбинкова затула ззаду воза

шёр'шен',-шн'а шёршень *Verpa crabro*

шыба,-ы шибка вікна

шыя,-і шия

шыкоўный// швыткый жвавий; шыкоўный шикарний

шыло,-а шило, швайка; просте шыло шпілар
шыловите дран'дж'а обрізки, шаламаття (на тартаку)
шыны,-н рейки
шыңгл'а,-і гонта; шыңгл'івѣц',-іуц'а цвях-гонталь (прибивати гонти)
шырц'ом впоперек; вшир, 'розстрільнех'
шкапа,-ы стара коняка (і: жена стара йак шкапа)
шкаралунина,-ы (тверда) тверда шкаралуша горіха, яйця
шквара,-ы жужелиця, шлак
школа,-ы школа; школка,-ы шкілка деревець, розсадник; школ'ар,
-а учень, школяр
шкрум,-у отверділа сажа на горичевій стрісі курної хати
шкр'апутика,-ы ратичка (свині)
шкулиті прижмуровати очі (шкудид' на око); шкул'авый з припж-
ченими, прижмуреними очима
шлайер,-а// завой,-у білий вельон молодої
шлайфе,-ы гальма воза
шлайфар',-а шліфер (бритов, ножів); шлайфоваті,-фіу гострити,
шліфувати, шлайфувати
шл'іпар',-а шпала, поріг (під рейками)
шл'опаті жадібно пити
шл'уб,-у вінчання; (ў)з'аті манжел'ський шл'уб звінчатися
шл'уфлік,-а шлюфка на поясі
шмариті,вн-шмариті,от-шмариті жбурити, кинути
шматы,-т одяг; шматы біды// кабаты білизна (таки были гырц'іве-
дики,а до того с'а наклало шмат)
шмахл'авый// шнтавый що йдучи волочить ногами, шняпає.
шмыкн'а,-і кузня
шницел',-цл'а шницель, сіканець
шнур,-а тесельський шнур (мачати в сажі, розведеній водою, й від-
бивати лінії як позначки для пиляння ковбка); шнурок,
-рка шнурівка до черевика; пасок від обертального ко-
леса до шпена в прядільному коливоротку
шопа,-ы повітка, де стоїть віз
шор,-у разок (коралів); шар укладених снопів; шорик,-а (д'іл-
коваті) марок значити ряди для садження картоплі
шоўгор,-а шурин, швагер, сестрин чоловік
шбўдра,-ы шинка (дала на ст'іл на миску капусту зо шбўдрбў)
шофер,-а шофер

шпак,-а шпак Sturnus

шпановаті,на-шпановаті,-нійу натягнути (вістря пилки)

шпаңг'ер,-гра дворіжкова стискова припинка для волосся

шпаргет,-а кухонка, кухонна плита

шпенат,-у шпінат

шпендл'ік,-а булавка, шпилька

шпил'ка,-є шпилька, аграфка

шпорга: стаўл'аті шпоргу// мосты ставити 'рогачку' молодому при відпроваджуванні млодої, щоб дав могорич-відкупне

шпортаті (курка) порпати(ся); нишпорити

шпул'ка,-ы коток, цівка з нитками

шпунт: попри шпун'т'і = барз мало на дні посудини лиш

шрам,-у прилад розводити зуби пили (пилкы розогнуті); (знак, назва) рубець, згіб

шрегом скосом, навскісь

шрот,-у крупки (роздѣр'те на двоє, на троє зерно); шротоваті, -тііу грубо розмелоти (для поросят)

штаб,-у штабель дров (тогк вывѣркы ут'ікали до штабу)

штаблон,-а платва

шрах'іткы,-ток штакети

штиңкати храмати, кривати

штырецет сорок (ў штырецет четвертым року с'а народиў)

штоф,-у матерія; штофовий з матерії (фабричної)

штрайхатиc'а штрихуватися, ранили собі підковою другу ногу від надто вузької ходи (к'ін'с'а етрайхат')

штрайхнуті черкнути (шваблїк)

штраңг,-а посторонок (з ключа); воловід, налігач; кара смер-

ти, шибениця; (ланц) прирубльвальна мотузка, ланцюг;

штраңгы,-іў линви,якими підтягали барана-колоду при забиванні в землю палі (робітники примовляли при тому: гей малоў та й малоў! і при останньому складі пускали свої штраңгы, а з ними й барана на палю)

штриковаті плести щось з вовни шлицями

штрімфл'і,-іў шкарпетки; панчохи: доўгы штрімфл'і панчохи

штрицл'а,-і купована глинка (для білення)

штруба,-ы мутра, гайка на кінці возової осі; підкрутка нафтової лампи; штрубоваті,за-штрубоваті загвинчувати,за-кручувати шрубү

штрумадл'і,-іў гумові підв'язки, притримки для панчіх

штуриті// штуркнуті штовхнути, стусоннути
шубер,-бра засувка від печі до димаря
шугоў,-ова сисунець, щипкове поросятко
шул'ка,-ы кочан з кукурудзи (без зерна)
шул'каті,на-шул'каті гладити, качати білизну
шумный// шуўный// шварный// файный гарний (волос'а мали на вёр'ху
таке шумне)
шунка,-ы шинка (на велигдён' кошар поўный,і шунка там і солони-
на і ковбаса,сыр,масло,грутка,йейц' поўно)
шупас: ніт шупасом з жандармом, у конвої (бути відставленим до
родинного села)
шурц,-а// фартух,-а ковальський хвартух; шурц// хуста,-ы робочий
хвартух
шустар',-а швець
шутер,-тру жорства, шутер
шуўный// шумный// шварный// файный гарний
шублатка,-ы шухляда
шчаблина,-ы щабель драбини
шчава,-ы підлива, соус
щчебетаті щчебетати, співати (щчебече соловей, жаворонок)
щчедрый// гойный щедрий, нескупий; щчедроваті співати колядки
на голодну кутю
щчемерітс'а мати 'вовка шкіри', рака шкіри (він с'а щчемеріў)
щчён'а,-ате (Н³-ата) песятко, денятко
щчербаты беззубий
щчёр'пнуті (молока) набрати, начерти (щчёр'пни(й),щчёр'пла)
щчетка,-ы// к'ефа,-ы (біліті) щітка до білення
щчін'аті підчиняти, просівати (муку); скружувати зерно в решеті
щчистиско,-а містисько, пляцента
щчїт',-ти щітка чесати вистіпаний льон
щчїт,-а причілок кати
щчїткован'а,-а провіркоче рентгенування хворих на туберкульозу
щчїшчатіс'а: з'візда с'а щчїшчат' зірка паде, метеор
щчоб,-а верх гори; вёр'х щчоба чубок гори
щчутка,-ы надкопитова мичка волосся; волоть кукурудзи

* * * * *

Т Е К С Т И

І. На малини. пришлі зме до Сукова та нам указаў йеден хлѳ драгу: та лем ігте гады за тоў драгоў та добрі прїйдеге до праў-

ріського ліса. но ідеме мы за тоу драгоу ідеме і поблудилі мы лем горі лісом та долуу лісом. то наз былі штырі, та Йенна повідаме так, друга повідаме так: ані Йенна зме не розумелі, йагбы ходиті. но але пришли зме до Йенного далёкого знат Чабіноу ліса а нашлі зме там штырох хлопіу ризаті с'аговину. та хлопи нам повідадут', же откале мы. та мы с Красного Броду. пришли зме на малину, а не годны зме малину найті, бо-зме поблудили. та вы уж малину не найдете. бо лем с'а зберайте, змогайте до Чабин на драгу та жебы-с'те домиу пішли, бо уш п'ад' годин, бо уж вечур та малине назберате, кет'-сте по лісі блудили. а мы повідаме тым хлопім: лем ідеме тоту дражку, што чістили л'уде даколи, а лем горі лісом а долуу лісом блудиме.

2. На жнивах. былам на жниві, а н'а пан быу правіу до Упора, жебы йем пішла по г'епіша (то быу машыніста што молотіу) до Тиховѐц'. но а йа пішла і нашлам г'епіша і красні гварілам, жебы пришоу молотиті на Чалбўку (Чалбўка майер быу). но але казала мі пан'і, жебым там переночовала, а не хот'іла ночоваті, бо йа была за газдын'у та-м хот'іла іті, гу л'уд'ом с'а вернуті назат та й йем пришла. але моцно н'а хмары прилеглі ў Рускові. а ішлам коло Торпісті, та ле іду та іду, бо барс хмары залегли. та йем собі поперзэрала, ужем не знала, де піті тай-йем пришла аж гу Керестурові. а йагем там пришла тайем слухала, же там л'уди чуті. а позерам, а коло мене стойід' йеден к'ін'. і не зналам, што робиті, бо барз-ем с'а го острашыла того кон'а. та што робиті та лем іду далё. і пришлам аж до Керестура гу л'уд'ом, дё робилі жниво, а там носилі зношарі снопы ў марадикы. ну, а потым с'а вернула рано, та-йем пришла на Чалбўку назад гу л'уд'ом, та мі гварилі, же дё-йем была. та таг-йем была, жем блудила. та повідам бірешкам, жем там виділа Йенного кон'а, а бірешкы таг мі повідали, же то там страшыт'.

3. На роботу. ішли мы раз з Йенноу камараткоу собі там коло Шейцовой(?). до Йенного вадалу зме пришли тай-зме ішли г'адааті роботу, бо даўно таг не было роботы йак тёлёр'. таг-зме ішли, же будеме дагдэ ріпу копаті, жебы-зме мали і жниво. та йезме пришли до Йенней хыжы, жебы нас переночовали. а таг не, то може ма(в)уд'і роботу дайаку, жебы нам дали. ну але мы там посид'іли у тей хыжы, а бабы с'а збэрала до цёркви. бо тс ў майу там так код'ад' л'уде ў п'ягніц'у і середу і понед'іл'ог до цёркви. та й оні нас клікали, але мы барз былі мучены тай мы не хот'іли піті, лиж мы гварили, же мы зостанеме у хыжы, жебы нам постелили. та й йаг мы тото гварили

та й она йенна пішла, жена, тай унесла нам соломы такы кычки, йак с'я даўно хыжы прикрывали с тыма кычками, а нам постелила. а мы собі дві с тоў камараткоў бес'ідіме: йоў боже, та жебы она донас пришла, та йа бы йі постелила заголоўкы на з'емлю. а она такую пост'іл' мат'. і она нам не хот'іла йеден заголовог даті. та такы нам жал' быў, же то худобны людэ так с'я ідут' поневір' (й)аті.

4. Евакуація в вайну. а мій старый там пішоў зоз йенным хлопом, так собі пішли, жебы худобі принести з'істи, а прийде доміў, мы уш позэраме: там руси уж ідут'. а пришлі русі там до шык'іуской пол'аңкы і такой нам повідадут': отступтеса отты, бо ту буде великий бой. та і такой зме пос'ідали, малі зме віз, йа мала д'ітину, такую-м койнску сшыла собі, а старый... з'аў тоту д'ітину на пл'єчі, несе, а русі повідауд', же лем іг'те гет! пришлі зме там гу йенней топл'і тай наз выт'аглі. вайна міцно стала быті. нас с топл'і выт'аглі на такэй линві. мы пришлі до Кожушовой(?) та уж нам куз д'іше было. пришлі зме там тай вышлі зме там до йенней хыжы тай і там была йенна баба стара зб-мноў, она мала четверо д'ітій а йа двоє. але то мій хлоп'єдз' лем ш'є маў два міс'ац'і ци йак, бо то ў штырецет четвертым року с'я народиў. та то мац'іц'ке было, плакало лемфурт ц'іц'кати, а лем у рот'і му кав'ей гріла, а йому давала до рота. тай там мы собі зме вышлі до йенней хыжы: там былі дві невісты, йенна стара баба а йенна стара д'іўка была така остала. ну але йа там з'ала собі пелеңку тай вырайбала тай там быў кафл'увең' тай і така там была клатка тай і йа коло того кафл'іуц'а тоту пелеңочку завісила, а она зала тай мі тоту пелеңку шмарила. кет' шмарила та шмарила та най мече, йа уж дагд'є высушу: тай уз'ала там на л'аўку коло койнскы тай прістер'ла тай высушыла тоту пелеңку. ай уш таг уж в'єчур приближат'с'я, йісти не маме што тай мы с тоў камараткоў гвариме йенна друг'ей. она гварит': знате што, бабо, кед' бы вы былі такы добры, жебы вы нам дали куз бандурок. тай і тота баба стара позерат' тай невіст'і гварит': знаш што, невісто, ід', ім набер' бандурок, а ім принез', най собі тоты жены звар'ат'. горн'єдз' мы мали свій тай з'алі зме тай обрізали зме ты бандурок, поставили. але ш чім оудеме істи йіх? а йа гвар'у: знаш, што? запражме дайакой полиўкы, мам кушч'ічог масти тай мы заправіме, тай хлопі зйід'ад'і мы. але тота баба ўже на нас позерала. йа мала д'іўча хворе тай тады пришоў йеден рус тай му даў там йакус медицину, йенну пирул'ку, тай оно йакоз же собі с'іло тай сид'іло, а йа с'я радовала. хлоп'єц' плаче, лем с'я опт'єрііе. але тота баба уж на нас позерат' ста-

ра тай повідад' невіст'і, йаг мы тоту бандурку подусили, уш хочеме йісті: аа, знаж, невісто, іт' шчёрпний молока! ну шчёрпла молока, принесла молока на стіл, ну тай мы зѣли начёрпали собі до шалок там, дала нам шѣ горшчичко таке, поначёрповали мы си, а ішѣ дала на стіл на миску капусту зох шѣудрѣу. мій старый не лубид' лем капусту зох шѣудрѣу. а мы сами молокови радовали зме сѣ. найіли зме сѣ, уж дала нам і вѣчёр'ати, уж добрі было, бо зме си бандурог наобрізовали йейіу, уже позвіділа, же мы не маме, што треба. та йізме там переночовали. уж мы сѣ так пустили ту доміу еваковати.

5. Прання. такы были гыр'і великы, а до того сѣ наклало шмат, а луг сѣ вылау, а каміна сѣ гор'ачого зметало, жебы кипіло таг звѣр'ха. шматы жмыкат' сѣ і брут сходит'. а даколи зме прали с праником на стілци у воді на потічку. а тѣлѣр' чому не перут'? та бо не треба, бо не-йе лугу, само полочеме лем так. кеды' сѣ прало, бо от попелу треба было прати, треба шѣ-рас полокати.

6. Коноплі, льон. мали зме даколи коноплі. та мы йіу обраб'али. родили сѣ шууно. і лен бабы с'али, а паг йак с'а зродило, то мы того vybrали, намочили, вытерли, выгладили, а паг зме пр'али, і бабы на пр'аткы, на вѣчуркы зме ходили, і ходили страшкове, шѣ лем йаке с'а указовало. дѣуки ходили, паріпци доу йенна. барз весело было, добрі было.

7. Звичаї. на с'атый вѣчур унесут' солому, а газдын'а собі такой на тоту солому л'аже а кричид' же кѣок! кѣок! кѣок! жебы йей куркы скоро квочали йарі, жебы садила.

на с'атый вѣчур, кед' ішоу, та весело нам было, барз нам добрі было. наварилі мама страву ушелейяку, гу тому зме с'а вѣчур посходили, до стайн'і пишли, унесли солумы, д'іти с'а радовали гу тому, зме с'іли гу вѣчѣри. там быу часнок, там быу мід, грибова мачацка, горог, бандуркы с капустоу, пирогы, фучкы, йаг мы дауно пекли, фасол'а зо слиуками, слиуяникіу зме напеклі. такы йаг з леквар'ом намастили, то барз добры были, бо чорны были. а тѣлѣр' лем того біле та лудѣ не лублад' уш таке. але кѣбы чорне было, та лудѣ бы л'іпше йіли того, бо то здраве. ну а потым уж мы одвѣчѣр'али, бетлегемци красні співавучи ходили до-наз, весело было, шумні было.

та зрано до обіда с'а не-йіст. до обіда не треба йісти, бо йе пост, а потом навариме дев'ятираку страву. то йе саме пѣрше часног, мит, потом грибова мачацка, фасол'а с слиуками, капуста з бандурками, бобалкы, пирогы с капустоу, горох с'а наварид', а йаг уж готове, уш п'ад' годин, йе вѣчур, мама воз'ме хл'іб, а хл'іб йе з медом, а до стайн'і гу

коровам піде.каждій корові дават' с'я хл'п.потом во с'вічкоу воз'-муть солому а внесуд' до хыжы,а пос'ідаме штыкы за ст'іл,а нарас с'а найісті,помолиті с'а треба,таг уш потом а нараз от стола поуства-ваті,а тоты лшкы зйазаті доўйедна,жебы с'а тримала родина доў-йедна.мы не повідали,же до того треба йті гмыті с'а,мы позабывали.

рано ў п'яг'ій ідеме с'йатиті воду до цёрк'ви.с'а вода пос'атит'..гу вод'і даколи с'а іде на поток с'атиті,кед' йе шумный час,с'а там л'уде насход'ат' ц'ілны валаі.а потом с'ат'ад' воду,каждый бере с пре-руби,бере доміў.доміў с'а прийде,а с'а хыжа зас пос'атит'.а другый д'ён' у наз йе к'ермеш: крестител'а.но уш потом с'а посходит' штыка родина.

йак пришоў велигд'ён',паскы великы напеклі такы йакы великы теп-шы былі.л'уде до цёрк'ви неслі великы кошары на пл'чоу бабы неслі,хлопы паскы неслі.а т'еп'р' лем до кошарика покладеме пашч'ата та собі ідеме,легоц'ко ідеме.бо маме штыкого дост.та собі малец'кы лем пасочкы печеме.

понед'л'ог облівачка.д'іўка с'а гойде сховала на піт,хлопці й'ей ішли г'ладаті,ўз'али до йарку,намочілі,вода тепла была.а паг далі за другоу ходилі.попилі с'а,облівали с'а,весело барз было.

казали,же даколи йак пришла облівачка та хлоп'у парбог д'іўку а давай до воды.а паг йу н'із до воды.та на тото,даколи таг не бы-ла регул'ачка йак т'еп'р',а колікы покладены.а шмаріў зоз н'оў.

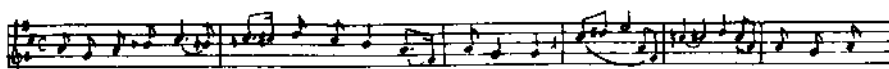
на с'агойана ідеме зб'ераті з'іл'а.а на йана с'а с'атид' з'іл'а.ходиме зб'ераті го,саме п'р'ше зб'ераме росх'інник а зочник,лукав'ец',прис-т'іт'ник,с'ййух - сух' з'іл'а так'е,бо д'ітам добре - с'а зове,тучне з'іл'а,донд'аву,міцне з'іл'а,перестра' йе з'іл'а,бат'іжник,стр'ілка - вода ўн'ем йес.стойд' на в'ёрху,кед' на укас прийде,сучина,йест тучне з'іл'а.

а пришло віс'ім хлоп'іў на руковины,каждому рушник давали выт-каный а тоту трип'ітку с пір'я. а с пант'лікамы паг зробилі,а на калапах хл'об маў вел'о пант'лік'іў на собі. та молодой маў три то-ты покрейткы,а дружба лем йедну.і тыжд'ён' перет свар'б'оў носіў,і дружбы были пообл'еканы та до цёрк'ви ходили так пообл'еканы.

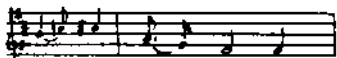
таг йаг уш прис'агнуд' а выйдуд' воц'ка,а не хоче бес'ідовати мо-лодиц'а гу н'ому п'р'ша,жебы він п'р'ше бес'ідоваў,жебы він й'ей пе-репрошоваў,а не она його. та вышлі зме воц'ка уш по прис'агі, а піб назад н'а з'аў на вывіткы. та й мій мі каже,гварит': та д'е ш'е ідеш? та йа реку: ш'е іду на вывіткы. а прийшлам доміў та й кажуд' мі: та котре сте гу к'отрому бес'ідовали? та він с'а бойаў,же н'а всз'мед назат піп та й пробес'ідоваў гу мн'і.

П І С Н І

І. Колядки: а) хлопцям і дівчатам



У нашого газды суд' дев'ят' сын'іу, сынове, гей сынове, шé й дев'ят'



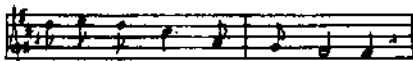
сын'іу, сы--но--ве.

А дé же вам сут' т'у дев'ят' сын'іу, сынове?
гей, сынове, шé й дев'ят' сын'іу, сынове.
У маштал'н'і суд', зóлото війут', сынове,
гей, сынове, шé й дев'ят' сын'іу, сынове.
У нашого газды суд' дев'ят' д'івог, д'івиці,
гей, д'івиці, шé й дев'ят' д'івог, д'івиці.
А дé же вам сут' т'у дев'ят' д'івог, д'івиці?
гей, д'івиці, шé й дев'ят' д'івог, д'івиці.
У с'вітлон'і сут', хустоцкы шыаут', д'івиці,
гей, д'івиці, шé й дев'ят' д'івог, д'івиці.
Подме же мы г н'ім, закол'адуїме, д'івиці,
гей, д'івиці, шé й дев'ят' д'івог, д'івиці.
А чéй нам дадут' тай по хустоцці, д'івиці,
гей, д'івиці, шé й дев'ят' д'івог, д'івиці.

б) господареві



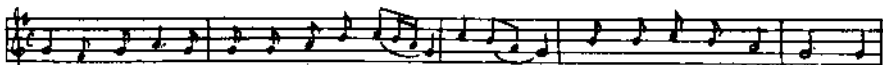
Ци ты спиш, пане госпо да р'у, ци чуйеш, гей, ци чуйеш, ци змилим богом



ци змилим бо-гом но--чуйеш?

Мы ныц'ка пришлі до тебе гості, ци чуйеш, гей, ци чуйеш?
ци з милым богом, ци з милым богом ночуйеш?

2. Весілляні: (на вінкоплетинах)



Зыйди, господи, зыйди, госпо-ди з не-ба, бо нам т'а ту барс тре-ба.

Віночка вывивати, віночка вывивати, чистéц'а докладати.
Чистéц'ок, барвіночок, чистéц'ок, барвіночок на твій зелений віночок.

Чом ты, Мар'їо, маму не слухайеш, (2х) ци ты його не хочеш, же того плакайеш?

Сат' ты, Мар'їо, на середині, (2х) тай а того плачеш, бо лé йе сестричка.

Што то, боже, за година, (2х) же с'а не сходил' родина? (сироті)

Н'і нац'ка н'і мамочки, (2х) ани жадной родиночки.

А староста борода т'ий, (2х) треба му рушник дати. (старості)

Треба му рушник дати, (2х) бороду поўтерати.

Наша Мар'їа не стара, (2х) тай рушники не ткала.

3. Колысківі:



Ой, гуле-гулочку, кликни ді-ти-ночку, н'агаймї несущд'мою го-ло-вочку.

Не-суж мї йей, не-сущ, снну мїй молодий,
дойот мї с'а насущт' твій от'єдз'недобрий.

Ей, снну мїй молодий, не-хот' коло воды,
бо т'а рынкы зйїд'ат', а л'уде не вид'ат'.

Л'ул'у же, мїй л'ул'у, сшїу т'ї кошул'у,
кед' не буде т'агати (?) н'а за тебе мати.

Нї за тебе мене, нї за мене тебе,
пїшла кашу тоўчи, не прийде й аш сночи.

Л'ул'ї кай, л'ул'їкай, гу пол'у привыкай,
гу пол'у сырому, гу с'віт'у білому.

Будеж же ты будеж здоровий на зубы,
колысочку стружу, за мамічкоў тужу.

Гайай же мї гайай, снну мїй повитий,
заке мї колот'а, голова забита.

Ой, гайу мїй, гайу, не задавай жал'у,
жал'у великого до серд'єнка мого.

Колысала бым т'а і во дни і ў ночи,
ксыбым с'а дождала от тебе помочи.

Дождес'т'а, мамочко, дождес'с'а помочи,
йаг йа т'ї выросну, займу волкы ўночи.

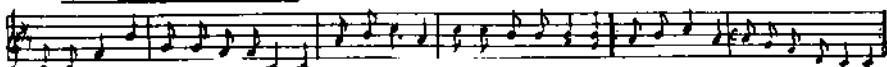
Ой, усни мї усни, великий выросни,
великий йаг і-йа, білий йаг лел'їйа.

Коло голузы гайолкы на дубі,
бо уш выткы ўз'алі, лем нашы zostалі.

Колыж ми с'а, колыш, колысочко, сама,
бо йа уж не гонна, бо йем зунована.

Всі досі подані тут тексти розповідей і пісні були записані на магнєтофонну стрічку з гуртових реємов і співу групи жінок (віком бл. 50-60 рр.) у квітні 1969 р. в Красному Броді: Євкї Мастїк, Палїяк-Со-лейкї, Гал'я і господинї хати п. Шмайдової.

4. Дівочька співанка



Ой, у сад'ї ружа посаджена; кажуд'л'уде же йа не червена; та най кажуд'йалымнєжурус'а,
кому мила, тому полублус'а.

Ой, у сад'ї ружа посаджена; кажуд'л'уде же йа не червена;
та най кажуд', йа тым не журус'а; кому мила, тому полублус'а.

Мене мати ў пацц'ї (?) колысала, у кырниц'ї каждый д'єн' купала.
Тай купала тай забыла утерти, буду смутна до самої смерти.

Записано від Олі Шмайди, 13 р., у Красному Броді
в квітні 1969 р.

Olexa Horbatsch: Die ukrainische südlemkische Mundart des Dorfes Krasnyj Brid bei Medžylaborčiči im Prešov-Gebiet, Ostslowakei, mit einem Wörterverzeichnis

Die Beschreibung der genannten Mundart stützt sich auf eigene Aufzeichnungen vom April 1969 in Krasnyj Brid. In der Nachbarschaft dieser Ortschaft lag bis 1915 das bekannte unierte Basilianerkloster, ein seit dem 16. Jh. wirkendes religiöses und kulturelles Zentrum des gesamten ukrainischen Prešov-Gebietes.

Die vorliegende Arbeit zeigt eine Übersicht der bisherigen dialektologischen Untersuchungen der lemksischen Mundarten an.

Die Mundart von Krasnyj Brid gehört zu den östlichsten südlemkischen, die sich bereits an der Grenze zu den ukrainischen böhmisch-südkarpatischen Mundarten befinden. Dieser Übergangscharakter zeigt sich in den Spuren der sporadischen nichtbarytonalen Wortbetonung sowie in manchen anderen phonetischen und morphologischen Merkmalen.

Im phonologischen System weist diese Mundart 30 konsonantische und 7 vokalische (i, u, y, ɛ, e, o, ə) Phoneme auf; nur unkonsequent erscheinen noch Positionsvarianten é, ô; das Phonempaar ty, hi wird in Endungsmorphemen bei einzelnen Sprechern nur durch Palatalität oder Nichtpalatalität des vorangehenden Konsonanten auseinandergehalten. Konsonanten sind hier palatal vor dem i aus *ɔ, *ə und *ě; charakteristisch sind die Phonemgruppen kw, gw, žw, hw, čj, žj, šw, žw, palatales ř sowie 'mittleres' l. Stimmhaft werden stimmlose Konsonanten im Wortauslaut vor Stimmhaften, Sonoren und Vokalen.

Bei Substantiven halten sich archaische Deklinationstypen und -endungen. Adjektive kennen auch den palatalen Typ sowie die kontahierten Endungen (stara, stare, staru). Die enklitischen Formen der Personalpronomina sind erhalten und ausgebaut worden. In der Konjugation haben sich - neben Archaismen (die -t Endung im Typ xodyt, xodat, die alten Perfekt- und Konditionalformen vom Typ pysajem, pysajem) - Kontraktionen vom Typ znaš, znať, známe, znate, znavut und Innovationen vom Typ kupiju, -iješ, -ije, -ijete, -ijete, -ivut 'kupuju' durchgesetzt.

Häufig ist der Gebrauch von passiven und 'formal-subjektlosen' Konstruktionen sowie des perfektiven Futur-Präsens in der Bedeutung der Iterativität bzw. einer ständigen Handlungsart. Auch Fragesätze der direkten Rede werden bei ihrer Umwandlung in die indirekte Rede mit der Konjunktion že eingeleitet.

Zum Ausdruck der Diminutivität (bei Jungen, bei kleinen Gegenständen) wird häufig das Suffix *-at- verwendet.

Im Wortschatz werden polnische, slowakische, ungarische, deutsche und rumänische Lehnwörter festgestellt.

Das Vokabular umfaßt etwa 3000 mundartliche Ausdrücke, die sich auf Hof und Haushalt, Landwirtschaft, Tier- und Pflanzenwelt, Handwerk und Brauchtum beziehen. Unter den bisher veröffentlichten Materialien ist es das umfangreichste Vokabular aus einer ukrainischen südlemkischen Ortschaft. Auffallend sind die lexikalischen Übereinstimmungen mit dem Wortschatz der Bačka- und Sremukrainer in Jugoslawien, die um 1750 ihre südöstliche ostslowakische Heimat verlassen hatten.

Eine Liste von Personen-, Familien-, Tier- und Ortsnamen des Dorfes ist beigelegt.

Einige auf Tonband aufgenommene und abgedruckte Erzähl- und Liedertexte illustrieren die behandelte Mundart.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Universitas Libera Ucrainensis
Філософічний Факультет - Facultas Philosophica

МАТЕРІАЛИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ
редагує Олекса Горбач
SPECIMINA DIALECTORUM UCRAINORUM
editore Olexa Horbatsch

1. Олекса Г о р б а ч: Південноволинська говірка й діалектний словник села Ступно, кол. повіту Зловбунів, Мюнхен 1973, с. XXX, 90, ціна 12.- нм.
2. Олекса Г о р б а ч: Південнолемківська говірка й діалектний словник села Красний Брід бл. Меджилаборець (Пряшівщина), Мюнхен 1973, с. XXXII, 103, ціна 14.- нм.

